

**T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
İKTİSAT ANABİLİM DALI
İKTİSADİ GELİŞME VE ULUSLARARASI İKTİSAT PROGRAMI**

**TÜRKİYE’DE KADIN GİRİŞİMCİLERE UYGULANAN TEŞVİK SİSTEMİ
VE YARATTIĞI EKONOMİK DEĞERLER (2000 – 2015)**

Nilüfer Dilara AR

**DANIŞMAN
Doç. Dr. İlkay DİLBER**

MANİSA- 2018

	T.C. MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS EĞİTİMİ FORMLARI Tez Savunma Sınavı Tutanağı	Doküman Kodu	FRYL-031
		Yayınlanma Tarihi	26/03/2018
		Revizyon No/Tarih	2/23/03/2018
		Sayfa	1/1

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 28.06.2018 tarih ve 23/29 sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Manisa Celal Bayar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin 9. Maddesi gereğince Enstitümüz İktisat Anabilim Dalı İktisadi Gelişme ve Uluslararası İktisat Yüksek Lisans Programı öğrencisi Nilüfer Dilara AR'ın "Türkiye'de Kadın Girişimcilere Uygulanan Teşvik Sistemi ve Yarattığı Ekonomik Değerler (2000-2015)" konulu tezi incelenmiş ve aday 10.07.2018 tarihinde saat 10:00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra **90** dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI olduğuna ☒

OY BİRLİĞİ ☒

DÜZELTME yapılmasına * ☐

OY ÇOKLUĞU ☐

RED edilmesine ** ☐

ile karar verilmiştir.

BAŞKAN

Dr. Öğr. Üyesi İLKAY DİLBER

ÜYE

Dr. Öğr. Üyesi M. Hakan Yalancıbaşı

Evet

Hayır

ÜYE

Dr. Öğr. Üyesi Ela Çolpan Nart

Tez, burs, ödül veya Teşvik programına (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir.

☐ ☐

Tez, mutlaka basılmalıdır.

☐ ☐

Tez, mevcut haliyle basılmalıdır.

☐ ☐

Tez, gözden geçirildikten sonra basılmalıdır.

☐ ☐

Tez, basımı gereksizdir.

☒ ☐

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir. İkinci tez savunma sınavında da başarısız olan öğrencinin Enstitü ile ilişkisi kesilir.

** Bu halde adayın Enstitü ile ilişkisi kesilir.

Hazırlayan
Enstitü Sekreteri

Onaylayan
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Türkiye’de Kadın Girişimcilere Uygulanan Teşvik Sistemi Ve Yarattığı Ekonomik Değerler (2000 – 2015) ” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

10/07/2018

Nilüfer Dilara Ar



ÖZET

Çalışma hayatına bakıldığı zaman, kadınlar erkeklere oranla daha fazla sorunla karşılaşmaktadır. Kadının sosyal hayattaki rolü değişmedikçe, bu sorunlar günden güne artmaya devam edecektir. Diğer taraftan ekonominin canlanması için kadın girişimcilere teşvik sistemleri uygulanmaya başlanmıştır. Bu çalışmada kurumların ve devletin sunduğu teşvik sistemlerinin, hangi ölçüde ekonomik değer yarattığı anlatılacak, meydana gelen sorunların çözülmesi için öneriler sunulacaktır.

Bu çalışmada kadınlara verilen teşvik primlerinin ekonomide yarattığı katma değer incelenmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde istihdam ile ilgili temel bilgiler verilmiş ve hemen akabinde ise iktisat okulları ve emek piyasasına değinilmiştir.

İkinci bölümde ise; Girişimcilik kavramı üzerine eğilip, kadın girişimciliğine detaylı bir şekilde yer verilmiştir.

Üçüncü bölüme gelindiği zaman ise, kadın emeği konusuna değinilmiştir. İlerleyen kısımlarda Türkiye’de çalışan kadın profili detaylı bir şekilde irdelenmiştir.

Çalışmanın son bölümüne gelindiğinde ise, kadınlara verilen teşvik primlerinin Gayri Safi Yurt İçi Hasıla üzerindeki etkisi araştırılmıştır.

Anahtar kelimeler; Kadın, çalışma hayatı, teşvik sistemi

ABSTRACT

Women have to face with more problems than man when it comes to working life. These problems will increase day by day unless role of women changes in every aspects of life. On the other hand, in order to reinvigorate the economy promotional executions have become much more accessable for female entrepreneurs. In this study, suggestions will be put forward to become solutions of problems which occurs as outcomes of economic costs provided by governmental agencies and state's itself as promotional executions. In addition to that, it has been examined that added value in economy which is a result of the promotional executions provided to women.

In the first section of the study, essential informations about employment have been given, right after that schools of economic thoughts and labour markets have been mentioned.

In the second section, concept of entrepreneurship has been adressed and women's entrepreneurship has been scrutinised.

In the third section, women's work has become the main object. Throughout the section, female employee profile explained in details.

When it comes to the last section of the study, effects of promotional executions provided for women on gross domestic product have been studied.

Keywords: women, working life, promotional executions

TEŞEKKÜR

Gerek lisans döneminde gerekse yüksek lisans döneminde beni çok iyi yönlendirerek bu çalışmayı tamamlamamda büyük emeği olan saygıdeğer hocam ve danışmanım, Doçent Dr. İlkey **DİLBER**'e, başım sıkıştığı her an yardımına yetişen değerli hocam Dr. Öğretim Görevlisi Emir **ÖZEREN**'e, aramızda çok uzun yollar olmasına rağmen, çıktığım bu yolda beni yüreklendiren, düştüğümde elimden tutan saygıdeğer hocam Asist. Prof. Canan **DAĞDEVİREN**' e, tezimi yazarken gece gündüz sorularıma sabırla cevap veren, ekonometrik analiz konusundaki bilgilerini benimle paylaşan değerli arkadaşım Gökhan **SALMAN**' a, tezimin son şeklini almasında çok büyük katkısı olan kuzenim Araştırma Görevlisi Caner **HEKİMOĞLU**'na, çok zorlu bir aşamada tanıdığım ve büyük bir özveriyle tezimin ekonometrik analizinde bana yardım edip, yol gösteren, bilgi birikimini benimle paylaşmaktan kaçınmayan yol arkadaşım Araştırma Görevlisi Tuğçe Elif Nefes Monicca **VAROL**'a, tüm gücüyle bana destek veren ve beni kırmadan sorularıma yanıt veren arkadaşım Nurten **BOY**' a öğrenim hayatım boyunca beni maddi, manevi her konuda destekleyen hayat arkadaşım Utku **MUTLU**'ya, çıktığım bu meşakkatli yolda elimi tutmaktan ve bana inanmaktan hiçbir zaman vazgeçmeyen annem Gülhan **AR**, babam Atakorkut **AR** ve gücümün sınırlarını keşfetmemi sağlayan Cahit **MUTLU**'ya, sakinliği ve dinginliği sayesinde beni her zaman ayakta tutan Nesrin **MUTLU**'ya ve küçüğüm Başak **MUTLU**'ya tüm kalbimle teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
-------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM İSTİHDAM VE İŞSİZLİK TÜRLERİ

1.1	İSTİHDAM	2
1.2	İŞSİZLİK TÜRLERİ	3
1.2.1.	İradi İşsizlik	3
1.2.2.	Gayri İradi İşsizlik	3
1.2.3.	Mevsimsel İşsizlik.....	3
1.2.4.	Geçici İşsizlik.....	4
1.2.5.	Konjonktüre Bağlı İşsizlik	4
1.2.6.	Gizli İşsizlik	4
1.3	İKTİSAT TEORİLERİNDE EMEK VE DEĞER KAVRAMLARININ ÖYKÜSÜ ...	5
1.3.1	Adam Smith ve Emek-Değer Teorisi	5
1.3.2	David Ricardo'nun Emek-Değer Teorisi	6
1.3.3	Karl Marx'ın Emek-Değer Teorisi.....	7
1.4	İKTİSAT TEORİSİNDE EMEK PİYASASI	8
1.4.1	Klasik İktisatta Emek Piyasası	8
1.4.2	Keynesyen İktisat ve Emek Piyasası.....	12
1.4.3	Monetarist Okul ve Emek Piyasası	14
1.4.3.1	Temel Varsayımlar.....	14
1.4.3.1.2	Emek Arzı ve Emek Talebi.....	15
1.4.4	Yeni Klasik Okul ve Emek Piyasası	16
1.4.4.1	Temel Varsayımları.....	17
1.5	GELENEKSEL İKTİSAT VE DİĞER İKTİSADİ DÜŞÜNCE SİSTEMLERİNDE KADININ KONUMU	18
1.5.1	Klasik İktisat ve Kadın.....	18
1.5.2	Neo-klasik İktisat ve Kadın.....	18
1.5.3	Kurumsal İktisat 'ta Kadın.....	20

İKİNCİ BÖLÜM

GİRİŞİMCİLİK

2.1 GİRİŞİMCİLİK	21
2.1.1 Girişimciliğin Tanımı.....	21
2.1.2 Girişimci Kimlere Denir?.....	23
2.1.3 Girişimcilerin Fonksiyonu	24
2.1.4 Girişimciliği Tetikleyen Faktörler.....	25
2.1.4.1 Aile Yapısının Girişimcilik Üzerindeki Etkileri	27

2.1.5 GİRİŞİMCİLİK SÜREÇLERİ.....	28
2.1.6 GİRİŞİMCİLİĞİN ÖNEMİ	29
2.1.6.1 Dünyada ve Türkiye’de Girişimciliğin Boyutları	31
2.2 TÜRKİYE’DE GİRİŞİMCİLİĞİN DURUMU VE GİRİŞİMCİLİĞİ DESTEKLEMeye YÖNELİK POLİTİKA VE PROGRAMLAR.....	33
2.2.1 Türkiye’de Kobi Ve Girişimcilik İstatistikleri.....	33
2.2.1.2 Cinsiyet Odaklı Girişimcilik İstatistikleri	35
2.4 GİRİŞİMCİLERİN FİNANSMAN KAYNAKLARI	36
2.5.1 Kadın Girişimci Tipleri.....	40
2.5.1.2 Klasik Kadın Girişimci Tipi.....	40
2.5.1.3 Evcil Kadın Girişimciler	40
2.5.1.4 Yenilikçi Kadın Girişimciler.....	40
2.5.1.5 Radikal Kadın Girişimciler	40
2.5.2 KADINLARI GİRİŞİMCİLİĞE SEVK EDEN FAKTÖRLER.....	40
2.5.3 KADIN VE ERKEK GİRİŞİMCİLERİN FARKLILIKLARI.....	42
2.5.4 Kadın Girişimcilerin Karşılaştığı Sorunlar	43
2.6 Türkiye’de Kadın Girişimciliğini Destekleyen Örgütler ve Kadın Kuruluşları	46
2.6.1 Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM)	47
2.6.2 Kalkınma Sürecine Kadınların Katılımlarını Geliştirme Projesi	48
2.6.3 Kadın İstihdamını Geliştirme Projesi.....	49
2.6.4 Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Küçük ve Orta Sanayi Geliştirme İdaresi (KOSGEB)	49
2.6.5 Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)	50
2.6.6 Kadın Emeğini Destekleme Vakfı (KEDV).....	50
2.6.7 Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER)	50
2.7 DÜNYA KADINLARININ İSTİHDAM SÜRECİNDE EŞİT HAKLAR ELDE ETME MÜCADELESİNE KISA BİR BAKIŞ	51

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TOPLUMSAL CİNSİYET KAVRAMININ İŞ YAŞAMI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

3.1 TOPLUMSAL CİNSİYET KAVRAMININ İŞ YAŞAMI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ	54
3.1.2 Toplumsal Cinsiyet Kavramının Tanımı.....	54
3.1.3 Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları	55
3.1.4 İşgücü Piyasasında Toplumsal Cinsiyet Bazlı Ayrışma.....	56
3.2 KADIN EMEĞİ.....	56
3.2.1 Türkiye’de Kadınların İşgücüne Katılım Ve İstihdamı.....	59
3.2.1.1 Ülkemizde Kadın İşgücünün Tarihsel Gelişimine Kısa Bir Bakış.....	59
3.2.1.2 Cumhuriyetin İlanından Sonra Kadın-Erkek Eşitliği Kavramında Yaşanan Gelişmeler	60
3.3 ÜCRETLİ KADIN EMEĞİNİN NİTELİKLERİ	61

3.4 TÜRKİYE’DE ÇALIŞAN KADIN PROFİLİ	62
3.5 KADINLARIN İŞGÜCÜNE KATILIMININ DÜŞÜK OLMA SEBEPLERİ	69
3.6.1 İstihdam Sürecinde Yer Almayan Kadınların İş Hayatına Dahil Edilmesinin Önemi.....	73

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

EKONOMETRİK METODOLOJİ VE AMPRİK SONUÇLAR

4.1 EKONOMETRİK METODOLOJİ VE AMPRİK SONUÇLAR	75
4.2 ZAMAN SERİLERİ ANALİZİ.....	75
4.2.1 Regresyon Model Tahmini.....	77
4.2.2 Regresyondan Anlamsız Değişken Çıkarıldıktan Sonra Tahmin Edilmiş Hali	77
4.2.3 Birim Kök (Unit Root) Testi.....	78
4.2.3.1 Gayri Safı Yurtiçi Hasıla (LNGSYH) İçin Birim Kök Testi	80
4.2.3.2 LNKKS İçin Birim Kök Testi.....	80
4.2.3.3 LNDKM İçin Birim Kök Testi.....	81
4.3 VEKTÖR OTOREGRESYON MODELİ.....	81
4.3.1 VAR Modelinin Avantajları.....	82
4.4 Varyans Ayırıştırması	83
4.5 KISITLANMAMIŞ VAR MODELİN TAHMİN SONUÇLARI.....	84
4.6 VAR(1) MODELİ TAHMİNİ	85
4.6.1 VAR (1) MODELİ İÇİN OTOKORELASYON TESTİ.....	86
4.6.2 VAR(1) MODELİ İÇİN HETEROSKEDASİTE TESTİ.....	86
4.6.3 VAR(1) MODELİ İÇİN NORMAL DAĞILIM TESTİ	87
4.6.4 VAR(1) Modelin Durağanlık Koşulu	87
4.7 VAR(1) MODELİ İÇİN NEDENSELLİK ANALİZİ	88
4.7.1 Nedensellik Kavramı ve Analizi	88
4.8 VARYANS AYRIŞTIRMASI	91
4.9 SONUÇ	93

SİMGE VE KISALTMALAR

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

CEDAW: Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi

DKM: Dağıtılan Kredi Miktarı

GEI: Küresel Girişimcilik Endeksi

GEM: Küresel Girişimcilik Monitörü

GSYH: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla

IFC: International Finance Corporation

KAGİDER: Kadın Girişimcileri Destekleme Derneği

KEDV: Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı

KKKS: Kredi Kullanan Kadın Sayısı

KOSGEB: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme

KSSGM: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

OECD: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü

TOBB: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği

TÜSİAD: Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

UNDP: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: İşsizlik Türleri	5
Tablo 2: Girişimcilik Teorisi ve Kavramının Tarihsel Gelişimi	22
Tablo 3: Girişimcilik Ruhu Raporu	23
Tablo 4: Girişimciliği Etkileyen Faktörler.....	26
Tablo 5: Tüm Dünyada Yaş Grupları Bazında Toplam Girişimcilik Aktivitesi	31
Tablo 6: Türkiye’de Girişimcilik Ve Kobi’lere İlişkin Gelişmeler Ve Hedefler	33
Tablo 7: Erken Dönem Girişimciler ‘in Girişimci Olmadan Önceki İş Durumları Cinsiyete Göre Dağılımı(%)	35
Tablo 8: 1988-2010 Dönemi Arasında Türkiye’deki Kadın ve Erkek Girişimci Sayısı	39
Tablo 9: Kadınların Girişimci Olmalarını Sağlayan Güdüler	41
Tablo 10: Ronstandt’a göre Kadın ve Erkek Girişimcilerin Kıyaslanması.....	42
Tablo 11: Hisrich ve Peters’e Göre Kadın ve Erkek Girişimciliği Arasındaki Farklılıklar ...	42
Tablo 12: Kadın ve Erkek Girişimcilerin Farklılıkları.....	43
Tablo 13: Girişimcilerin Karşılaştıkları Temel Sorunlar	44
Tablo 14: Türkiye’de Kadın Girişimciliğini Destekleyen Örgütler ve Kadın Kuruluşları	46
Tablo 15: Kadın Girişimciler Derneği’nin Hedefleri.....	50
Tablo 16: Kadın İstihdamını Dolaylı Olarak Etkileyen İLO Sözleşmeleri Ve Tavsiye Kararları	53
Tablo 17: Cumhuriyet Döneminde Kadın Erkek Eşitliği Adına Atılan Adımlar	60
Tablo 18: Cinsiyet Bazında Tarım ve Tarım Dışı Çalışan Nüfus Oranları	62
Tablo 19: Cinsiyete Göre İşsizlik Oranları	63
Tablo 20: Medeni Duruma Göre İşgücüne Katılım Durumu	65
Tablo 21: Meslek Grubuna Göre İstihdam Edilenler	66
Tablo 22: Kentsel ve Kırsal Kesime Göre Ev İşlerinin Bölüşümü (Cinsiyet Odaklı)	68
Tablo 23: Regresyon Model Tahmin Tablosu	77
Tablo 24: Regresyondan Anlamsız Değişken Çıkarıldıktan Sonra Tahminlenmiş Hali.....	77
Tablo 25: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla için Birim Kök Test Sonuçları.....	80
Tablo 26: Kredi Kullanan Kadın Sayısı için Birim Kök Test Sonuçları.....	80
Tablo 27: Dağıtılan Kredi Miktarı için Birim Kök Test Sonuçları	81
Tablo 28: Kısıtlanmamış VAR Modelin Tahmin Sonuçları	84
Tablo 29: VAR(1) Model Tahmin Sonuçları	85
Tablo 30: VAR(1) Model için Otokorelasyon Testi Sonuçları.....	86
Tablo 31: VAR(1) Modeli için Uygulanan Heteroskedasite Testi Sonuçları	86
Tablo 32: VAR(1) Modeli için Uygulanan Normal Dağılım Testi Sonuçları.....	87
Tablo 33: Ar Karakteristik Polinomunun Ters Köklerinin Birim Çember İçindeki Konumu	87
Tablo 34: Gayri Safi Yurt içi Hasıla Değişkeni için Uygulanan Nedensellik Testi Sonuçları	88
Tablo 35: Kredi Kullanan Kadın Sayısı Değişkeni için Uygulanan Nedensellik Testi Sonuçları.....	89
Tablo 36: Dağıtılan Kredi Miktarı Değişkeni için Uygulanan Nedensellik Testi Sonuçları .	89
Tablo 37: Gayri Safi Yurt içi Hasıla Değişkeni için Uygulanan Varyans Ayırıştırma Testi Sonuçları	92
Tablo 38: Kredi Kullanan Kadın Sayısı Değişkeni için Uygulanan Varyans Ayırıştırma Testi Sonuçları	92
Tablo 39: Dağıtılan Kredi Miktarı Değişkeni için Uygulanan Varyans Ayırıştırma Testi Sonuçları...	93

ŞEKİLLER

Şekil 1: Kamu Harcamalarının Finansmanı	15
Şekil 2: Yeni Klasik Okul Hipotezleri	16
Şekil 3: Yeni Klasik okulun gelişimi	17
Şekil 4: Girişimcilik Kavramının Gelişim Aşamaları	21
Şekil 5: Girişimcilerde Bulunması Gereken Özellikler	24
Şekil 6: Girişimciliğin Diğer Örgütsel Kavramlardan Farkı	25
Şekil 7: Aile Kültürü ve Girişimcilik	28
Şekil 8: Girişimcilik Süreci	29
Şekil 9: 3M Firmasının Yenilik Hunisi	30
Şekil 10: İnovasyon (Yenilik) Süreci Modeli	31
Şekil 11: Küresel Girişimcilik Monitörü'nde Türkiye	32
Şekil 12: Girişimciliği Etkileyen Faktörler	36
Şekil 13: KOSGEB Vizyon ve Misyonu	49
Şekil 14: Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları	56
Şekil 15: Kadınların İş Hayatına Dahil Olmama Nedenleri	70
Şekil 16: Kadınların İşgücüne Katılım Oranlarının Düşük Olma Sebepleri	71
Şekil 17: Kadın İstihdamının Makroekonomik Açıdan Önemi	72
Şekil 18: Modelde Kullanılan Değişkenler	76

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Kısa Dönemde Üretim Fonksiyonu ve Reel Ücretlerin Oluşumu	10
Grafik 2: Emek Arz ve Talebinin Gösterimi.....	11
Grafik 3: Keynesyen Modelde Eksik İstihdam Dengesi	13
Grafik 4: İş Kayıtlarına Göre Girişim Sayıları.....	34
Grafik 5: Cinsiyete Göre Erken Dönem Girişimciler Oranı (%)	35
Grafik 6: Kadın Odaklı Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği.....	58
Grafik 7: Erkek Odaklı Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği.....	59
Grafik 8: Kentsel ve Kırsal İşgücüne Katılım Oranları	64



EKLER LİSTESİ

EK 1: Regresyon Model Tahmini	2
EK 2: Regresyonun Anlamsız Değişken Çıkarılıp Tahmin Edilmiş Hali	3
EK 3: LNGSYH için Birim Kök Testi	4
EK 4: LNKKKS için Birim Kök Testi	5
EK 5: LNDKM için Birim Kök Testi	6
EK 6: Kısıtlanmamış VAR Modelin Tahmin Sonuçları	7
EK 7: Gecikme Uzunluğunun Seçimi	8
EK 8: VAR(1) Modelin Tahmini	9
EK 9: VAR(1) Modeli için Otokorelasyon Testi	10
EK 10: VAR(1) Modeli için Heteroskedasite Testi	11
EK 11: VAR(1) Modeli için Normal Dağılım Testi	12
EK 12: VAR(1) Modelin Durağanlık Koşulu	13
EK 13: VAR(1) Modeli için Nedensellik Analizi	14
EK 14: Etki Tepki Analizleri	15
EK 15: Varyans Ayrıştırma Tabloları	16

GİRİŞ

Günlük hayatta çevrenize baktığınız zaman kadınlara verilen belli başlı roller olduğunu fark edebilirsiniz. Annelik, ev hanımlığı ve iyi bir eş olmak gibi. Bu roller zaman geçtikçe kültürümüzün bir parçası olarak atfedilmeye başlamıştır. Fakat kadınlara biçilen bu roller, ekonomik göstergelere dahi yansımaktadır. Okul çağında çalışmak durumunda kalan kadın bireyler, eğitimlerini tamamlayamadıkları için eşlerinin kazancına ortak olmak durumunda kalıyorlar. Diğer bir kesim de, kendi parasını kazanmak ve ailesine destek olmak amacıyla evlere gündelik işler yapmak için gidiyor ama sigortalı çalışmadıkları için de kayıp iş gücü sınıfına giriyorlar.

Kadınlar ev içerisinde de üretim faaliyetlerine katılmaktadırlar. Fakat onların yaptığı bu işlerin piyasada değişim değeri olmadığı için parasal bir değer yaratamamaktadır. Hane içerisinde kadının yaptığı işler (yemek yapmak, bulaşık yıkamak, çocuk bakımını üstlenmek, evin eksiklerini belirleyip tedarik sürecini tamamlamak) parasal olarak getiri sağlamadığından ötürü istatistiki verilerde de gözlemlenememektedir.

Bu çalışmada bu kısır döngü kırılmaya çalışılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

İSTİHDAM VE İŞSİZLİK TÜRLERİ

1.1 İSTİHDAM

Milli geliri oluşturan mal ve hizmetler bütünü üretim faktörleri tarafından (emek, sermaye, doğal kaynaklar ve girişimci) üretilmektedir. Bir ülkenin istihdam düzeyini, mal ve hizmetlerin üretiminde çalışan ve bu çalışmalarının karşılığı olarak ücret elde eden kimseler oluşturmaktadır. Bir ülkenin emek faktörünün kaynağı ülke nüfusedir. Ancak nüfusun tamamının üretim faaliyetlerine katılamayacağı aşıkardır. Nüfusun içerisinde çalışamayacak kadar hasta, yaşlı ya da engelli bireyler bulunabilir. Eğitim hayatına devam eden öğrenciler, silah altında bulunan askerler, cezaevinde olan kimseler üretim faaliyeti dışında kalırlar. Hatta bir kesim de çalışabilecek imkana sahip olmasına rağmen çalışma hayatına dahil olmaz. Fakat tüm bunların dışında, çalışmak istediği halde iş bulamayan kişiler işsiz kategorisinde yer alır. (Uzunoğlu ve Sönmezler 2013: 105)

Üretim faktörlerinin yetersiz düzeyde istihdam edilmesi, ekonominin hasıla düzeyinin olabilecek düzeyden daha aşağıda seyretmesine sebep olmaktadır. Bu nedenledir ki emek faktörünün istihdamı kadar diğer faktörlerin istihdamı da hayati düzeyde önem arz etmektedir. Emek faktörü, diğer faktörlerden farklı olarak beşeri unsurlarla kaynaşmış olduğu için bu faktörün istihdam dışı kaldığı takdirde beraberinde psikolojik ve sosyal açıdan bir takım zorluklar yaratacağı göz ardı edilmemelidir. (Güran, 1996: 35)

İşsizlik denildiği zaman, akıllara ilk olarak işsizliğin psikolojik olarak yarattığı yıkım gelmektedir. İş bulamayan bireyler, zaman içerisinde kendilerini güvensiz hissetmeye başlarlar. Çevreden aldıkları olumsuz eleştiriler arttıkça bireyin geleceğe duyduğu güven minimum seviyelere inmeye başlar. Öte yandan makro boyutta incelendiği zaman, ülkedeki işsizlik, emek gücünün kullanılamaması ve daha az üretim yapılarak ulusal gelirin düşmesine sebebiyet verir.

İstihdam ve işsizlik göstergeleri ekonominin sağlıklı işleyip işlemediği konusunda bilgi veren önemli unsurlardandır. Kişilerin yaşamında önemli bir yer tutan istihdam konusu toplumsal yaşam için de önemlidir. Bir ekonomide yüksek seviyelerde gözlemlenen işsizlik düzeyleri kişilerin hem psikolojik anlamda hem de

ekonomik anlamda kendilerini güvende hissetmemelerine neden olurken, makro düzeyde incelendiği takdirde ülkenin refah düzeyinin düşmeye başlamasına sebep olur. (Tansel, 2012: 19-20)

1.2 İŞSİZLİK TÜRLERİ

1.2.1. İradi İşsizlik

Mevcut çalışma koşullarında ve cari ücret düzeyinde çalışmak istemeyen kesimin meydana getirdiği işsizlik türüne gayri iradi işsizlik adı verilmektedir. Bu işsizlik türünde kişiler daha yüksek ücret ve daha iyi çalışma şartı beklediklerinden kendi iradeleri ile işsizdir. Aslında bu tür kimselere ekonomide verilecek işler bulunmaktadır. Bir başka deyişle bu kimseler var olan koşullar altında çalışmak isteselerdi işsiz kalmayacaklardı. İradi işsizliğe yol açan nedenlerden en önemlisi kişinin gelir talebi esnekliğinin yüksek olmasıdır. (Pekin, 1993; 104-105)

1.2.2. Gayri İradi İşsizlik

Klasik ve Neo Klasik iktisatçılar bu işsizlik türüne karşı çıkmışlardır. Eğer kişiler daha düşük ücretlerle çalışmaya gönüllü olurlarsa bu işsizlik türü ortadan kalkacaktır. Klasik ve Neo Klasik iktisatçılar teorilerini şu şekilde temellendirmektedir; emek arzı ücretin artan, emek talebi de azalan fonksiyonudur. Bazı işçilerin arz ve talep eğrilerinin kesiştiği yerde oluşan ücret düzeyinden daha yüksek ücret istiyor oluşu onların işsiz kalmasına zemin hazırlamaktadır. Fakat J.M Keynes bu görüşe karşı çıkmış ve gayri iradi işsizliğin talep yetersizliğinden kaynaklandığını savunmuştur. (Pekin, 1993; 105-106)

1.2.3. Mevsimsel İşsizlik

Ekonomik faaliyetlerden bir kısmının yılın belli mevsimlerinde yapılabilmesinden ötürü kişiler dönemsel olarak çalışıp, dönemsel olarak işsiz kalabilmektedir. Tarımda çalışan işçiler ve turizm sektöründe çalışan kişiler bu tanıma güzel bir örnek oluşturabilir.

Mevsimlik işsizlik yaygın olarak tarıma dayalı ekonomilerde gözlemlenmektedir. Tarımsal faaliyetlerin nispeten daha yaygın olduğu zamanlarda çalıştıracak işçi bulmak dahi zorlaşırken, ekim ve dikim faaliyetlerinin azaldığı zamanlarda yoğun bir işsizlik meydana gelmektedir. (Pekin, 1993; 107)

Mevsimlik işsizlik, gelişmekte olan ülkeler için büyük bir sorunken, gelişmiş ülkelerde sorun olmaktan çıkmıştır. (Ünlüönen ve Tayfun, 2012; 170)

1.2.4. Geçici İşsizlik

Geçici işsizlik durumunda, kişiler kendi istekleri ile mevcut iş yerlerinden ayrılıp, sevdikleri başka bir iş yerine geçene kadar işsiz kalmaları olarak tanımlanmaktadır. (Bozdağlıoğlu, 2008: 46-50) Her ekonomide %1-2'lik kadar bir oranda geçici işsizlik söz konusu olabilmektedir. (Kocacık, 2000: 53)

Geçici işsizler kısa zamanda kendi isteklerine uygun iş bulabilecekleri için bu işsizlik türü geçici bir işsizliktir. Geçici işsizliğin en büyük sebebi, işgücü piyasasının etkin bir şekilde çalışmaması, iş arayan kişilerle boş pozisyonların kolayca birbiriyle eşleştirilememesidir. (Ünlüönen ve Tayfun, 2012; 169)

1.2.5. Konjonktüre Bağlı İşsizlik

Ekonomide yaşanan dalgalanmalardan dolayı kimi zaman işsizlik oranlarında bir artış yaşanmaktadır. Ekonomide durgunluk meydana geldiği dönemlerde üretim kapasitesi azalır ve emeğe duyulan ihtiyaçta düşüş gözlenir. Bu gibi zamanlarda işverenler, emek miktarını azaltma yoluna girebilirler. Tam tersi durumlarda, yani ekonomik genişleme söz konusu olduğu zaman, üretimde artış meydana gelir ve emeğe duyulan ihtiyaç artar.

1.2.6. Gizli İşsizlik

Bir üretim sürecinde gereğinden fazla kişi çalışıyorsa ve bu çalışanların üretime herhangi bir katkıları yoksa gizli işsizlik söz konusudur. Gizli işsizlik olduğu zaman, bu işçilerin marjinal verimlilikleri sıfırdır. Diğer işsizlik türlerinde iş arama ve hali hazırda herhangi bir işte çalışmama durumu söz konusuyken gizli işsizlikte durum tam tersidir. Kişiler bir iş yerinde çalışıyor fakat işten çıktıkları zaman üretimde herhangi bir düşüş gözlemlenmiyorsa, bu gizli işsizlik demektir. (Dirimtekin, 1981: 223)

İşyerindeki çalışan sayısı arttıkça çalışanlar üretime katkı yapmak yerine birbirlerine engel olmaya başlarlar. Türkiye’de bu işsizlik türüne en çok tarım sektöründe rastlanmaktadır. (Ünlüönen ve Tayfun, 2012; 171)

Tablo 1: İşsizlik Türleri

İŞSİZLİK	KİSMİ	YAYGIN
GEÇİCİ	Arızı İşsizlik (Friksiyonel, Geçici İşsizlik)	Devri İşsizlik a- Mevsimsel İşsizlik b- Konjonktürel İşsizlik
SÜREKLİ	a- Bölgesel ya da sektörel işsizlik b- Teknolojik İşsizlik	a- <u>Bünyevi</u> İşsizlik b- Sürekli Durgunluk

Kaynak: Düğer ve Dulupçu, 2007: 231

1.3 İKTİSAT TEORİLERİNDE EMEK VE DEĞER KAVRAMLARININ ÖYKÜSÜ

1.3.1 Adam Smith ve Emek-Değer Teorisi

Adam Smith'in üzerinde çalıştığı en önemli konulardan bir tanesi de emek değer teorisi olmuştur. Smith bir malın değerini belirleyen ana etmenin ne olduğu üzerinde çalışmalar yapmaya başlamıştır ve bu etmeni bulabilmek adına bir malın kullanım ve değişim (mübadele) değeri arasında bir ayrıma gitti. Bazı doğal kaynaklar (hava, su gibi) çok yüksek bir kullanım değerine sahip olmasına rağmen değişim (mübadele) değerine sahip değildi. Bunun yanı sıra elmasın kullanım değeri çok düşük olmasına rağmen çok yüksek bir değişim değerine sahipti. Fakat Smith değer teorisini açıklamak için bu farktan yararlanmadı ve başka bir bakış açısı geliştirdi. (Bocutoğlu, 2012: 31)

Smith'e göre Sermaye birikiminin ve özel mülkiyet haklarının bulunmadığı ilkel toplum dönemlerinde değeri belirleyen temel faktör harcanan emek miktarı idi. Bu dönemlerde insanlar ihtiyaçlarını kendisi karşılamak durumundaydı. Bu nedenledir ki, ilkel toplumlarda değeri belirleyen temel faktör avcı ya da toplayıcı konumdaki kişinin harcadığı bir günlük emektir. Kısacası, değerın tamamiyle emek tarafından sağlandığını savunan bu düşünceye emek değer teorisi adı verilmektedir. (Bocutoğlu, 2012: 32)

Sanayi devrimine geçildiği süreçte değeri yalnızca emeğe bağlamak söz konusu olmamaktaydı. Üretim süreçlerinde emeğin yanı sıra toprak ve sermayenin de kullanılmasıyla beraber kumanda edilen emek adında bir kavram ortaya çıkmıştır. Kumanda edilen emek, toprak ve sermaye sahibi kimselerin yanlarında çalıştırdıkları

işgücüne ödediği ücret karşılığında elde edeceği kazancı ifade eden bir kavramdır. (Barber, 2007: 40-50)

Kısaca açıklamak gerekirse Smith bir malın değerini belirlemekte kullanılan faktör nedir sorusunu özel mülkiyet ve sermaye birikiminin söz konusu olmadığı ilkel toplumlarda değeri günlük emek, sanayi kapitalizmi adı verilen dönemde ise değeri, kumanda edilen emek oluşturmaktaydı. (Bocutoğlu, 2012: 33)

1.3.2 David Ricardo'nun Emek-Değer Teorisi

David Ricardo, Smith'in üzerinde çalıştığı değer teorisini geliştirdi ve kendine ait emek değer teorisini oluşturdu. Ricardo'nun oluşturduğu değer teorisi, kendine ait olan azalan verimler yasası ve rant teorisiyle oldukça yakın bir ilişkiye sahiptir. (Barber, 2007: 101-106).

Örneğin, antika araç gereçler ve sanat eserleri çoğaltılamayan mallar oldukları için değerlidir. Bu nedenledir ki Ricardo çoğaltılması mümkün olmayan değerlere tek el mallar adı vermektedir.

Ricardo'nun emek değer teorisinin dayandığı varsayımları Bocutoğlu şu şekilde sıralamıştır;

- Tüm üretim kollarında sermaye/emek oranı sabit olarak kabul edilir.
- Emek homojendir (türdeşir)
- Tüm ekonomi tarımsal bir çiftlik olarak kabul edilir.
- Rant getirisi olmayan topraklarda tahıl üretimi yalnızca sermaye ve emek tarafından meydana getirilir. Toprak sahiplerinin üretim sürecine katkısı sıfırdır. (Bocutoğlu, 2012: 34)

Özel mülkiyet sistemi ve sermaye birikimin mevcut olduğu sanayi kapitalizmi çağında Ricardo emek değer teorisini aşağıdaki şekilde sıralamıştır.

- Artan nüfus, gıda talebini ve dolayısıyla gıda fiyatlarını yükselttiği için tahıl üretimi verimli topraklardan rant getirmeyen topraklara doğru genişler
- Verimli topraklarda üretilen tahılların değeri, üretim sürecinde kullanılan toprak ve sermaye faktörleri aracılığı ile belirlenir. Fakat üretim süreci hiç rant getirmeyen topraklarda gerçekleştirildiği zaman durum farklılık arz eder. Çünkü verimsiz toprakta yetişen tahılın değeri yalnızca emek ve sermaye tarafından belirlenir. Verimsiz

topraklarda rant faktörü olmadığı için, rant üretim değerinin içerisinde yer almaz.

- Aslına bakılacak olursa sermaye dolaylı emektir. Yani sermaye faktörü alet, makine ve teçhizatlardan oluşmaktadır. Emek ve sermayenin üretim sürecinde beraber kullanılması emeğin makine ve teçhizatlarla donatmak manasına gelmektedir. Ricardo 'ya göre emek faktörü sermayeyi ürettiğine göre, sermaye faktörüne dolaylı emek adı verilebilir. (Bocutoğlu, 2012: 34)

Kısaca açıklamak gerekirse, emek faktörünün doğrudan emek faktörü olarak, sermayenin ise dolaylı emek faktörü olarak yeniden anlamlandırılmasının sonucunda değer doğrudan ve dolaylı emeğin bir bileşimi olarak üretilmiş olduğu ortaya çıkmaktadır. Ve bu görüşe de Ricardo'nun Emek Değer Teorisi adı verilir.

1.3.3 Karl Marx'ın Emek-Değer Teorisi

Karl Marx analizinde başlangıç noktası olarak, kapitalist toplumda yer alan malların analizini almıştır. Malların kullanım değeri, diğer deyişle faydası, tüm servetin özü konumundadır. Eğer bir malın kullanım değeri yoksa değişim değerinden de bahsedilemez. O halde bir malın değerini belirleyen öğeler nelerdir? Marx'a göre bir malın değeri normal üretim şartları ve emeğin ortalama yoğunluğu sabitken, o malın içerisinde bulunan ve sosyal açıdan da gereken emek-zamandır. Sosyal açıdan gereken emek-zaman;

- Malın üretiminde kullanılmış olan doğrudan ve dolaylı emeği,
- Üretim sürecinde mala katıştırılan değeri kapsar. (Bocutoğlu, 2012: 35)

Ricardo ve Marx'ın emek-değer teorisi birbirinden farklıdır. Ricardo'ya göre emek-zaman mal ve hizmetlerin göreceli (nispi) değerini belirler. Marx'a göre ise emek- zaman mal ve hizmetlerin mutlak değerini belirlemektedir.

1.4 İKTİSAT TEORİSİNDE EMEK PİYASASI

İktisat en genel ve bilinen tanımıyla kıt kaynakların, sınırsız insan ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla etkin biçimde dağıtılmasıdır. Fakat kaynakların etkin bir şekilde dağıtılmasında birtakım aksaklıklar meydana gelmektedir. Bu aksaklıkların kaynağında ise emek faktörü bulunmaktadır. Kişilerin yetenek, enerji ve zaman kısıtının bulunduğu göz önüne alındığı takdirde kişilerin emeklerini bir ihtiyaçlarını karşılamak uğruna hangi alanda kullanacağı sorunu ortaya çıkmaktadır. Bu sorunun çözümü ise iktisat tarihinin odak noktası olduğu söylenebilir. (Dölek, 2013: 4)

Kapitalizm koşulları altında iktisat teorisinde var olan kaynak tahsisinin nasıl gerçekleşeceğini belirleyen mekanizmaya emek piyasası adı verilmektedir.

1.4.1 Klasik İktisatta Emek Piyasası

Klasik iktisat ekolünde ekonominin genel işleyiş mekanizmasından genel bir denge durumuna ulaşmasından bahsedileceği zaman insanın hedonist iktisadi karar ve davranışları temel alınmıştır. Adam Smith'e göre tüm insanlar kendi çıkarları doğrultusunda hareket eder fakat iktisadi faaliyetler bu çıkarların, diğer insanların çıkarlarıyla dengelenmesi sonucunda oluşmaktadır. (Dölek, 2013: 7)

Kişilerin iktisadi davranışlarını genel bir temele oturtan homo-economicus kavramının temellerini John Stuart Mill atmıştır. Mill ekonomik insan tanımını yaparken, kişilerin üreme, konfor, birikim ve dinlenme arzuları ile hareket ettiğinden bahsetmiştir. (Persky, 1905: 225-227)

Tüm ekonomik birimler fayda ya da getirisini maksimum yapabilmek adına katlanmış olduğu tüm maliyetleri en azına indirme çabasıdadır. Ekonomiye meydana getiren bu birimlerin sergilemiş olduğu bu davranış biçimi Klasik iktisadın denge kavramının temelini oluşturur. Emek piyasası da dahil olmak üzere tüm piyasaların dengede olması için bazı varsayımlar gereklidir. Bu varsayımlar Snowdon ve Vane tarafından şu şekilde sıralanmıştır;

- Ekonomide yer alan karar alıcı birimlerin tümü fayda maksimizasyonu yaratmak adına rasyonel bir şekilde hareket etmektedir. Rasyonellik, ekonomide meydana gelen nominal değişimlerin reel değişkenler üzerinde yaratacağı etkiyi öngörmek ve bu değişimlerin yaratacağı sonuçları da bilmek anlamını taşımaktadır.

Bu nedenledir ki, karar alma birimleri para yanılsamasından etkilenmemektedir.

- Tam rekabet durumu söz konusudur. Piyasada çok sayıda alıcı ve satıcı mevcut, piyasaya giriş ve çıkışlar serbesttir. Mal ve hizmetler homojen, piyasadaki tüm bilgiler ulaşılabilir ve şeffaftır.
- Ekonomik birimlerin beklentileri istikrarlı bir şekilde ilerlemektedir. (Snowden ve Vane 2012: 34)

Adam Smith Klasik İktisat Okulu'nun temellerini, emek değer teorisi üzerinden atmıştır. Smith'in analizinin odak noktasında işbölümü ve mübadele arasındaki ilişki yer almaktadır ve mübadelenin temelini işgücü oluşturmaktadır. İş bölümünün ortaya çıkışı da değişik alanlarda uzmanlaşmış olan emeğin ürünlerinin birbirleriyle mübadele edilmesinin koşullarını doğurmuştur. (Smith, 2013: 9)

David Ricardo ise emek değer teorisini Adam Smith'in bıraktığı noktadan bir adım daha ileriye taşımıştır. Ricardo bir malın mübadele değerini belirleyen temel unsurun, o malın üretimi için gereken emek miktarı ile ilişkilendirmiştir. Bir malın değerli olmasını sağlayan iki ölçüt bulunmaktadır. Bu iki faktör, malın emek ürünü olması ya da nadir bulunur olmasıdır. Nadirlik kavramından kasıt, çoğaltılması ya da yeniden üretilmesi imkan dahilinde olamayan ürünlerdir. Bahsedilen özelliklere sahip ürünlerin değerini barındırmış oldukları emek miktarıyla ölçmek olanaklı değildir. Bu tarz ürünler haricindeki ürünlerin değeri ihtiva etmiş olduğu emek değeri ile ölçülebilmektedir. (Ricardo, 1997: 27-34)

Emek değer teorisi Leon Walras, Carl Menger, W. S. Jevons'un çalışmaları neticesinde gerçekleşen Marjinalist devrimin sonucunda ürünlerin değerini ölçmek için daha öznel bir kavram olan fayda adından söz ettirmeye başlamıştır. Bu yaklaşım neticesinde malların mübadele değeri öznel tercihler tarafından belirlenmeye başlamıştır. Jevons, ordinal fayda kuramı sayesinde ölçülmesine imkansız gözüyle bakılan öznel fayda kavramını ölçülebilir hale getirmiştir. (Jevons, 1888: 37-75)

Marjinalist devrimin akabinde neo-klasik okulun da temelleri atılmış ve üretim faktörlerinin marjinal verimliliği de analizin odak noktası haline gelmiştir. Emek piyasasının klasik okuldaki gösterimine bakıldığı takdirde üretim miktarının, üretim aşamasında kullanılan üretim faktörlerinin bir fonksiyonu olarak türetildiği gözlemlenmektedir. (Dölek, 2013: 9)

Bu çerçevede kısa dönem toplam üretim fonksiyonu aşağıdaki şekilde oluşturulabilmektedir.

$$Y=AF(K,L)$$

Fonksiyonda;

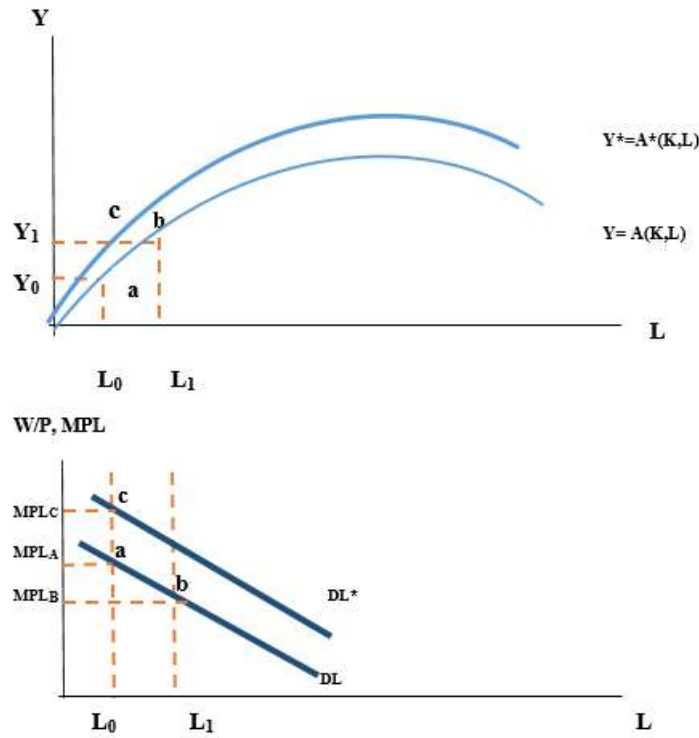
Y: dönem başına reel üretimi,

K: dönem başına kullanılan sermaye faktörünü,

L: dönem başına kullanılan emek faktörünü,

A ise toplam faktör verimliliğini göstermektedir. Toplam faktör verimliliği aynı zamanda teknolojiyi de içine alan ve üretim faktörlerinin verimliliğini etkileyen otonom bir büyüme endeksi olarak da tanımlanabilmektedir. (Snowdon ve Vane, 2012: 35)

Grafik 1:Kısa Dönemde Üretim Fonksiyonu ve Reel Ücretlerin Oluşumu



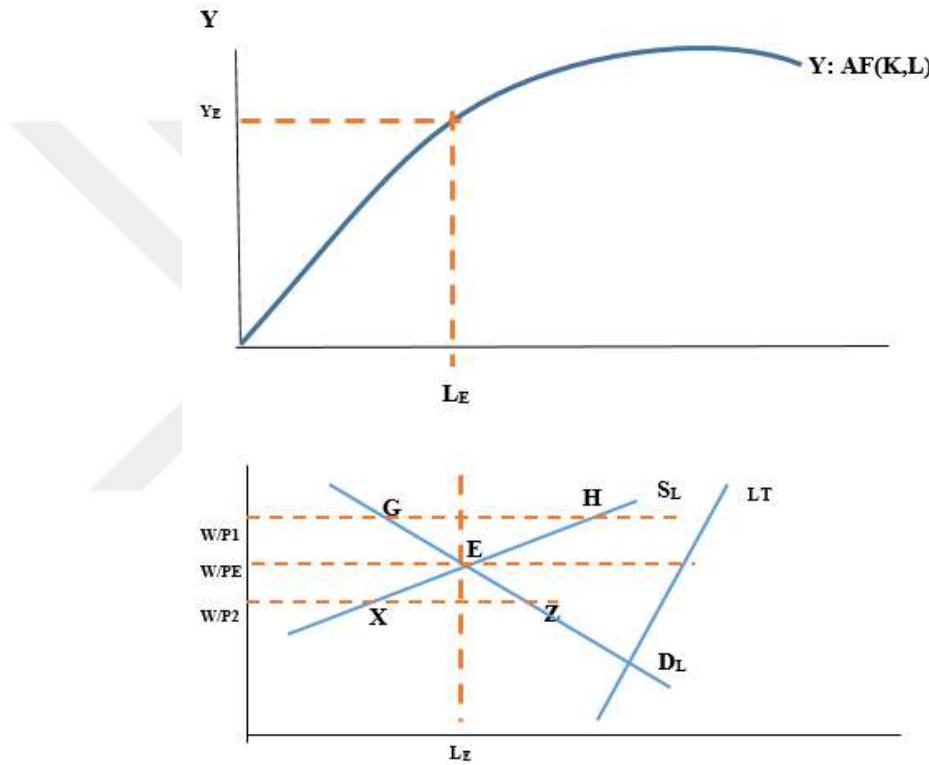
Kaynak: Dölek, 2013: 10

Grafiğin üst kısmına bakıldığı zaman üretim fonksiyonu görülebilmektedir. Kısa dönemde değişken üretim faktörü olarak emek (L) kabul edilmiştir. B noktasında ise emekteki artışın azalan verimler kanunun da etkisiyle beraber üretim ve de meydana getirdiği artış gözlemlenmektedir. C noktasında ise Emek verimliliğinde meydana gelen otonom artışın etkisi neticesinde üretim

fonksiyonunun yukarı kayması başlangıçta mevcut olan emek girdisinin Y_1 düzeyinde daha yüksek bir üretim seviyesine ulaşma durumu gözlemlenmektedir. MP_L ile temsil edilen kısım da emeğin marjinal ürününü vermektedir.

Emek talebinin belirleyici unsurları arasında emeğin marjinal ürünü ve reel ücret arasındaki ilişki de yer almaktadır. Bu durumda emek girdisi aynı kalmakta, emeğin marjinal ürünündeki artışla beraber reel ücretlerde de bir artış olduğu açıkça görülmektedir.

Grafik 2: Emek Arz ve Talebinin Gösterimi



Kaynak: Dölek, 2013: 11

Yukarıda yer alan grafikte emek arz ve emek talebi reel ücretlerin bir fonksiyonu olarak ifade edilmiştir. Emek talebi, reel ücretlerin azalan bir fonksiyonudur. Emek arzı da bunun tam tersine reel ücretlerin artan bir fonksiyondur.

S_L eğrisi reel ücret düzeyinde çalışmayı kabul eden işçilerin sayısını ifade etmektedir. Pozitif eğime sahip olan LT eğrisi de reel ücret düzeyinde işgücüne katılan işçi sayısını göstermektedir. Kısacası işgücüne katılım sağlayan işçiler belirli bir ücret karşılığında emeklerini sunmaya razı olarak piyasaya giriş yapmışlardır. (Dölek, 2013: 11)

Yukarıdaki grafikte de gözlemlenebileceği üzere klasik-neo-klasik emek piyasasında Walrasgil denge söz konusu olmaktadır. Başka bir deyişle denge noktasından herhangi bir sapma olduğu zaman piyasa dengeye gelme içgüdüleriyle hareket edecektir. Reel ücretler denge reel gelir düzeyinden yüksek bir şekilde seyrettiği zaman (W/P_1 seviyesinde) H ve G noktaları arasında yer alan mesafe kadarlık bir emek arzı fazlası meydana gelmektedir. Daha başka bir ifadeyle bu reel ücretler seviyesinde çalışmak isteyen işçiler istihdam edilemeyeceklerdir. Söz konusu durum da reel ücretler düzeyini düşürücü bir etki yaratacaktır. reel ücretler denge reel ücret seviyesine (P/W_E) gelinceye değin düşer ve bu sayede daha fazla işçi istihdam edilmiş olur.

Reel ücretler seviyesi denge reel ücretlerin altında seyrettiği takdirde (W/P_2) X ve Z noktaları arasında yer alan uzaklık kadar bir emek talep fazlalığı oluşacaktır. Talep fazlalığının olması neticesinde ise işçilerin pazarlık gücünde artış olur ve akabinde reel ücretler yukarıya doğru hareket eder. Yukarı yöndeki bu hareket ise reel ücretler denge seviyesine ulaşana dek devam edecektir.

1.4.2 Keynesyen İktisat ve Emek Piyasası

Keynes, Jean Baptiste Say öncülüğünde geniş kitlelerce tanınan arz yanlı bakış açısına karşıt bir bakış açısı geliştirmiş ve talebin arzı belirlediği bir yaklaşım geliştirmiştir. Fakat Keynes, Klasik iktisat kuramının önermelerini ve varsayımlarını tamamen reddetmemiş, bu teorilerin de dahil olduğu genel bir perspektif çizmiştir. (Keynes, 2010: 9 aktaran Dölek: 16)

Keynes'in geliştirdiği teorik analizde eksik istihdam boyutuna talep yanlı olarak yaklaşılmaktadır. Keynes'e göre bir ülkenin milli geliri hane halkı ve firmaların yaptığı harcamalar sayesinde belirlenmektedir. Hane halkı tüketim yapacak, firmalar ise yatırım yapacaklardır. Yatırım ve tüketim kalemleri ekonomide üretilmiş olan mal ve hizmetlere yönelik planlanan harcamaları göstermektedir ve Keynes bu harcamaları efektif talep olarak adlandırmaktadır. Tüketim kalemi Keynes tarafından gelirin bir fonksiyonu olarak tanımlandırılmaktadır. (Snowdon ve Vane, 2012: 51)

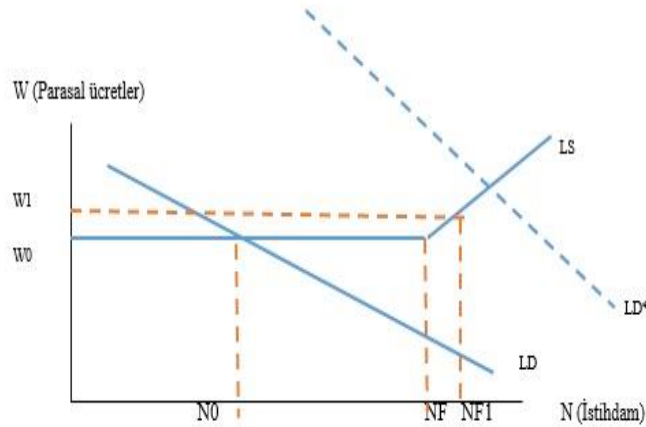
Keynes geliştirmiş olduğu teoride nominal ücretlerin aşağı doğru katı olması sebebiyle Walrasgil dengenin oluşamayacağını öne sürmektedir. Başka bir deyişle emek piyasasında oluşan emek fazlalığının kendiliğinden nominal ücretlerde bir

düşüşe yol açmayacağını ve bunun akabinde de emek talebi ve arzının eşitlenip piyasanın denge durumuna gelmeyeceğini belirtmektedir. (Keynes, 2010: 225-227)

Çünkü böyle bir durumda işçiler böyle bir düşüş söz konusu olduğunda direnç uygulayacaklar ve nominal ücretlerde aşağı doğru katılık durumu daha da artacaktır. Böyle bir durumun gerçekleşmesi halinde mevcut reel ücretler seviyesinde çalışmaya hazır işçilerin istihdam edilememesi yani gayri iradi işsizlik durumu gündeme gelecektir. Nominal ücretlerde katılığın mevcut olduğu durumlarda gayri iradi işsizliği azaltmanın tek yolu nominal ücretleri sabit kılıp reel ücretlerin düşmesine neden olacak bir fiyat artışı yaratmaktır. Bu durumun tam zıttı yani nominal ücretler tam esnek olsaydı para piyasasında meydana gelen aktarım mekanizması vasıtasıyla emek piyasasının denge düzeyine getirilmesi olurlu olacaktı. (Dölek, 2013: 18)

Bu bakımdan incelendiğinde Keynesyen teoride emek arz dinamiğinin klasik iktisattan tamamiyle farklı bir yönden analiz edildiği açıkça görülmektedir. Keynes'e göre emek arzı nominal ücret değişimlerine kayıtsız olarak ele alınmaktadır. Gayri iradi işsizlik ve eksik istihdam dengesi emek arzının bu özelliğinin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. (Ardıç, 2011: 83)

Grafik 3: Keynesyen Modelde Eksik İstihdam Dengesi



Kaynak: Kaya ve Yılmaz, 2011: 83 **aktaran** Dölek, 2013: 19

Grafikte de görüldüğü emek arzı N_F (tam istihdam) seviyesine kadar ücret artışlarına duyarsızdır. Bir diğer ifadeyle verili parasal ücret seviyesinde istihdam etmek üzere işverenler istedikleri sayıda işçiyi bulabilecektir. Yatırımlarda emek talebini sağa kaydıracak bir otonom artış ancak tam istihdam seviyesinin üzerinde parasal ücret artışlarıyla sonuçlanacaktır. W_0 , parasal ücret ve N_0 istihdam seviyesinde $N_F - N_0$ kadar gayri iradi işsizlik söz konusudur.

1.4.3 Monetarist Okul ve Emek Piyasası

Milton Friedman önderliğinde ortaya çıkan Monetarist akım, Neo klasik ve Keynesten iktisata karşı 1960'lı yıllardan itibaren kendini göstermeye başlamıştır. 2. Dünya savaşının ardından görülen yüksek büyüme oranlarına rağmen gözlemlenen yüksek enflasyon oranları Monetarizm akımının etkisini artırmasına neden olmuştur. Petrol krizi olarak anılan resesyon ve durgunluğun bir arada görüldüğü 1970'lerde ise Monetarizm gücünü iyiden iyiye hissettirmeye başlamıştır. Keynesyen akımın aksine fiyat istikrarını ön plana alan Monetarist akım, Neo klasik ve Keynesyen iktisadın bazı argümanlarını reddetmektedir. (Bilgili, 2016: 236-237)

1.4.3.1 Temel Varsayımlar

Friedman' a göre "Enflasyon her zaman ve her yerde parasal bir olgudur." Diğer bir deyişle Monetaristlere göre enflasyonun temel nedeni para arzında meydana gelen kontrolsüz artıştır.

Kamu harcamalarının finansmanı çok önemlidir. Çünkü yapılan harcamaların enflasyonist bir seyir izleyip izlemediği, kamu harcamalarının finansmanına bağlıdır. Örneğin; Para arzı artırılarak yapılan kamu harcamaları enflasyonu körükleyici bir etki doğurur.

Ekonomide meydana gelen tüm istikrarsızlıkların temel kaynağını yanlış uygulanan para politikalarıdır.

Para lüks bir maldır ve lüks mallarda para talebinin gelir esnekliği birden büyüktür. (Bilgili, 2016: 237-238)

Şekil 1: Kamu Harcamalarının Finansmanı

Kamu Harcaması artışı		
Vergi Artışı ile Finanse Edilirse yatırımlarda azalma meydana gelir. Başka bir deyişle kamu harcamalarında meydana gelen artış kadar özel kesim yatırımlarında dışlanma etkisi ortaya çıkar.	Para Arzı Artışı ile Finanse Edilirse Fiyatlar genel düzeyinde kontrolsüz bir büyüme yaratır.	Borçlanma Yoluyla Finanse Edilirse Devletin ödünç verilebilir fonlar piyasasına girişiyle birlikte borç talebinde artış meydana gelir. Ödünç verilebilir fon talebindeki artış fazileri yükseltir. Yükselen faiz sebebiyle özel kesimin ödünç verilebilir fon talebi azalır Kamu harcamalarında meydana gelen artış kadar özel kesim yatırımları dışlanmış olur

Kaynak: Bilgili, 2016: 247

1.4.3.1.2 Emek Arzı ve Emek Talebi

Monetaristler emek arzını beklenen reel ücretlerin artan, emek talebini ise reel ücretlerin azalan fonksiyonu olarak tanımlamıştır. Keynesyen iktisatta ise, emek arzı nominal ücretlerin artan fonksiyonu olarak tanımlanmıştır. Başka bir deyişle, nominal ücretlerde meydana gelen bir artış sonrasında işçilerin çalışma kararında bir artış söz konusu olmaktadır. Fakat monetarist yaklaşıma göre bu açıklama yetersiz bulunduğu için emek arzı reel ücretin artan bir fonksiyonu olarak ifade edilmiştir. Bu ifadelere ek olarak, işçiler emek arzında bulunurken bekledikleri reel ücretlere göre çalışma kararı vermektedir. Kısacası emek arzı beklenen reel ücretlerin artan fonksiyonu emek talebi ise reel ücretin azalan bir fonksiyonudur.

Monetaristler, eksik istihdam sürecinin kısa dönemli bir kavram olduğunu ve uzun dönemde emek piyasasının gayri iradi işsizliğin ortadan kalkacağı bir denge noktasına varacağını savunmaktadır. Monetaristler klasik akımdan farklı olarak emek piyasası dengesini tam istihdam bazında değil doğal işsizlik oranı olarak tanımlamaktadır. (Friedman, 1977: 458 aktaran Bilgili, 2016: 247)

1.4.4 Yeni Klasik Okul ve Emek Piyasası

Rasyonel Beklentiler Yaklaşımı adı da verilen Yeni Klasik İktisat Okulu Keynesyen iktisada karşı çıkan yaklaşımlardan biridir. (Bilgili, 2016 ss: 274)

Yeni Klasik okul analizlerini üç hipotez üzerinden gerçekleştirmektedir. Bu hipotezler sırasıyla;

- Rasyonel Beklentiler Hipotezi
- Piyasaların Sürekli Temizlenmesi Hipotezi
- Toplam Arz Hipotezi

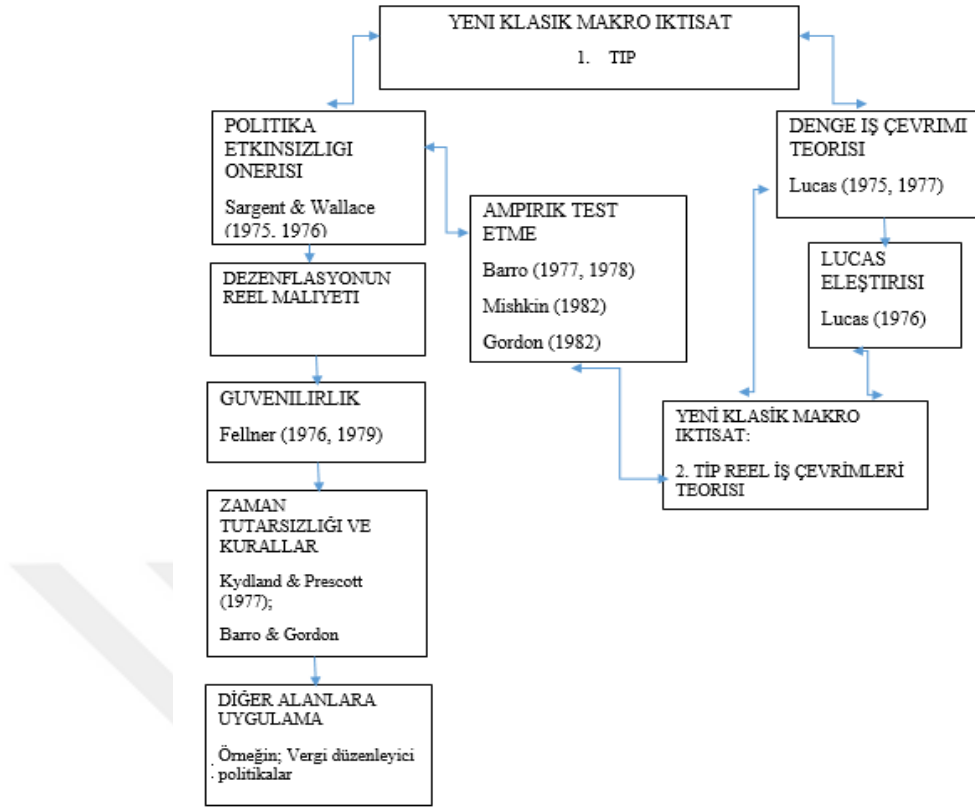
(Ardıç ve Aydın, 2011: 141)

Şekil 2: Yeni Klasik Okul Hipotezleri

YENİ KLASİK MAKRO İKTİSAT: I. TİP		
Rasyonel Beklentiler Hipotezi Muth (1961)	Piyasaların Sürekli Temizlenmesi	Toplam Arz Hipotezi Lucas ve Rapping (1969) Lucas (1972)

Kaynak: Snowdon ve Howard, 2012: 198

Şekil 3: Yeni Klasik okulun gelişimi



Kaynak: Snowdon ve Howard, 2012: 247

1.4.4.1 Temel Varsayımları

Tüm ekonomik birimler rasyoneldir. Başka bir ifadeyle birimler karşı karşıya kaldıkları kısıtlamalara bağlı olarak devamlı optimizasyon yapma eğilimindedir. Hane halkı faydasını, firmalar da karlarını maksimize etmenin peşindedir.

Ekonomik birimler para yanılgısına düşmezler ve bu sebeple yalnızca reel büyüklükler karar verme aşamasında önemli olmaktadır.

Tam ve sürekli fiyat ve ücret esneklikleri sayesinde piyasaların sürekli olarak temizlenmesi sağlanır. (Snowdon ve Vane, 2012: 197)

Emek arz ve talebi reel ücretlerin bir fonksiyonudur. (Bilgili, 2016 ss: 280)

Yeni Klasik Okul işsizlik sorununa klasik laissez faire ilkesiyle yaklaşmaktadır. Devlet müdahalelerinin işsizliği inleyemeyeceğini, reel ücretlerin denge ücret seviyesi üzerinde seyretmesi durumunda işsizlik yaratacağını savunur. Tam rekabet koşullarında emek piyasası, doğal işsizlik oranı sayesinde temizleneceği için devlet düzenlemeleri ve sendikacılık hareketleri politik açıdan dışlanmalıdır. (Dölek, 2013)

1.5 GELENEKSEL İKTİSAT VE DİĞER İKTİSADİ DÜŞÜNCE SİSTEMLERİNDE KADININ KONUMU

1.5.1 Klasik İktisat ve Kadın

Feodal ekonomik modelden sanayiye dönüşüm süreci 17. Ve 18. Yüzyılda kendini iyiden iyiye hissettirmeye başlamıştır. Sömürgeleştirme ve yayılma politikaları sonucunda yeni sömürge pazarları elde etmek için meydana gelen rekabet, modern ulusların doğmasına neden olan itici güç haline gelmiştir. Zenginliğin belli başlı kıtalarda yayılması, diğer kıtaların gittikçe yoksullaşması kadınlar için mevcut durumun daha da kötüleşmesine sebep olmuştur. Bu olumsuzluklar neticesinde de kadın emeğinin değersizleşmesi ve kadınlarla erkekler arasındaki makasın daha fazla açılması söz konusu olmuştur. (Konca, 2016: 27)

Buharın üretim sürecine dahil edilmesi ile birlikte ilk defa İngiltere’de dokuma sektöründe başlayan Sanayi Devrimi, ilerleyen yıllarda hız kesmeden batı Avrupa ülkelerine de yayılmaya başlamış ve dokuma sektöründe yer alan işgücünün çok büyük bir kısmını kadınlar oluşturmaya başlamıştır. Kısacası Sanayi Devrimi neticesinde ücretli kadın emeği kavramı doğmuştur. Sanayi Devrimi ile beraber kadın ilk defa başkasının hesabına çalışmaya başlamıştır. Fakat 18. Yüzyıla gelindiği zaman makinaların gelişmesi ve iş bölümünün gündeme gelmesiyle beraber kadınlar ücreti daha az olan işlerde çalıştırılmaya başlamıştır.

Yani,14. yüzyıldan itibaren kadın ve erkek arasındaki ücret farkı giderek artmaya başlamıştır. (Michel, 1984: 42 aktaran Konca, 2016: 27).

Adam Smith “Ulusların Zenginliği” isimli yazınında kadınların nüfus artışına yaptıkları katkının haricinde neredeyse görünmez olduğuna değinmiştir. Smith yine bu eserinde, erkeklerin dilediği meslekleri seçmekte özgür olduğundan kadınların da belli başlı meslekler haricinde üretim sürecine dahil olmadığından bahsetmiştir. (Bodkin, 1999: 46).

1.5.2 Neo-klasik İktisat ve Kadın

Neo klasik yaklaşıma göre işgücü piyasası etkin bir biçimde çalışmakta, arz ve talep eden kesimler rasyonel bir şekilde davranmaktadır. Örneğin işgücü arzında bulunan kesim, kişisel özellik, bilgi, beceri ve tecrübelerini göz önünde bulundurarak tercih yapmaktadır. İşverenlerin ise karlarını maksimum yapacak şekilde karar aldığını varsayımları içerisine dahil etmiştir. Neo klasik model altında birçok

modelden bahsedilmektedir. Çalışmaya uygunluğu açısından arz yönlü beşeri sermaye modelinden bahsetmek olurlu olacaktır. Beşeri sermaye modeline bakıldığı zaman kadınlar daha az deneyim isteyen giriş çıkış koşulları daha esnek olan işleri tercih etmekte olduğu savunulmaktadır. Fakat ekonomik alanda yaşanan baş döndürücü gelişmeler sonucunda cinsiyet bazlı mesleki ayrımcılık konusunun yalnızca beşeri sermaye modeline dayandırılarak açıklanamayacağını belirtmiştir. Yaşanan gelişmeler kadın emeğinin işgücü piyasalarındaki mevcut statüsünü pozitif yönde etkilemiştir. Yaşanan gelişmeler Anker tarafından şu şekilde özetlenmiştir;

Beşeri Sermaye Teorisi'ne göre Yaşa Bağlı İşgücüne Katılma Oranı'nın M şeklinde bir seyir izlediğinin altını çizmektedir. Sosyal ve kültürel değişimler M şeklinin değişmesine sebep olur ve tek tepeli şekle dönüşür. Bu dönüşümün sebepleri olarak, ev içi sorumluluklarının aile fertleri tarafından paylaşılmaya başlanması ve ev araç, gereçlerinde meydana gelen teknolojik yenilikler sayılmaktadır. (Anker, 1997: 315-339 aktaran Konca, 2016: 29-30).

1.5.3 Kurumsal İktisat 'ta Kadın

Kurumsal İktisat Teorisi Neo Klasik yaklaşımın temel mantığıyla kurulmuştur ve piyasaları ayrıştırarak inceleme yoluna gitmiştir. Yapılan bu ayrıştırma, kişilerin dahil olduğu toplumsal grubun niteliğine dayalı olarak yapılmıştır. İşgücü piyasalarına bakıldığı zaman bu ayrıştırmanın kadın ve erkek meslekleri olarak yapıldığı görülmektedir. (Palaz 2002: 90-96)

Teoride çok sayıda kadının daha az sayıda kadın mesleği olarak tanımlanan mesleklerde çalışması neticesinde rekabet düzeyinin arttığını ve ücretlerin düştüğü vurgulanmaktadır. Erkeklerin ise kadınlara oranla rekabete daha az maruz kaldığını ve bu sebeple de ücretlerin daha yüksek olduğunu vurgulamaktadır. (Palaz, 2002: 87-109).

Fakat bu teori de kadınların meslek tanımlarının daha dar olduğunu, ev işlerinin, aile fertlerinin bakım görevlerinin daima kadınlara ait olduğunu ve bunun gibi ekonomik olmayan birçok sorunu açıklamakta yetersiz kalmıştır. (Anker, 1997: 315-339).

İKİNCİ BÖLÜM

2.1 GİRİŞİMCİLİK

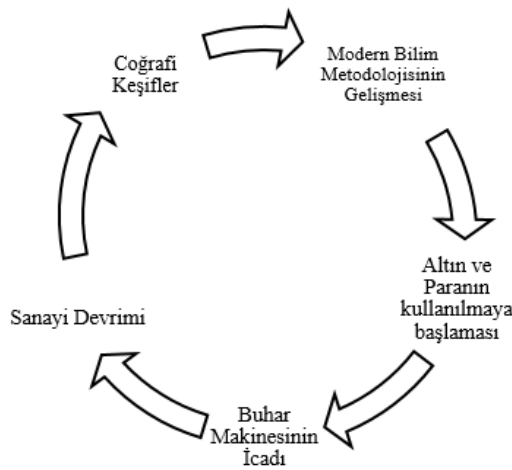
2.1.1 Girişimciliğin Tanımı

Girişimcilik, emek, sermaye ve doğal kaynaklardan sonra gelen dördüncü üretim faktörüdür. Girişimcilik yapısı gereği sürekli bir gelişme içerisinde. Bu özelliği sayesinde girişimci risk alarak mal ve hizmetlere artı değer yükler. (Doğan, Altın ve Başar, 2010: 23)

Latince intare kökünden türeyen girişimcilik, İngilizce’de giriş anlamına gelen enter ve ilk anlamına gelen pre köklerinden türeyip bugün kullanmakta olduğumuz entrepreneur yanı sıra ilk giren, başlayan anlamındaki girişimcilik kavramına evrilmiştir. (Korkmaz, 2000: 165)

Girişimcilik kavramı literatüre yakın dönemde girmiş bir kavram olarak bilinmektedir. Oysa girişimciliğin kökenleri 15. yüzyıl’a kadar dayanmaktadır. Reform ve Rönesans dönemlerinin yaşanmasıyla beraber sanat, bilim, özgürlük kavramları önem kazanmaya başlamış ve bu süreçler sonunda meydana gelen sanayi devrimi serbest piyasa girişimciliğinin önünü açmıştır. (Aracıoğlu, Demirhan, Tatarlar ve Zalluhoğlu, s:11)

Şekil 4: Girişimcilik Kavramının Gelişim Aşamaları



Kaynak: Ercan ve Gökdeniz, 2009: 62

Girişimcilik dendiği zaman sadece yeni bir şirket kurmak, yeni işlere imza atmak akla gelmemelidir. Girişimciliğin en önemli noktası kurulan şirketin ve yeni iş

kollarının başarılı bir şekilde idare edilebilmesi, yeni istihdam olanakları yaratılabilmesidir. 1 Nisan 1976 yılında Steve Jobs'un evinin garajında kurulan Apple markası; 12 Aralık 1980 tarihinde halka arz edildi ve rekor sayılan bir düzeyde sermaye birikimine ulaştı. 2015 yılı verilerine göre de yıllık geliri 130,29 milyar dolara yükseldi.

Tablo 2: Girişimcilik Teorisi ve Kavramının Tarihsel Gelişimi

Ortaçağ Dönemi	Bu dönemde bahsi geçen girişimcilik kavramı, yönetici olarak algılanmaktaydı. Bu kişiler herhangi bir risk almadan, var olan kaynakları kullanarak projeleri yöneten, yönlendiren kişilerdi
17. yy	Risk ve girişimcilik arasındaki bağlantı yavaş yavaş kurulmaya başlamıştır. Girişimci bu dönemlerde kar ya da zarar etme riskini göze alarak mal ya da hizmet üreten kişiler olarak tanımlanmaktaydı.
1725, Richard Cantillon	Cantillon'a göre Sermayeyi tedarik eden kişiden ayrı olarak, riski de üstlenen kişidir. Belirli bir fiyattan satın almasına rağmen, satım işlemi belirsiz bir fiyattan gerçekleştirdiği için, faaliyetlerini riskle beraber sürdüren kişilerdir.
1797, Beaudeau	Organize eden, planlama faaliyetini yürüten, risk alan kişilerdir.
1803, Jean Baptiste Say	Girişimci karını ve sermaye karını birbirinden ayırmıştır.
1876, Francis Walker	Fon tedarik işlemi sonrasında faiz alan kişiler ile yönetsel süreçlerin akabinde kar elde eden kişileri ayırmıştır.
1921, Frank H. Knight	Amerikalı bir ekonomist olan Knight, risk ve belirsizlik kavramlarını ayrı olarak değerlendirmiştir.
1934, Joseph Schumpeter	Girişimciliğin tanımına, yenilik sürecini de eklemiş ve girişimciyi <i>innovasyon</i> yapan kimseler olarak tanımlamıştır.
1961, David McClelland	Girişimciyi faal fakat orta düzeyde risk alan kişiler olarak tanımlamıştır.
1964, Peter Drucker	Drucker'a göre, Girişimci, önüne çıkan fırsatları maksimize eden kişidir.
1975, Albert Shapero	Girişimci iflas etme riskini de göz önünde bulundurarak teşebbüste bulunan, inisiyatif alan kişilerdir.

Kaynak: Hisrich ve Peters, 1995: 8

Girişimcilik kavramı ekonomik açıdan da itici bir güç demektir. Yeni iş yerlerinin kurulması, yeni istihdam olanakları yaratılmasına olanak tanır. Ülkemizin neredeyse yarısını kadınlar oluşturmaktadır. Eğer kadınların bilgi, birikim ve deneyimlerinden yararlanılmazsa girişimcilik sürecinin bir kanadı kırık olacak ve deyim yerindeyse tek kanatla uçmaya çalışan bir kuş gibi birçok zorlukla karşılaşacaktır.

Amway Küresel Girişimcilik Ruhu isimli çalışmada katılımcılara birtakım sorular yöneltilmiş ve cevaplar şu şekilde olmuştur.

Tablo 3: Girişimcilik Ruhu Raporu

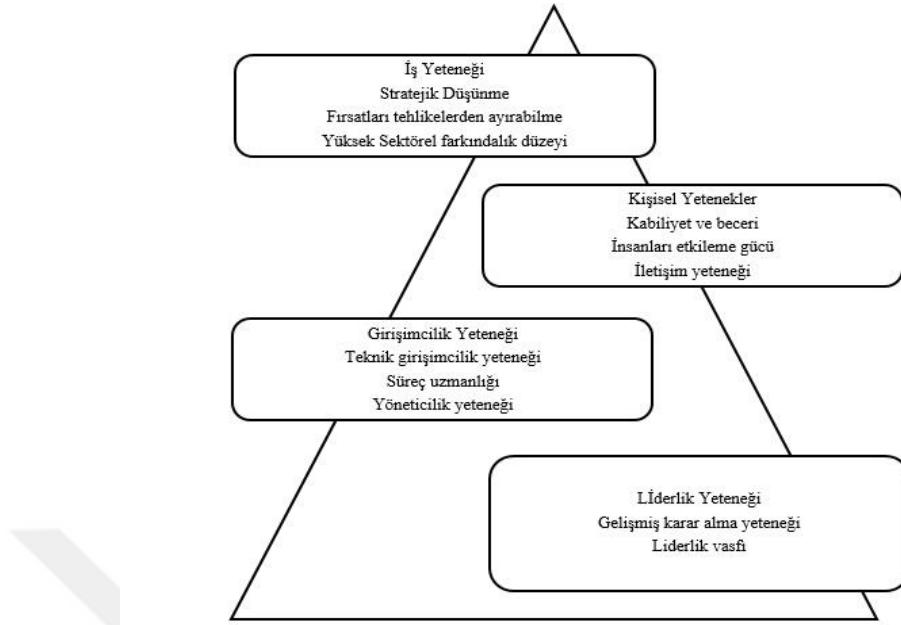
Yöneltilen Sorular	Anket Sorularına Verilen Olumlu Yanıt Yüzdesi
Girişimciler öğrenmeye açıktır.	84
Girişimciler her zaman diğer insanları etkiler	68
Girişimciler hayattan zevk almanın peşindedir	74
Girişimciler diğer insanlara yardım etmek ister	62
Girişimciler kimsenin olmadığı zamanlarda bile tüm kurallara uymalıdır	60
Girişimciler risk almayı ve macerayı sever	70
Girişimciler için ülkelerinin güvenliği çok önemlidir	70
Girişimciler geleneksel kalıplara bağlıdır	48

Kaynak: AGER 2015, Amway Global Girişimcilik Raporu, ‘‘Girişimcilik Ruhunu Tanımlamak’’ isimli saha çalışmasından derlenerek oluşturulmuştur.

2.1.2 Girişimci Kimlere Denir?

Girişimci, kar elde etmek amacıyla riski üstlenen kişi olarak tanımlanabilmektedir. Girişimci risk farkını göz ardı etmeden üretim faktörlerini bir araya getirir ve kar elde etmeye çalışır. Girişimcilik için en önemli üç faktör, bilgi, kabiliyet ve cesarettir. (Doğan, Altın ve Başar, 2010: 23)

Şekil 5: Girişimcilerde Bulunması Gereken Özellikler



Kaynak: <http://turtleinvestor888.blogspot.com.tr/2009/07/entrepreneurship-requires-four-areas-of.html> isimli siteden derlenerek oluşturulmuştur.

Girişimci olarak anılan kişiler, yeni fikirler üretip bu fikirleri hayata geçirmekten haz alırlar. Girişimcilik özelliğine sahip olan bu kişiler ilerleyen süreçlerde yeni fikir üretmeyi hobi olarak görebilir. Girişimci kişilerin özellikleri değişkenlik gösterse genel olarak ekip çalışmasını seven, liderlik yeteneği gelişmiş kişiler olarak anılırlar. (Doğan, Altın ve Başar, 2010: 24)

2.1.3 Girişimcilerin Fonksiyonu

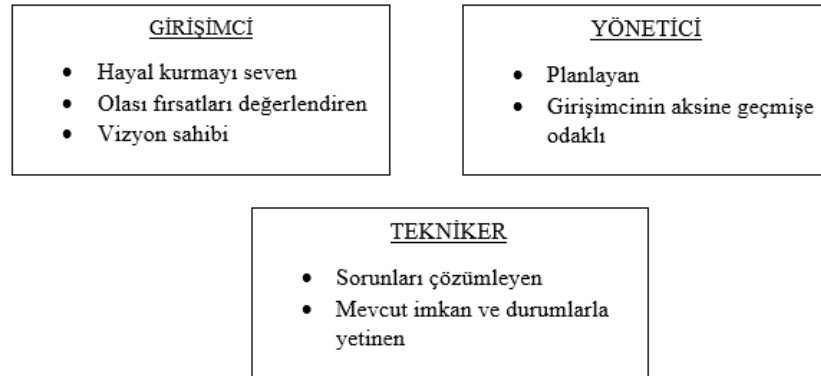
Girişimcilik, ekonomik yapının canlanması, toplumsal dinamiklerin gelişimi açısından hayati bir öneme sahiptir. Çağdaş toplumlar girişimcilik, sürekli yenilik üreten kişi anlamında da kullanılmaktadır.

Bir girişimcinin yerine getirmesi beklenen fonksiyonlar ise şu şekilde sıralanabilmektedir.

- Yeni mal ya da hizmet üretmek veya var olan mal ve hizmetlerin kalitesini yükseltmek.
- Yeni üretim yöntemleri geliştirmek ve geliştirmiş olduğu bu yöntemlere işlerlik kazandırabilmek.
- Yeni pazarlar bulmak.
- Rakiplerine oranla daha fazla kar elde edebilmek için yeni kaynaklar bulmak.

- Teknolojinin tüm imkanlarından faydalananarak mal ve hizmetlerin üretimini daha uygun fiyatlarla gerçekleştirmek. (Doğan, Altın ve Başar, 2010: 23)

Şekil 6: Girişimciliğin Diğer Örgütsel Kavramlardan Farkı



2.1.4 Girişimciliği Tetikleyen Faktörler

Hazırlanan uluslararası raporlar ve ölçütler incelendiği zaman, istihdam yaratılması ve ekonominin canlandırılması için girişimciliğe daha fazla önem verilmesi gerektiği görülecektir. Girişimcilik kavramının ekonomi yazınına girmesinden itibaren, girişimciliğin ortaya çıkışında içsel faktörlerin mi yoksa dışsal faktörlerin mi tetikleyici olduğu tartışılmaktadır. Bu konuda yazılan çeşitli kaynaklar incelendiği zaman girişimciliğin kalıtsal bir özellik gibi nesilden nesile aktarıldığı düşüncesi göze çarpmaktadır. Ama son yıllarda yapılan çalışmalar, girişimciliğin öğrenilebilen bir davranış olduğu üzerine yoğunlaşmaktadır. (Tüm Boyutlarıyla Girişimcilik, ss:12-13)

Dışsal faktörler ele alındığı takdirde, ülkemizde de girişimciliğin teşvik edilmesi konusunda önemli politikalar geliştirilmektedir. 2014-2018 yılları arasını kapsayan 10. Kalkınma Planı'nda girişimcilik ve önemi vurgulanmıştır. Buraya kadar bahsedilenlerden de anlaşılacağı üzere girişimcilik, oldukça farklı birçok unsurun bir araya getirilmesiyle oluşmuş bir kavramdır ve ekonomiye can suyu katılması amacıyla bireylerin girişimcilik yönleri küçük yaşlardan itibaren teşvik edilmelidir. (Tüm Boyutlarıyla Girişimcilik, ss:13)

Tablo 4: Girişimciliği Etkileyen Faktörler

Faktörler	Örnekler
Kültür	Servete karşı tutumlar, yaşlılar, gençler, risk, başarılar, Aile, birey, kolektif mülkiyet, kadınlara karşı tutum ve davranışlar, din ve iş hayatına yönelik tutumlar
Altyapı	Maddi ve manevi değerler, ulaşım haberleşme ağı, sağlık, kamusal güvenlik, yasa, mahkemeler, eğitim öğretim sistemi
Sosyal ve toplumsal faktörler	Demografik Yapı (Yaşlı Nüfusun artışı girişimcilik faaliyetlerini ve iş kurma süreçlerini azaltır.) Göç Sınıf farklılıkları
Ekonomik Faktörler	Ulusal veya uluslararası büyüme fırsatları Sermaye kazançlarına ilişkin vergilendirme politikaları, kuruluş giderleri
Yasalar ve Düzenlemeler	Yeni kurulan işletmelere uygulanan idari prosedür Düzenleyici engeller (Lisanlar vb.) İflas durumu söz konusu olduğu zaman uygulanan yaptırımlar
Bilgi	Basın yayın özgürlüğü, yeni ürünlere ilişkin reklam özgürlüğü Farklı dillerden ve kültürlerden bilgi alabilme, bilgiye ulaşabilme

Tablo 4: Girişimciliği Etkileyen Faktörler isimli tablonun devamıdır.

Finans	Finansman süreçlerinde ayrımcılık (Yaş, cinsiyet, sınıfsal ayrımcılık.) Piyasa gelişimi (Mikro finansman, kuruluş finansman, tohum finansmanı, risk sermayesi, ikincil ve tezgahüstü piyasalar.) Mali piyasalarda süreklilik (Girişimcilerin sorunsuz bir şekilde faaliyetlerini genişletebilmesi.) Mali piyasalarda oluşan rekabet (Örneğin, tam rekabet ortamı borç alıp verme marjını düşürür bu da borçlanma maliyetinin azalmasına ve hizmet çeşitliliğinin artmasını sağlar.)
Teknoloji	Teknoloji transferini sağlamak için büyük firma ya da üniversitelerin laboratuvarlarına erişebilme olanakları Kolayca teknolojik destek faaliyetinde bulunabilme
Eğitim ve İnsan Kaynakları	Okuryazarlık düzeyi Bilgisayar okuryazarlık düzeyi ve girişimcilik için belirli eğitim programlarına ulaşabilme
Piyasa Yapısı	Büyük firmaların fırsatçı fiyat yapılandırılmaları Emek piyasasındaki esneklik durumu Teşvik ve maddi destekler
Birey	Bireyin kişilik yapısı, içsel kontrol odağı, motivasyonu Bireyin risk alma sınırı Bireysel bilgisi, deneyim ve becerileri

Kaynak: OECD, 2004: 64

2.1.4.1 Aile Yapısının Girişimcilik Üzerindeki Etkileri

Ailenin ekonomik durumu ve sosyal yapısı çocukların yetişme sürecindeki en önemli etkenler olarak sıralanabilir. Aileler çocuklarının gelişimini en iyi şekilde tamamlamaları için büyük çaba gösterir. Özellikle Türk aile yapısında çocuklar belli bir yaşa gelinceye kadar aileye bağımlı olarak yaşamlarını sürdürmektedir. Bu sebeptendir ki çocuk her zaman ailelerin bir yansıması olarak toplumdaki rollerini sürdürürler.

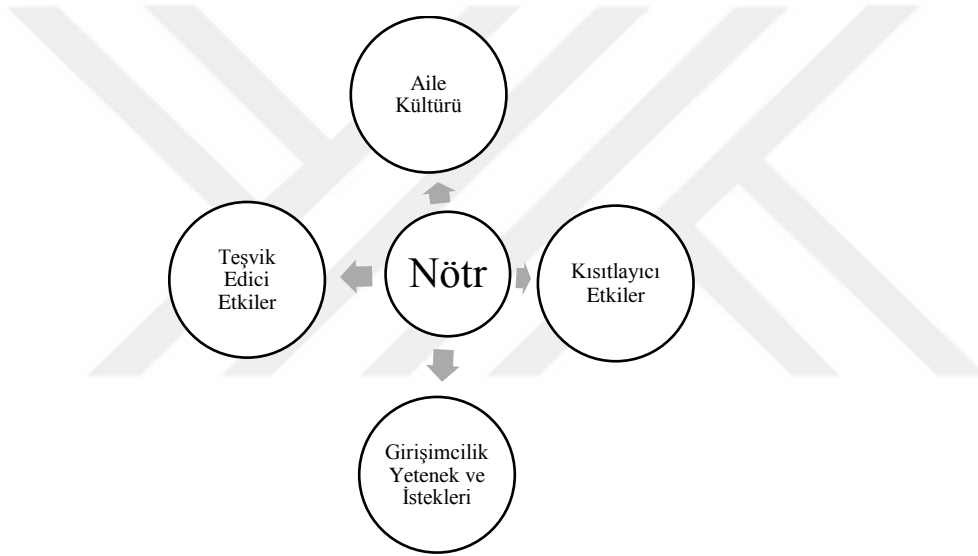
Aile yapısının, toplumun ve ülkenin sosyal yapıya etkisinin yanısıra ekonomik faaliyetlere olan etkisi de yadsınamaz bir gerçektir. Güçlü ve azimli anne

babaya sahip olan kişiler ilerleyen yıllarda istihdam sürecine dahil oldukları zaman daha güçlü ve kalkınmış bir ülkenin oluşması için zemin hazırlarlar.

Konumuzla ilgili olarak ailenin girişimcilik üzerindeki etkisine değinecek olursak, ailenin desteklemesiyle beraber teknolojik gelişmenin yarattığı pozitif etkiyi de kullanan bireyler ilerleyen günlerde yeni iş kolları oluşmasına ön ayak olurlar. (Yüceer, Eray ve Çakar, 1995: 129)

Çoğu kaynakta ailede doğan ilk çocuğun girişimcilik konusunda daha başarılı olduğuna değinilmektedir. Bunun sebebi de aileden görülen yoğun ilgi ve alakanın ilk çocuklarda daha sağlam bir özgüven oluşturması olarak gösterilebilir. (Atasoy, 2009:10).

Şekil 7: Aile Kültürü ve Girişimcilik



Kaynak: TÜSİAD (1987). *Türkiye’de Girişimcilik ile İlgili Sorunlar ve Çözümler*. İsimli rapordan derlenerek oluşturulmuştur.

2.1.5 GİRİŞİMCİLİK SÜREÇLERİ

Küresel Girişimcilik Monitörü (GEM)’ e göre girişimcilik iş kurmak ya da var olan bir işletmeyi büyütmek faaliyetinin yanı sıra zaman boyutu olan bir süreçtir. Bu süreç aşağıdaki tablo yardımıyla özetlenmiştir.

Şekil 8: Girişimcilik Süreci



Kaynak: Karadeniz, 2014: 19

Kişilerin öğrenme sürecini bir tutku haline getirmesi ve sürekli kendini geliştirmesi bir bakıma kariyerini ilerletmesi anlamına da gelmektedir. Bu gelişim sonucunda kişilerin kendi girişimlerini başlatması ve istihdam sürecine dahil olması da girişimcilik kariyerlerinin de başlangıç safhasını oluşturmaktadır.

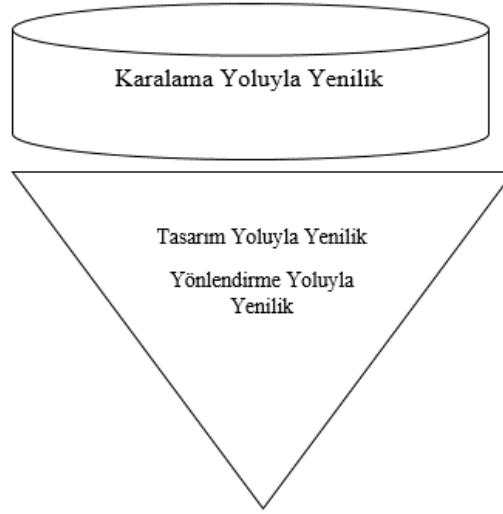
2.1.6 GİRİŞİMCİLİĞİN ÖNEMİ

Bilgi toplumu olarak adlandırılan ve içerisinde bulunduğumuz 21. yyda geleneksel girişimci kalıpları yıkılmaya başlamış ve girişimciler artık bilişimci girişimci olarak anılmaya başlamıştır. (Erkan, 1997:176 aktaran İlter, 2008)

Geleneksel girişimcilikte kullanılan emek, sermaye, doğal kaynaklar bilgi toplumlarında meydana gelen girişimcilikte de kullanılmaktadır fakat eskisine nazaran ikinci planda kalmaktadır. Çünkü bilgi toplumlarında bahsi geçen üretim faktörleri bilgi sayesinde kolaylıkla elde edilebilmektedir. Fakat, bilişimin ve bilgi çağının tüm nimetlerinden en iyi şekilde yararlanılsa dahi insan kaynağının gerekliliği hiçbir zaman yadsınamaz (Yeniçeri ve İnce, 2005: 489)

Bir ülkenin en önemli hedefleri arasında kalkınma ve büyüme yer alır. Kalkınma ve ekonomik büyümenin sürdürülebilmesi için kıt kaynakların en etkin şekilde kullanılması, insan kaynaklarına yatırım yapılması ve teknolojik yenilikleri yakından takip edebilmek gereklidir. Fakat bir ülke teknolojik gelişmeleri ne kadar yakından takip ederse etsin, insan kaynağını verimli bir şekilde kullanmadığı ve eğitim sürecine önem vermediği takdirde üretim süreçlerinde bu teknolojik gelişmeleri tam anlamıyla kullanamayacak, verimlilik artışını istenilen düzeylere çıkaramayacaktır. (Şimşek, 2008: 1 aktaran: Yetişen ve Tutar, 2009: 118)

Şekil 9: 3M Firmasının Yenilik Hunisi



Kaynak: Gundling, 2002: 252 aktaran Müftüoğlu, Ürper, Başar ve Tosunoğlu, 2010: 50

Global Entrepreneurship (GEM) Dünya Girişimcilik Platformu'nun yaptığı araştırmalara göre girişimcilik faaliyetlerinin yoğun olduğu ülkelerdeki ekonomik büyüme hızı diğer ülkelere oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Peter F. Drucker 1985 yılında yapmış olduğu çalışmada; 1965-1985 yılları arasında Amerika Birleşik Devleti'nde (ABD) çalışan nüfus sayısı 71 milyon kişiden, 106 milyon kişiye yükseldiğini tespit etmiş ve yaratılan 35 milyonluk istihdamın girişimcilik faaliyetleri sayesinde meydana geldiğini sunmuştur. (TÜSİAD, 2002: 40)

Dünya ve Türkiye'deki kadın nüfusu dikkate alındığı takdirde görülecektir ki, kadın ve kalkınma arasında büyük bir bağ vardır. Kadınların sosyal ve ekonomik açıdan güçlü olmalarına bağlı olarak ekonomik kalkınma süreci hızlanacaktır. (Şimşek, 2008:1 aktaran Yetişen ve Tutar, 2009)

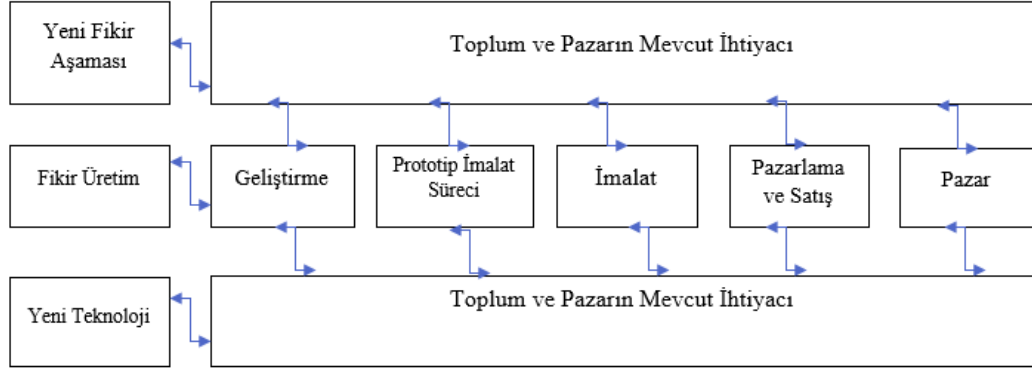
Ester Boserup geliştirmekte olan ülkelerin, kalkınma aşamasında kadın iş gücüne önem vermesi gerektiğini belirtmiştir. Kadınlar ekonominin her alanında faaliyet göstermeli ve erkekler karşısında statülerini güçlendirmelidirler. (Razavi ve Miller, 1995 aktaran: Yetişen ve Tutar, 2009 s:118)

Amway'in 2015 yılında yayınladığı Küresel Girişimcilik Ruhu isimli raporuna göre;

Küresel bazdaki katılımcıların yüzde 55'i kendisinde girişimcilik ruhu olduğunu düşünüyor ve herhangi bir girişimcilik faaliyetinde bulunmak için çok güçlü bir istek duyuyor. Yüzde 49'luk kısmı ise, ailevi, sosyal ya da ekonomik baskılar nedeniyle girişimcilik faaliyetine sıcak bakmıyor. Yüzde 47'lik kısım ise

girişimcilik faaliyetinde bulunmaya sıcak bakıyor. Yayınlanan bu rapordaki çarpıcı kısım ise, kadınların her zaman erkeklere kıyasla daha az oranlarda girişimcilik faaliyetinde bulunduğu, girişimcilik faaliyetinde bulunma düşüncesinden bile uzak olduğudur. (Amway 2015:5)

Şekil 10: İnovasyon (Yenilik) Süreci Modeli



Kaynak: Ulusal İnovasyon Sistemi 2003: 128 aktaran Müftüoğlu, Ürper, Başar ve Tosunoğlu, 2010: 49

2.1.6.1 Dünyada ve Türkiye’de Girişimciliğin Boyutları

Son yıllarda genç nüfusta görülen işsizlik sorunu gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için önemli bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu işsizlik sorunu küresel boyutta ciddi zorluklar doğursa da krizin içinde yeni fırsatlar görebilen girişimciler için alternatifler yaratmaktadır. (GEM, 2016).

Küresel Girişimcilik Endeksi’nin yayınladığı rapora göre, dünya üzerindeki girişimcilik kapasitesinin yalnızca %52’lik kısmı kullanılmakta.

Tablo 5: Tüm Dünyada Yaş Grupları Bazında Toplam Girişimcilik Aktivitesi

Yıllar	18-24 Yaş	25-34 Yaş	35-44 Yaş	45-54 Yaş	55-64 Yaş
2007	7,08	11,44	10,12	8,21	4,69
2008	7,56	12,62	10,47	8,39	5,25
2009	6,95	12,25	10,22	8,11	5,44
2010	6,42	11,02	10,06	8,35	4,72
2011	8,29	13,10	12,65	10,20	7,00
2012	8,19	12,86	11,20	9,11	5,79
2013	8,66	13,13	12,15	9,31	6,08
2014	8,74	13,65	12,43	9,57	6,36
% Değişim (2007-2014)	1,66	2,22	2,32	1,36	1,67

Kaynak: Global Entrepreneurship Index, 2016/2017 isimli rapordan derlenerek oluşturulmuştur.

Yukarıda verilen tabloda dünya çapında girişimcilik sürecine dahil olan kişilerin yüzdelik dağılımı verilmiştir. 2007 yılından 2014 yılına kadar girişimcilik faaliyetleri her yaş grubunda artış göstermiştir. 35-44 yaş grubunda ise en büyük artış gözlenmiştir. İkinci sırada ise 25-34 yaş grubu gelmektedir. Bu oranlar ise girişimcilerin genç olma eğiliminde olduğunu ortaya koymaktadır. (GEI, 2016)

Şekil 11: Küresel Girişimcilik Monitörü'nde Türkiye



Kaynak: Karadeniz E. E (2014). “2013 ve 2014 verileriyle Türkiye’de ve Bölgelerde Girişimcilik”. GEM 2014 isimli kaynaktan faydalanılarak oluşturulmuştur.

TÜİK Girişimcilik İstatistiklerine göre 2013 yılında, toplam istihdam içerisinde işveren olarak görev alan çalışanların oranı %4,6’dır. Bu oran 2014 yılına geldiğinde %4,5 olarak kaydedilmiştir. Bu oranlar gelişmiş ülkeler bazında kıyaslandığı zaman hala istenilen düzeylerde olmadığını göstermektedir.

Tablo 6: Türkiye’de Girişimcilik Ve Kobi’lere İlişkin Gelişmeler Ve Hedefler

	2006	2012	2013	2018
Yeni Kurulan Şirket Sayısı (Bin)	53	39	50	75
Küçük İşletmeler ve Orta Ölçekli İşletmelerin Tüm İşletmeler İçindeki Oranı*(%)	1,7	2,4	3,0	4,0
Organize Sanayi Bölgelerinde Faaliyet Gösteren İşletme Sayısı	35.000	41.000	45.000	65.000
Tamamlanan Organize Sanayi Bölgesi Sayısı	130	153	160	200
KOBİ’lerin İhracat Miktarı (Milyar Dolar)	50	90	100	150
İhracat Yapan KOBİ Sayısı (Bin)	44	50	52	60
KOBİ’lerin Ar-ge Harcamaları İçindeki Payı (%)	10,0	14,9	17,0	20,0
Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde Faaliyet Gösteren Girişim Sayısı	604	2,174	2,500	4,000

Kaynak: 2006 ve 2012 yılı verileri Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği’ne (TOBB) aittir. 2013 ve 2018 yılı verileri Onuncu Kalkınma Planı tahminleridir.

2.2 TÜRKİYE’DE GİRİŞİMCİLİĞİN DURUMU VE GİRİŞİMCİLİĞİ DESTEKLEMeye YÖNELİK POLİTİKA VE PROGRAMLAR

Girişimcilik, tüm dünyaca refah yaratmak ve sosyal adaletin yeniden dağıtılması hususunda önemli bir yapı taşı olarak kabul görmeye başlamıştır. Girişimcilik, yeni iş kollarının oluşmasına ve en önemlisi de büyümeye katkı sağlamaktadır. Hükümetlerin çoğu da girişimciliğin desteklenmesi hususuna önem vermektedir. Bu çerçevede girişimcilik konusunun ülkemizdeki mevcut durumu incelenecektir. (Türkiye Girişimcilik Stratejisi Ve Eylem Planı, 2015-2018: 9)

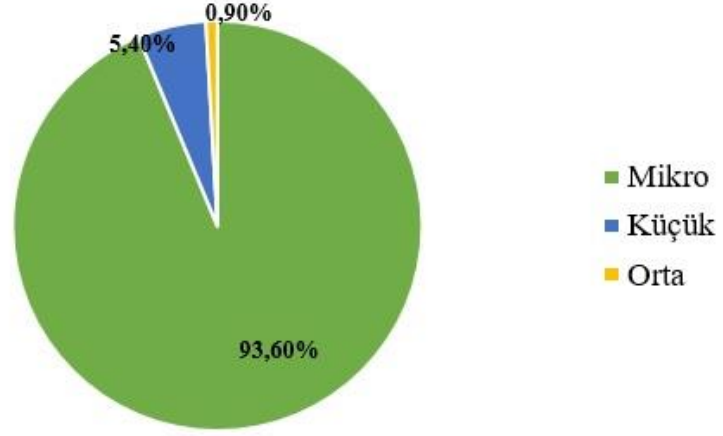
2.2.1 Türkiye’de Kobi Ve Girişimcilik İstatistikleri

İş Kayıtlarına Göre Girişim Sayıları adlı çalışmaya bakıldığında 2013 yılında 3.529.541 işletmenin ülkemizde faaliyet gösterdiği görülmektedir. Varlıklarını sürdüren işletmelerin daha detaylı incelenebilmesi adına Mikro, Küçük, Orta ve Büyük ölçeklerine ayırmak olurlu olacaktır.

- 3.529.541 işletmenin;
- 3.303.210’u Mikro (%93,6)

- 190.554' ü Küçük (%5,4)
- 30.567'si Orta (%0,9) ölçeklidir.

Grafik 4: İş Kayıtlarına Göre Girişim Sayıları



Girişim Özelliklerine Göre Dış Ticaret İstatistikleri adlı rapor sonucunda, 2013 yılındaki girişim faaliyetleri göz önüne alındığı zaman;

- 59.593 girişimin, ihracat
- 65.591 girişimin ise ithalat faaliyetinde bulunduğu görülmektedir.
- Ülkemizde ithalat ve ihracat faaliyetlerini yürütmekte olan girişimler ölçeklerine göre ayrıldığı zaman;
- 1 ile 249 arasında çalışanı mevcut bulunan Küçük ve Orta Büyüklükteki işletmeler (KOBİ); ihracatın % 59,2'sini ithalatın ise %39,9' unu,
- 1 ile 9 arasında çalışanı bulunan mikro ölçekli girişimler ihracatın %17,8'ini, İthalatın ise %5,7'sini
- 10 ile 49 arasında çalışanı bulunan küçük ölçekli girişimler ihracatın %24,1 ithalatın da %16,3'sini
- 50 ile 249 arasında çalışanı bulunan orta ölçekli girişimler ihracatın %17,3 ithalatın ise %17,9'sini,
- 250 ve daha üstü çalışanı bulunan büyük ölçekli girişimler ise ihracatın %40,7 si ithalatın ise %60,1 gerçekleştirmiş bulunmaktadır.

Kaynak: TÜİK, 19 Eylül 2014, 16082 sayılı Haber Bülteninden derlenerek oluşturulmuştur.

2.2.1.2 Cinsiyet Odaklı Girişimcilik İstatistikleri

2014 yılında yapılan GEM araştırmasına göre girişimcilik oranlarında meydana gelen artış erkek girişimcilerden kaynaklanmaktadır. Yine bu dönem içerisinde kadınların erken dönem girişimcilik faaliyetlerine katılım oranında düşüş gözlemlenmektedir. 2013 yılı içerisinde erkek girişimcilerin kadın girişimcilere oranı %2.17 iken bu oran 2014 yılına gelindiğinde ise %3.49 olmuştur. Erken Dönem Girişimciler oranlarına bakıldığında 2013 yılında %31.51 kadın bulunmaktayken 2014 yılına gelindiği zaman %22.24 seviyesine inmiştir. Bu oranlara karşılık erkek girişimcilerin oranı %68.49'dan %77.76 seviyesine çıkmıştır. Bu sonuçlara istinaden Türkiye'de kadınların girişimcilik faaliyetlerinde sürekliliği yakalayamadığı söylenenebilir.

Grafik 5: Cinsiyete Göre Erken Dönem Girişimciler Oranı (%)



Kaynak: Karadeniz, 2014: 27

Tablo 7: Erken Dönem Girişimciler 'in Girişimci Olmadan Önceki İş Durumları Cinsiyete Göre Dağılımı(%)

Yıllara Göre Cinsiyet/İş durumu	Erkek		Kadın	
	2013	2014	2013	2014
Tam / yarı zamanlı çalışan	90,8	65,0	79,0	56,9
Çalışmayan	3,4	29,2	10,7	39,5
Öğrenci	2,1	2,2	4,1	2,5
Emekli	3,6	3,6	6,2	1,1

Kaynak: Karadeniz, 2014: 29

Türkiye’de girişimciliği bir kariyer seçeneği olarak gören kadınların oranı %75,1 iken erkeklerin ise % 73,75 olarak kayıtlara geçmiştir. Kadınların erkeklere kıyasla risk alma konusuna daha temkinli olarak yaklaşması, bilgi, beceri ve birikimlerine yeteri kadar güvenmemeleri sebebiyle girişimcilik faaliyetlerine katılımı daha düşük olmuştur.

Şekil 12: Girişimciliği Etkileyen Faktörler



Kaynak: TÜSİAD, 2002: 48

2.4 GİRİŞİMCİLERİN FİNANSMAN KAYNAKLARI

Finansman, bir işletmenin yatırımlarını yapabilmesi ve yatırım faaliyetlerini devam ettirebilmesi için ihtiyaç duyduğu para ya da sermayenin sağlanması işlemidir. İşletmeler ihtiyaç duyduklarında fon ihtiyaçlarını iç ve dış kaynaklarına başvurarak karşılayabilirler. İşletmenin iç kaynağını özsermaye oluşturur. Yeni kurulan bir işletme ve girişimcilik faaliyeti esnasında iç kaynaklar kullanılır. Büyüme ve gelişme evrelerinde ise dış kaynaklara başvurulur. Bankalardan sağlanan krediler, leasing, faktöring, yurt içi ve yurtdışı finansal kurumlar ise dış kaynaklara örnek gösterilebilir. (Bünyamin, Şahin, Mutlu (2015: 31-54).

Türkiye genelinde bakıldığında zaman girişimciler serbest piyasa kaynaklarından ve kamu kaynaklarından yararlanmaktadırlar. Serbest piyasa kaynaklarını bankacılık sektörü oluştururken, kamu kaynaklı destekler içerisinde KOSGEB tarafından sağlanan kredi destekleri, Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından sağlanan Tekno girişim Sermayesi Desteği, Ekonomi Bakanlığı, Kalkınma Ajansları gibi

kurumlar tarafından sağlanan destekler de yer almaktadır. (Kalkınma Bakanlığı,2014: 32-35)

Bankaların girişimcilere yönelik tutum ve davranışlarının, cinsiyete göre değişip değişmediğini tespit etmek için 2005 yılı verileriyle Batı Avrupa, Doğu Avrupa, Orta Asya ve Doğu Asya ile Pasifik'te yer alan 34 ülkeyle yapılan araştırmanın sonucuna göre; kadınların sahip olduğu firmalar, erkeklerin sahip olduğu firmalara göre kredi çekme ve geri ödeme konusunda daha fazla sorun yaşamaktadır. Bu sonuçlar ülkelerin gelişmişlik düzeylerine göre farklılıklar arz etse de, genel olarak gelişmiş ülkelerdeki kadınlar, az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelere kıyasla kredi çekerken daha az teminat vererek işlerini finanse etme imkanına sahiptirler. (IFC 2013: 11)

2.5 KADIN GİRİŞİMCİLİĞİNİN TANIMI

Kadın işgücü 4 temel kategori içerisinde incelenebilir. (Çelik ve Özdevecioğlu, 2001:377-378)

- Belirli bir eğitim süreci sonunda kazanmış olduğu mesleği sürdürenler (avukat, doktor, öğretmen ya da eczacılar)
- Kadın memur ya da işçiler
- Kadın yöneticiler
- Kadın girişimciler

Girişimciliğin ayrı bir başlıkta yer alma sebebi girişimciliğin doğası gereği sahip olduğu özelliklerden kaynaklanmaktadır. Kendi mesleğini sürdüren kadınlar da girişimci olarak kabul edilmektedir. Bunun sebebi de üretim faktörlerini bir araya getirme kar ve zararı göze alma olarak sayılmaktadır. (Çelik ve Özdevecioğlu, 2000:488)

Literatürde oldukça fazla girişimcilik tanımı bulunmaktadır. Fakat zaman zaman kadın girişimci ve kadın çalışan tanımları birbiriyle karıştırılmaktadır.

Kadın girişimci kavramını en geniş biçimde Müftüoğlu ve Durukan (2004) tanımlamışlardır. Bu tanıma göre kadın girişimci “Piyasa ekonomisi içinde hesaplanmış riskleri göze alarak, doğrudan pazara yönelik, nakde dönüşebilen, mal ve hizmet üretilip satan, kendi işinin sahibi olup, vergi kaydı, TESK’e, Esnaf ve Sanatkarlar Birlikleri ve Odalarına veya TOBB’a bağlı odalara (Ticaret ve Sanayi Odaları) üye olan ve sosyal güvenlik kurumlarından birinin şemsiyesi altında çalışan ya da yanında başka kişileri istihdam eden kadındır” (Müftüoğlu ve Durukan, 2004)

Ecevit' e göre ise kadın girişimci tanımı klasik girişimciden daha farklı olması gerekmektedir. Ona göre girişimci kadın tarif edilirken çizilmesi gereken çerçeve şu şekilde olmalıdır; (Ecevit, 1993:20)

- Ev dışı bir mekanda kendi adına kurmuş olduğu bir ya da birden fazla işyeri sahibi olan,
- Kurduğu işyerinde tek başına ya da çalıştırmakta olduğu diğer kimselerle beraber çalışan ve işin sahibi olması sebebiyle ortaklık bağı bulunan,
- Herhangi bir mal, hizmet ya da servisin üretim süreciyle ilgili faaliyeti yürüten, üretilmiş olan bu mal, hizmet ya da servisin pazarlama, satış ve dağıtımını gerçekleştiren,
- İş münasebetiyle ilişki kurması gereken kişi ya da kurum ve kuruluşlarla kendi namına ilişki kuran,
- İşinden elde ettiği kazanç üzerinde söz sahibi olan kimsedir.

Türkiye'de kadın girişimciliğinin önemi 1980'li yıllardan itibaren anlaşılmaya başlanmıştır. AB, BM gibi kuruluşların kadın girişimciliğini desteklemesi politikalar izlemesi, Türkiye açısından da itici bir güç yaratmıştır. Fakat tüm bu gelişmelere rağmen, ekonomi yazınında fayda sağlayacak olan çalışmalar 1990'lı yıllarda yapılmaya başlanmıştır. (Yetim 2002: 80)

Bu gelişmelerin yanı sıra, kadın girişimciliğini sosyal, ekonomik ve kültürel özellikleri ile birlikte değerlendiren yaklaşımlar ortaya çıkmaya başlamıştır. (Gartner, 1985; Zapalska ve Fogel 1988 aktaran: Şenel, 2013: 183) Girişimcilik, kişinin içerisinde yer aldığı sosyo-ekonomik ve kültürel yapının bir ürünüdür. Bireyin yetiştiği aile ortamı, aldığı eğitimler, içinde bulunduğu ekonomik koşullar girişimciliği etkileyen ve sahip olduğu girişimcilik ruhunu olumlu veya olumsuz yönde etkileyen en önemli etkenlerdir. (KSSGM, 2000: 10)

Girişimci kadınlar, sektöre giriş kolaylığı, daha az sermaye ve donanım gereksinimi nedeniyle hizmet ve ticaret sektöründe çok daha fazla faaliyet göstermektedir. Bu kolaylıkların yanı sıra bu sektörlerde yürütülen faaliyetler, kadının iş ve aile yaşantısını daha rahat dengelemesine olanak sağlamaktadır. (Yetim ve Tatlıdil, 2004: 495)

Kadınlar, toplumumuzda çalışma hayatında çok fazla sorunla karşılaştıklarından ötürü, çoğu kadın kafasında bir iş planı olmasına rağmen bu planlarını hayata geçirecek gücü kendilerinde bulamamaktadırlar.

İş kurup, hayallerini gerçekleştirmek için itici gücü bulan kadınlar ise kadın girişimci olarak literatürde yerini almaktadırlar.

Kısaca kadın girişimcilerin profiline göz atacak olursak belirgin özelliklerini şu şekilde sınıflandırmamız olanaklı olacaktır.

- Belli bir risk üstlenmek için hazırdırlar ve bu nedenle daha kararlı ve istikrarlıdırlar.
- Dayanıklı, azimli
- Organizasyon becerileri yüksek.
- Çevreyle olan iletişimleri daha zengin.
- Yaratıcı, yenilikçi.
- Vizyon sahibi.
- Bağımsız.

Bir başka deyişle,

‘İşletmeyi kurup, yönetip, başka kadınlara da istihdam sağlayabilecek gücü kendisinde bulan kişilerdir.’ (Soysal, 2010: 71-95)

Tablo 8: 1988-2010 Dönemi Arasında Türkiye’deki Kadın ve Erkek Girişimci Sayısı

Yıllar	Girişimci Erkek	Girişimci Kadın	Kadın Girişimci Oranı (%)
2010	1.300.000	85.000	6,14
2009	1.200.000	80.000	6,25
2008	1.172.000	77.000	6,16
2007	1.114.000	75.000	6,31
2006	1.132.000	69.000	5,75
2005	1.081.000	51.000	4,51
2004	971.000	49.000	4,80
2003	1.010.000	42.000	3,99
2002	1.125.000	61.000	5,14
2001	1.100.000	40.000	3,51
2000	1.066.000	43.000	3,88
1999	1.093.000	38.000	3,36
1998	1.229.000	46.000	3,61
1997	1.082.000	46.000	4,08
1996	1.126.000	39.000	3,35
1995	1.072.000	40.000	3,60
1994	1.074.000	25.000	2,27
1993	1.066.000	25.000	2,29
1992	1.017.000	28.000	2,68
1991	945.000	22.000	2,28
1990	810.000	22.000	2,64
1989	613.000	14.000	2,23
1988	616.000	13.000	2,07

Kaynak: Başol, 2010: 27

2.5.1 Kadın Girişimci Tipleri

Kadın girişimci tipleri aşağıdaki şekilde Erdun (2011: 31-32) tarafından açıklanmıştır.

2.5.1.2 Klasik Kadın Girişimci Tipi

Geleneksel kadın girişimci olarak da bilinen klasik kadın girişimcilerin para kazanmak ana motivasyon kaynaklarını oluşturmaktadır. Hem ailesini hem de işini bir arada götürmeye özen gösterir. İş ve aile dengesini kurmuştur ancak işini bir adım önde tutma eğiliminde oldukları gözlenmiştir. Sorumluluk kendisine aittir.

2.5.1.3 Evcil Kadın Girişimciler

Kadınlık rollerine bağlı bir imaj çizmektedirler. İdealleri açısından değerlendirilecek olursa klasik kadın girişimci tipinden daha düşüktür. Bu girişimcilik türünde aile esastır ve çocuk sayısındaki artışa göre girişimcilik teşebbüsünde azalma meydana gelir.

2.5.1.4 Yenilikçi Kadın Girişimciler

Genelde eğitim düzeyi yüksek ve ekonomik bağımsızlığa önem veren kadınlar bu grubu oluşturmaktadır. Bu gruba dahil olan kadınlar geleneksel kadın rolünü terk etmiştir. Kendilerine engel olan yerlerde kadınlık rollerini bir kenara atabilmektedirler. Girişimcilik konusunda motivasyonları oldukça yüksektir.

2.5.1.5 Radikal Kadın Girişimciler

Bu gruba giren kadın girişimciler geleneksel cinsiyet kalıplarına bağlılık açısından oldukça zayıf bir tutum sergilemektedir. Kadınların ikinci plana atılmasından duydukları hoşnutsuzluk sebebiyle erkeklerle eşit oldukları bir ortam sunmak için çabalamaktadırlar. Radikal kadın girişimciler evli olsalar dahi hane içi işler adil bir şekilde dağıtmıştır.

2.5.2 KADINLARI GİRİŞİMCİLİĞE SEVK EDEN FAKTÖRLER

Girişimci ruhuna sahip olan kadınların bir kısmı ekonomik bağımsızlığını kazanmak istediği için bu yola başvururken büyük bir kısmı da psikolojik olarak kendisini iyi hissetmek ve bu dünyada var olduğunu belli edebilmek adına çalışmalarına yön vermektedirler.

Kadınları girişimciliğe sevk eden faktörleri sınıflandırmaya tabi tutacak olursak, negatif ve pozitif dış koşulları örnek gösterebiliriz.

Pozitif faktörler dendiği zaman, aile bireylerinin desteği, çevrenin güvenini ve saygınlığını kazanma isteği göze çarpmaktadır. Negatif faktörler dendiği zaman ise, ekonomik sıkıntılar, çalışma koşullarındaki adaletsizlik, çalışma saatlerinin esnek olmaması, cam tavan sendromu ,(kadınların, çalışma hayatı boyunca üst kademelere ulaşamayacağına inanma, çoğu zaman da dış baskılar sonucunda bu yanılgıya kapılmasına sebep olma durumudur.) gibi ana konular örnek verilebilir. (Öğüt 2014: 74)

Tablo 9: Kadınların Girişimci Olmalarını Sağlayan Güdüler

GÜDÜ	SIKLIK	YÜZDE
Hırs	11	27,5
Kendi ilgi alanı	11	27,5
Bağımsızlık	5	12,5
Finansal Zorunluluklar	4	10,0
Konforlu bir yaşam isteği	4	10,0
Meşgul Olma Arzusu	2	5,0
Konforlu İkili bir Rol	1	2,5
Yatırım	1	2,5
İstihdam Yaratma İsteği	1	2,5

Kaynak: Güney, 2006: 35

Tabloda verilen sonuçlara bakıldığı zaman da görülecektir ki kadınları girişimci olamaya iten en önemli iki güdü hırs ve kendi ilgi alanına uygunluktur.

Kadınları girişimciliğe yönlendiren güdüler hemen hemen benzerlik gösterse de Gürol ve Marşap'a göre şirketlerin orta kademe yönetim pozisyonlarında bulunan kadınların, çalıştıkları iş yerlerinin, ekonomik konjonktürde meydana gelen değişimlerden dolayı personel azaltma yoluna gidebileceğini düşünerek, kendi iş yerini kurup kendi kendilerinin patronu olmayı düşünmektedirler. (Gürol ve Marşap 2007: 100 aktaran Keskin: 75)

2.5.3 KADIN VE ERKEK GİRİŞİMCİLERİN FARKLILIKLARI

Tablo 10: Ronstandt’a göre Kadın ve Erkek Girişimcilerin Kıyaslanması

Kategoriler	Açıklamalar
Kişisel Kategoriler	Arada farklar bulunmaktadır fakat bunlar girişimci olmayan kesimlerle kıyaslandığında çok küçük kalmaktadır
Deneyim	Pek çok araştırma göstermektedir ki, kadınlar işlerini kurmadan önce erkeklere oranla daha fazla bilgi ve deneyim sahibi olmaya önem vermektedir.
Hedefler	Kadınlar erkeklere kıyasla, işlerinin yaşam tarzlarına uymasına daha fazla önem vermektedir. Karlılık açısından bakıldığında ise kadınlar erkeklere oranla işin getireceği karlılığa daha az önem vermektedir.
İş Faktörleri	Kadınlar, daha küçük ve belli işlerde faaliyet göstermeye odaklanmışlardır.
Çevresel Faktörler	Kadınlar daha çok hizmet ve ticaret sektörlerinde yoğunlaşmaktadır.

Kaynak: Çelebi 1997: 21 aktaran Güney, 2006: 28

Hisrich ve Peters bu konudaki farklılıkları başka değişkenleri de katarak yorumlamışlardır.

Tablo 11: Hisrich ve Peters’e Göre Kadın ve Erkek Girişimciliği Arasındaki Farklılıklar

Ozellikler	Erkek Girişimciler	Kadın Girişimciler
Motivasyon	İşleri bitirdikten sonra hissedilen başarı Kişisel özgürlük Kontrolü elde bulundurmaya dayanan iş tatmini	Belirlediği işi bitirmekten kaynaklanan tatmin durumu Yalnız yapılan işten ötürü duyulan bağımsızlık hissiyatı
Hareket Noktası	Mevcut işin kişiye tatmin sağlamaması İşten çıkartılma	Mevcut işinde meydana gelen hayal kırıklıkları Bir iş alanında görülen fırsat
Fon Kaynakları	Kişinin kendine ait birikimi Bankadan sağlanan krediler Çevreden alınan borçlar	Kişinin kendisine ait birikimi Arkadaş ve aileden alınan borçlar
Mesleki geçmiş	Alanında tanınmış olmak ve büyük başarılar elde etmiş olmak	Alanında orta düzeyde bir yönetim kadrosunda yer almak Hizmet sektöründe elde edilen iş deneyimi
Kişisel Özellikler	İkna yeteneği Amaç Odaklı çalışmalarda bulunmak Yenilikçi boyutta düşünmek Yüksek derecede özgüven Kendi işinin patronu olma istenci	Esneklik Amaca odaklanmak Yaratıcılık Orta derecede özgüven sahibi
Destek Grupları	Arkadaşlar Eş	Eş ve aile Yakın arkadaş çevresi Profesyonel alanda ün yapmış kadın grupları
Kurdıkları ilk iş	Üretim veya inşaat sektörü	Hizmet ya da ticaret sektörü
Özgeçmiş	25-35 yaş arasında işletme kurma fikri İş sahibi olan bir babaya sahip olmak Üniversite mezunu olmak	35-45 yaşında işletme kurma fikri İş sahibi olan bir babaya sahip olmak Üniversite mezunu olmak

Kaynak: Hisrich ve Peters, 2002: 76 Aktaran Güney, 2006: 29

Amway Girişimcilik Ruhu raporunda erkek ve kadın katılımcıların girişimcilik ruhu ile ilgili yapılan bir araştırmada şu sonuçlarla karşılaşılmıştır;

- İş kurmak ve girişimcilik faaliyetinde bulunmak için güçlü bir arzu duymak: Kadınlarda yüzde 51 erkeklerde yüzde 59 seviyesinde,
- Sosyal baskı nedeniyle İş kurmak ve girişimcilik faaliyetinde bulunmaktan kaçınmak: kadınlarda yüzde 47, erkeklerde yüzde 52 seviyesinde seyretmektedir. (Amway, 2015; 6-7)

Tablo 12: Kadın ve Erkek Girişimcilerin Farklılıkları

Kadın Girişimciler	Erkek Girişimciler
Karar verirken uzman danışmanlığı ararlar,	Kararlarını kendi başlarına veririler,
Daha çok finansal risk alırlar,	Daha çok kişisel risk alırlar,
Daha çok doğru, yavaş ve iyi iş yapmayı severler,	Daha çok hızı severler,
Başkaları ne düşünürse düşünsün kendilerini memnun eden şeyleri yaparlar,	Başlangıçta (kuruluşta) belli sonuçlara ulaşmak için güçlü şekilde uzlaşırlar,
Daha çok kendilerini geliştirdikleri zaman motive olurlar,	Daha çok zeki meydan okumalarla motive oluyorlar,
Sezgilerine güvenirler,	Vizyonlarına güvenirler,
Mantıklıdırlar.	Yaratıcıdırlar.

Kaynak: Top, 2006: 25

2.5.4 Kadın Girişimcilerin Karşılaştığı Sorunlar

Girişimcilik faaliyetleri esnasında kadın veya erkek girişimci olmasına bakılmaksızın karşılaşılan tipik sorunlar vardır. Bu problemleri 4 başlık altında toplayacak olursak;

- Fırsatların fark edilmesi ve değerlendirme sürecinde yaşanan bir takım aksaklıklar,
- İş planını hazırlarken yaşanan zorluklar,
- Girişimcilik faaliyetine başlayabilmek için gereken kaynakların bulunması aşamasında yaşanan zorluklar,
- Finansman kaynağı bulma aşamasında karşılaşılan zorluklar.

Ve nihayetinde kurulan işletmenin yönetimi aşamasında karşılaşılan engeller örnek olarak verilebilir. (Hisrich, 1989: 15 aktaran: Güney, 2006:38)

Türkiye’de egemen olan ataerkil düşünce motifleri, kadınların bir kısmının eşleri nedeniyle çalışma hayatına atılmalarına engel olmaktadır. Eşler, kadınların kendine ait bir iş yeri kurmasını statü kaybı olarak nitelendirmektedir. Sosyo-kültürel

alandaki erkek egemen düşünce kalıplarının yer alması, kadın girişimciliğine ket vuran en büyük etken olarak karşımıza çıkmaktadır. (Öğüt, 2006)

Girişimcilerin karşılaştıkları sorunları kadın erkek ayrımına tabii tutmadan genel olarak özetlemek için aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 13: Girişimcilerin Karşılaştıkları Temel Sorunlar

Girişimcilik Faaliyetine Engel Teşkil Ettiği Düşünülen Sorunlar	Katılımcıların Yüzde Olarak Verdikleri Cevaplar
Finansal Zorluklar	41
İşsiz Kalma Tehlikesi	16
Umutsuzluk ve Başarısızlık Korkusu	15
Kanuni Zorluklar	16
Bir İş yerinin Sorumluluğunu Almakta Zorluk Çekmek	13

Kaynak: AGER 2015, Amway Global Girişimcilik Raporu, “Girişimcilik Ruhunu Tanımlamak” isimli saha çalışmasından derlenerek oluşturulmuştur.

1817 yılında Avustralya’da kurulan Westpac isimli banka kadınların işgücü piyasasında daha etkin hale gelmesi için stratejiler üretmekte ve kredi hizmeti sunmaktadır. Kadın işgücü piyasası ile ilgili 15 yılı aşkın bir süredir çalışmalar ve araştırmalar yürüten Westpac, bu süreç içerisinde elde ettiği en önemli bulguları 11 başlık altında toplamıştır.

1. Kadınlar finansal konularda daha endişeliler. Özellikle emeklilik, hane içi tasarruf ve bütçeleme konularında daha hassaslar.
2. Kadınların ekonomik özgürlükleri, ekonomik güvence olarak anlaşılmamalıdır. Kadınların büyük çoğunluğu ekonomik olarak kendini bağımsız olarak hissetmekte fakat yalnızca %52’lik bir kısım kendini ekonomik olarak güvende hissetmekte. %23’lük kısmı güvensiz, kalan %25’lik kısım ise kendini ne güvende ne de güvensiz hissetmekte.
3. Kadınlar iş yerlerini borçlu olarak açtıkları zaman kendilerini daha az güvende hissediyorlar. Avustralya’daki kadın girişimcilerin %72’si iş yerlerini kendi tasarrufları ile finanse etmektedir.
4. Kadınlar planlı ve programlı bir şekilde birikim yapmakta.
5. Avustralya’da her 10 kadından 6’sı herhangi bir sağlık güvencesine sahip değil.

6. Avustralya’da yaşayan kadınlar, kendilerini emekliliğe hazırlayamıyorlar. 60 yaş üstü ve aktif olarak çalışan Avusturalyalı kadınlar, erkek paydaşlarına oranla emeklilik için 25 yıl daha fazla çalışmak durumunda.
7. Kadınlar yeni bir iş kurma konusunda istekli olsalar dahi bilgi eksikliği nedeniyle kendilerini kısıtlanmış hissediyorlar.
8. Ekonomi konusunda eğitim alan kadınlar, kendilerini iş kurma ve geliştirme konusunda daha yeterli ve güvende hissediyorlar.
9. 10 kadından 2’si iş kurma konusunda istekli olsa dahi nereden başlayacağını bilemiyor ve kendisine mentorluk desteği verebilecek bir kişiye ihtiyaç duyuyor.
10. Kadınlar erkeklere kıyasla teknolojiyi daha iyi kullanıyor. İnternet bankacılığı kullanımında kadınlar erkeklerin 3 katı oranda
11. Y kuşağında yer alan (18-34 yaş arası) bekar kadınlar, kredi kartı borçlarını ödeme, ev bütçesini kontrol altında tutma, yatırım ve tasarruflarını yönlendirme konusunda büyük sorunlar yaşıyor.

(Maddeler, **Global Banking Alliance for Women**, Case Study: Key Insights from 15 Years of Research isimli çalışmadan derlenerek oluşturulmuştur.)

İngiltere’de yapılan bir araştırma sonucunda çalışanların, kadın patronlarla çalışmak istediği ortaya çıkmıştır. Çalışanların kadın patron seçmelerindeki etmenler aşağıdaki şekilde sıralanmıştır. (Örücü, Kılıç R., Kılıç T. 2007: 121-122)

- Kadınlar erkeklere kıyasla daha dikkatli ve erkeklerden daha fazla çaba gösteriyorlar.
- Kadınlar bir işi öğretirken daha başarılı olmaktadır. (Kadınların öğreticilik yönleri daha iyidir.)
- Kadınlar daha yaratıcı ve yeni fikirlere daha açıktır.
- Kadınların çalışanlarıyla ilişkileri daha başarılıdır.
- Sanılanın tam tersi bir şekilde kadınlar iş yaşamında kararlarını kolay verebilmekte ve verdikleri kararların arkasında sonuna kadar durabilmektedir.
- Kadınlar iş hayatlarında erkeklere oranla daha samimi ve neşelidir.
- Kadınlar iş hayatlarında gözlem yeteneklerini oldukça başarılı şekilde kullanmaktadır.
- Kadınlar problem çözmede erkeklerden daha başarılıdır.

2.6 Türkiye’de Kadın Girişimciliğini Destekleyen Örgütler ve Kadın Kuruluşları

Tablo 14: Türkiye’de Kadın Girişimciliğini Destekleyen Örgütler ve Kadın Kuruluşları

STRATEJİLER	SORUMLU KURUM VE KURULUŞLAR	İŞBİRLİĞİ KURUM VE KURULUŞLARI
Kadınların istihdam edilebilirliklerinin, işgücü piyasasının ihtiyaçları doğrultusunda eğitim, mesleki eğitim, girişimcilik eğitimi, yetişkin eğitimi ve aktif işgücü programları ile artırılması, ayrıca sosyal ve psikolojik danışmanlık, kamu kurumlarıyla tanışma, özgüven kazanma, çatışma çözme vb. konularda güçlendirme eğitimi verilmesi	ÇSGB (İŞKUR), MEB, KOSGEB	KSGM, SHÇEK, GAP İdaresi Başkanlığı, Yerel Yönetimler, Üniversiteler, İşçi-İşveren Sendika ve Konfederasyonları, Meslek Odaları, TOBB Kadın Girişimciler Kurulu, STK’lar
Yöresel özellikler dikkate alınarak kadınlara yönelik istihdam garantili meslek kurslarının yaygınlaştırılması	MEB, İŞKUR	Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, GAP İdaresi Başkanlığı, Yerel Yönetimler, KOSGEB, İşçi-İşveren Sendika ve Konfederasyonları, İşveren kuruluşları, STK’lar
Çocuk, hasta, özürü ve yaşlı bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve erişilebilir hale getirilmesi	ÇSGB (SGK), SHÇEK, Yerel Yönetimler, MEB	KSGM, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Özel Sektör, GAP İdaresi Başkanlığı, İşçi- İşveren Sendika ve Konfederasyonları, STK’lar
Çocuk bakımı sorumluluğunun anne ve baba arasında paylaşılması için “Ebeveyn İzni” konusunda yasal düzenlemeler yapılması	ÇSGB, KSGM	Adalet Bakanlığı, İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları, Barolar Birliği, İşçi-İşveren Sendika ve Konfederasyonları, STK’lar
Kadının ekonomik ve sosyal yaşama katılımını kısıtlayan zihniyet, geleneksel yapı ve diğer engellerin azaltılması için erkeklerin de katılımı ile toplumsal bilincin yükseltilmesi	ÇSGB, KSGM, SHÇEK, GAP, MEB	İlgili kamu kuruluşları, Diyanet İşleri Başkanlığı, Genel Kurmay Başkanlığı, Üniversitelerin Kadın Çalışma Merkezleri, Medya kuruluşları, Özel sektör, İşçi-İşveren Sendika ve Konfederasyonları

Tablo 14: Türkiye’de Kadın Girişimciliğini Destekleyen Örgütler ve Kadın Kuruluşları isimli tablonun devamıdır.

Kadın girişimciliğinin eğitim, finansman, danışmanlık hizmetleri ile desteklenerek teşvik edilmesi	MEB, KOSGEB, İŞKUR, GAP İdaresi Başkanlığı	KSGM, Üniversiteler, TESK, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Kadın Girişimciler Kurulu, STK’lar, Özel Sektör
Ev eksenli çalışan kadınların sosyal güvenlik sisteminden yararlanmaları konusunda bilgilendirilme çalışmaları yapılması	ÇSGB (SGK)	KSGM, MEB, GAP İdaresi Başkanlığı, SHÇEK, Barolar Birliği Kadın Komisyonları, İşçi-İşveren Sendika ve Konfederasyonları, STK’lar
Meslek örgütleri ile işçi-işveren sendika ve konfederasyonlarında düzenlenecek eğitimlerle cinsiyet eşitliği bakış açısının yerleştirilmesi	İşçi-İşveren Sendika ve Konfederasyonlar, Meslek Kuruluşları	KSGM, Üniversiteler (KASAUM)
Kayıt dışı ekonomi ile mücadele kapsamında kadınların sosyal güvenlik sistemi içinde istihdamına yönelik çalışmalar yapılması	ÇSGB, Maliye Bakanlığı, İŞKUR	TÜİK, İşçi-İşveren Sendika ve Konfederasyonları, Meslek Kuruluşları, Barolar Birliği
Kadın istihdamını artırmak amacıyla okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılmasının sağlanması	MEB	KSGM, GAP İdaresi Başkanlığı, STK’lar
Kadınların sendikal örgütlenmeye katılımının teşvik edilmesi ve sendika yönetimlerinde kadın temsiline artırılması	İşçi İşveren Sendikaları ve Konfederasyonlar	Kamu Kurum ve Kuruluşları, Özel Sektör

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, 2009:5

2.6.1 Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM)

Türkiye’de kadın ve erkek eşitliğinin sağlanması, kadınların her alanda güçlü konuma getirilmesi ve kadınlara uygulanan her türlü ayrımcılığın önlenmesi adına politikalar üreten KSGM, misyonunu toplumsal cinsiyet eşitliğinin kurulması ve kadınların toplumdaki yerini sağlamlaştırmak adına tüm kamu kurum ve özel

kuruluşlarla iş birliği yapmak olarak belirlemiştir. (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Erişim Tarihi: 05/06/2018)

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ilk defa 1990 yılında Çalışma ve Sosyal Bakanlığı bünyesinde kurulmuş ve ardından 1991 senesinde de Devlet Bakanlığına bağlı hale getirilmiştir.

Amaçları:

- Kadının eğitim düzeyinin yükseltilmesi
- Kadın istihdamının artırılması
- Kadınların sosyal haklarının güvencesinin sağlanması
- Ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda kadın eşitliğinin sağlanması

Kuruluş aynı zamanda Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Tarım, Kültür, Sağlık Bakanlıkları gibi ilgili kuruluşların kadın politikalarını uygulamakla alakalı faaliyetlerinde koordinasyonu sağlamaktadır. (Ecevit, 2007: 1)

2.6.2 Kalkınma Sürecine Kadınların Katılımlarını Geliştirme Projesi

KSGM ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ile ortak yürütülmüş projenin ana hedefi; KSGM'nin kapasitesinin geliştirilmesidir. Bu amaç doğrultusunda sivil toplum kuruluşları ve gönüllü kuruluşların kadın istihdamının artırılması ve kalkınma süreçlerinin hızlandırılması süreçlerine yönelik politikaları desteklenmiştir. (Ecevit, 2007: 2).

Odaklandığı alanlar:

Kadınların yasal hak ve özgürlüklerini gündelik hayatlarında kullanmasını sağlayan ve bu amaç doğrultusunda gerekli eğitimleri sağlayarak araştırmacıların ihtiyaç duyduğu toplumsal cinsiyet temelli verilerin toplanması amacıyla Devlet İstatistik Enstitüsü'nde Kadın İstatistikleri ve Sosyal Veri bölümünün oluşturulmasına zemin hazırlamıştır.

Siyasal partiler ve sendikalarda görev alan kadınları desteklemek amacıyla eğitimler düzenlenmiştir.

Güç koşullar altında yaşayan kadınlarla alakalı görevleri olan sosyal hizmet görevlileri, polis, adli görevliler ve diğer kamu personellerine yönelik çeşitli eğitim, seminer ve çalışmalar yapılmıştır.

Halen faaliyetini sürdürmekte olan Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde "Kadın Araştırmaları Yüksek Lisans Programı"nın kurulmasına ön ayak olmuştur. (Ecevit, 2007: 3-4)

2.6.3 Kadın İstihdamını Geliştirme Projesi

Kadın İstihdamını Geliştirme Projesi Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Dünya Bankası arasında 4 Mayıs 1993 yılında imzalanmış, "İstihdam ve Eğitim Projesi"nin bir alt koludur. Dünya Bankası kredisi ve Türkiye Cumhuriyeti'nin katkılarıyla yürütülmüş olan bu proje 1994-2000 yılları arasında faaliyet göstermiştir. Projenin ana hedefleri arasında kadınların tüm sektörlerde ve mesleklerde daha iyi imkanlarla yer alması amacıyla yeni bilgi ve birikimlerin üretilmesi yer almaktadır. (Ecevit, 2007: 5)

2.6.4 Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Küçük ve Orta Sanayi Geliştirme İdaresi (KOSGEB)

20 Nisan 1990 tarihinde 3624 numaralı özel bir hükmet kararnamesi ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na bağlı olarak kar amacı gütmeyen yarı özerk bir idare olarak kurulmuştur. KOSGEB, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin verimliliğini arttırmak, ülke ekonomisine daha çok katkıda bulunmasını sağlayacak düzenlemeleri yapmaktadır.

KOSGEB kadınlar için ayrı bir program uygulamamasına rağmen kadın girişimciliğine yönelik engellerin kaldırılması için çeşitli çalışmalar yürütmektedir. KOSGEB'in bu amaçla yürüttüğü çalışmalar şu şekilde sıralanabilir;

- İş Geliştirme Merkezleri
- Genel Girişimcilik Eğitimleri ve Danışmanlık Hizmetleri

Şekil 13: KOSGEB Vizyon ve Misyonu



Kaynak: KOSGEB, Vizyon ve Misyon Değerlerinden derlenerek oluşturulmuştur.

2.6.5 Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)

Ticari işletmelerin dahil edildiği bir kuruluş olan Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, birinci sınıf bilanço tutan, en az 5 çalışanı bulunan şirketleri bünyesine kabul etmektedir. Bu şartları sağlayan üyelerin yıllık olarak belli bir alış ve satış hacmine sahip olması koşulu vardır. Pek çok kadın girişimci bu şartları sağlayamamaktadır. Bu nedenle TOBB kadın girişimcilere yönelik seminer ve toplantılar düzenleyerek finans konularında eğitim vermektedir. (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Kuruluş, Görev ve Organları, Erişim Tarihi: 05/06/2018)

2.6.6 Kadın Emeğini Destekleme Vakfı (KEDV)

Düşük gelirli kadınların yaşam koşullarını iyileştirmeleri hususunda destek vermek, sosyal konum ve rollerini güçlendirmek adına kurulan KEDV 1986 yılında kurulmuştur. <http://www.kedv.org.tr/hakkimizda/>

KEDV amaçlarını ve hedeflerini şu şekilde sıralayabiliriz;

- Kamu kurum ve kuruluşlarıyla işbirliği içerisinde olarak, kadınların kendi işlerini kurması konusunda bilinçlendirmek,
- Kadınların, yaşamın her aşamasına katılımını sağlamak,
- Kadınların sosyal, ekonomik ve diğer alanlardaki girişimci faaliyetlerine destek sağlanması,
- Yeni üretim becerileri geliştirme faaliyetleri, pazarlama ve finansman destekleri.

Kaynak: Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı, KEDV hakkında, Erişim Tarihi: 05/06/2018)

2.6.7 Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER)

Türkiye Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER) kadınların güçlenmesini girişimcilik yoluyla sağlamayı hedeflemektedir. KAGİDER kadınları yalnızca ekonomik olarak değil, sosyal ve politik olarak da güçlendirmek için çalışmalar yapmaktadır. Çünkü kadın girişimcilerin yaratacağı katma değerler, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması bağlamında da katkı verecektir. KAGİDER' in Odaklandığı Alanlar şu şekilde sıralanabilir.

- Proje ve topluma verilen mesajlara odaklanma
- Oluşturulan projelerle bölgesel ve sektörel alanlarda fark yaratmak
- Gençlerle yeni projeler üretmek. (Kadın Girişimciler Derneği, Erişim Tarihi 17/03/2018) KAGİDER çalışmalarını şu sekiz hedef çerçevesinde yürütmektedir.

Tablo 15: Kadın Girişimciler Derneği'nin Hedefleri

Çalışma hayatındaki kadın çalışan sayısını arttırmak ve kadın girişimcilerin desteklenmesini teşvik etmek	Kadınların çalışma hayatına girmesi ve girişimci olması için kadınlara eğitim ve mentorluk vermek	KAGİDER çalışmalarının etki alanını tüm ülke çapında yaymak
Kadın girişimciliğinin ve ekosisteminin gelişmesi için yasal altyapıyı desteklemek ve teşvik etmek, finansal kaynak erişimine yok göstererek destek olmak	KAGİDER üyelerinin kişisel ve iş bazında gelişmelerini destekleyerek etki alanlarını ve büyümelerini desteklemek	Kadının çalışma hayatına ve girişimciliğe destek vermek için içerik ve teknoloji, çalışmaları üretmek, ulusal ve uluslararası düzeyde referans noktası olmak
KAGİDER'in bilinirlik ve itibarını arttırmak	Genç kadınları, eğitimlerine devam ederek çalışma hayatına katılmaya ve girişimciliğe özendirme	

Kaynak: Kadın Girişimciler Derneği, KAGİDER Hakkında. Erişim Tarihi:17/03/2018

2.7 DÜNYA KADINLARININ İSTİHDAM SÜRECİNDE EŞİT HAKLAR ELDE ETME MÜCADELESİNE KISA BİR BAKIŞ

“ Ev yapmak, ölçmek, kesmek tahtaları,

Demir dövmek, cam üfleme, çivi yapmak, fiçı yapmak,

Tenekeden dam yapmak, çakıl sermek

Gemi montajı yapmak, iskele yapmak, balık konservesi yapmak

Taş döşemek kaldırımlara

Tulumba, şahmerdan, büyük vinç, kömür ocağı ve tuğla ocağı,

Kömür madenleri ve dibindeki her şey, karanlıktaki lambalar,

Yankılar, şarkılar ve ne derin düşünceler...

Walt Ahitman

Uğraşlar için bir şarkı

Kaynak: Alain, D.B. “Çalışmanın Mutluluğu ve Sıkıntısı” (Çev: Süha Sertabiboğlu) Orijinal Adı “ The Pleasures and Sorrows of Work” İstanbul :Sel Yayıncılık. ISBN: 978-975-570-383-1

1960’lı yıllarda yaşanan bir olay kadınlara eşit ücret ve haklar tanınması hakkında emsal niteliğinde kararlar oluşmasına zemin oluşturmuştur. Belçika’da hostes olarak görev alan kadınların iş akitlerinde 40 yaşında emekli olma zorunluluğu yer almakta, fakat erkek çalışanlarda bu süre 55 yaşa kadardı. Emekliye ayrılmak durumunda kalan hostesler, emeklilik e kıdem tazminatı gibi haklarında da

muaf tutuluyordu. 1950’li yılların başından beri Belçika Hava yolları Sabena da görev yapmakta olan Gabrielle Defrenne 1968 yılında 40 yaşına bastığı gerekçesiyle emekli edilmek istendi. Fakat Defrenne, erkek çalışanlara nazaran daha az emekli maaşı alıp, emeklilik haklarından tam anlamıyla yararlanamayacağını öğrenerek avukat Cuvellez ve Dogel Polsky’nin istemiyle dava açmıştır. 6 Nisan 1976 tarihinde sonuçlanıp karar bağlanan bu dava, kadınların eşit ücret ve haklardan yararlanabilmesi açısından emsal niteliğinde kararlar doğurmuş ve tarihte yerini almıştır. (Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Ab Koordinasyon Dairesi Başkanlığı Bülteni, 2007: 14)

1975 yılında, Birleşmiş Milletler önderliğide Mexico City’de Birinci Dünya Kadın Konferansı düzenlenmiş ve 1975-1985 arasındaki 10 yıllık periyod Kadın On Yılı olarak adlandırılmıştır. Bu 10 yıllık sürecin temasını ‘‘Sağlık, İstihdam ve Eğitim’’ oluştururken ulaşılmak istenen hedefler ‘‘ Eşitlik, Barış ve Kalkınma’’ olarak belirlenmiştir. Birleşmiş Milletler Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi ve Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (CEDAW), 1980 yılında ülkelerin kabulü ve imzasına sunulmuş Türkiye’nin de arasında bulunduğu 165 ülke tarafından imzalanmıştır. Bahsi geçen sözleşme Birleşmiş Milletler’e göre Çocuk Hakları sözleşmesinden sonra en geniş katılım sağlanan sözleşme olarak tarihe geçmiştir. 1980 yılında Kopenhag’da düzenlenen İkinci Dünya Kadın Konferansında ise geride bırakılan Birinci Dünya Kadın Konferansının hedeflerine ne kadar ulaşabildiği incelenmiştir. Kadınların mevcut statüsünün daha da yükseltilmesi adına ‘‘Hareket Planı’’ devreye sokulmuştur. Birleşmiş Milletler tarafından düzenlenen Üçüncü Dünya Kadın Konferansı 1985 yılında Nairobi’de 157 ülkenin katılımıyla düzenlenmiştir ve ‘‘Kadının İlerlemesi için Nairobi İleriye Yönelik Stratejileri’’ kabul edilmiştir. Pekin’de 1995 yılında gerçekleşen Dördüncü Dünya Kadınlar Konferansı 189 ülkenin katılımıyla gerçekleştirilmiş ve bu konferansın sonucunda Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu adı verilen iki belge onaylanmıştır. (Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Uluslararası Belgeler: Dördüncü Kadın Dünya Konferansı Sonuçlarının İzlenmesine Yönelik "Kadın 2000: 21. Yüzyıl için Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kalkınma ve Barış" Konulu Birleşmiş Milletler Genel Kurul Özel Oturumu PEKİN+5'in Sonuçları)

Tablo 16: Kadın İstihdamını Dolaylı Olarak Etkileyen İLO Sözleşmeleri Ve Tavsiye Kararları

		ILO Kabul tarihi	Türkiye'nin onaylama tarihi
Sözleşme	29 Nolu Zorla Çalıştırma Sözleşmesi	1930	1998
Sözleşme	87 Nolu Sendika Özgürlüğü ve Sendikalaşma Hakkının Korunması Sözleşmesi	1948	1993
Sözleşme	95 Nolu Ücretlerin Korunması Sözleşmesi	1949	1960
Sözleşme	98 Nolu Örgütlenme ve Toplu Pazarlık Hakkı Sözleşmesi	1949	1951
Tavsiye kararı	91 Nolu Toplu Anlaşma Tavsiye Kararı, 1951		
Sözleşme	105 Nolu Zorla Çalıştırmanın Kaldırılması Sözleşmesi	1957	1960
Sözleşme	118 Nolu Muamele Eşitliği (Sosyal Güvenlik) Sözleşmesi	1962	1971
Sözleşme	138 Nolu Asgari Yaş Sözleşmesi	1973	1998
Tavsiye kararı	146 Nolu Asgari Yaş Tavsiye Kararı, 1973		
Sözleşme	142 Nolu İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi Sözleşmesi	1975	1992
Sözleşme	155 Nolu İş Sağlığı ve Güvenliği ve Çalışma Ortamına İlişkin Sözleşme	1981	2004
Sözleşme	156 Nolu Aile Sorumlulukları Olan İşçiler Sözleşmesi	1981	Türkiye onaylamadı
Tavsiye kararları	123 Nolu İstihdam (Aile Sorumlulukları Olan Kadınlar) Tavsiye Kararı, 1965 165 Nolu - Aile Sorumlulukları Olan İşçiler Tavsiye Kararı, 1981		
Sözleşme	175 Nolu Kısmi Süreli Çalışma Sözleşmesi	1994	Türkiye onaylamadı
Tavsiye kararı	182 Nolu Kısmi Süreli Çalışma Tavsiye Kararı, 1994		
Sözleşme	177 Nolu Ev-eksenli Çalışma Sözleşmesi	1996	Türkiye onaylamadı
Tavsiye kararı	184 Nolu Ev-eksenli Çalışma Tavsiye Kararı, 1996		
Sözleşme	183 Nolu Analığın Korunması Sözleşmesi	2000	Türkiye onaylamadı
Tavsiye kararı	191 Nolu Analığın Korunması Tavsiye Kararı, 2000		

Kaynak: T.C Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ‘‘ Kadın İstihdamını Doğrudan Etkileyen Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Sözleşmeleri’’

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1 TOPLUMSAL CİNSİYET KAVRAMININ İŞ YAŞAMI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

3.1.2 Toplumsal Cinsiyet Kavramının Tanımı

Toplumsal cinsiyet kavramı, toplumsal normlar tarafından kültürel ve sosyal olarak oluşturulan cinsiyet rollerine tekabül eder ve biyolojik cinsiyetten farklılaşır. Kısacası toplumsal cinsiyet olgusu kurgudan ibarettir. Diğer deyişle, toplumsal cinsiyet, zaman ve coğrafya bağlamını göz önüne alarak, kadın ve erkeklere yönelik toplumsal beklentiler, kadın ve erkeklerin davranış kalıpları, aile ve toplumsal hayattaki sorumlulukları ve kaynak, sorumluluk ve engelleri deneyimleme pratikleriyle ilişkilidir. Toplumsal cinsiyet kavramı Birleşmiş Milletler'in düzenlediği çeşitli konferanslar aracılığıyla önem kazanmıştır. (Nairobi, 1985; Kahire, 1994; Pekin, 1995) İstihdam, eğitim, siyasal yaşama katılım alanlarında yapılan çalışmalarda toplumsal yapı dinamiklerini hesaba katarak yapılan analizler topluma katkı sağlar ve daha sağlıklı sosyal politikalar oluşturmaya olanak tanır. (T.C. Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile Ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Türkiye Aile Yapısı Araştırması Tespitler Öneriler ss:234-235)

Kadın veya erkek olmanın biyolojik tarafını cinsiyet, toplumun ve kültürün kişilere yüklemiş olduğu anlam ya da beklentileri ifade eden bir bütün ise toplumsal cinsiyet olarak ifade edilir. Cinsiyet biyolojik bir süreçtir, durağan ve değişmez. Toplumsal cinsiyet değer yargıları ve kültürel birikime bağlı olarak değişir, dinamiktir. (Dökmen, 2009)

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde "Tüm kadın ve erkekler ayrımcılığa uğramadan yaşama Eğitim Sağlık ve çalışma haklarından eşit olarak yararlanma haklarına sahiptirler." denmektedir fakat günümüz dünyasında erkeklerin birçok alanda kadından üstün konumda olduğu görülmektedir. Bu eşitsizlik çalışma hayatı, evlilik ve aile hayatı gibi alanlarda kendini daha fazla göstermektedir. Kadınlar kendilerine biçilen toplumsal roller nedeniyle birçok ev içerisi sorumluluğa sahiptirler. Ev işleri ve çocuk bakımı bu sorumlulukların temel hatlarını oluşturmaktadır. Kalıplaşmış bu roller nedeniyle, kadınlar çalışma saatleri daha esnek, işle ilgili bilgilerini sürekli yenilemek zorunda kalmadığı yani işten ayrılma maliyetinin çok yüksek olmadığı işleri tercih etmekle yükümlüdürler. Örneğin,

bilgisayar mühendisi bir kadın, çocuk sahibi olduktan sonra işe ara verdikten sonra yeniden işe döndüğü süreçte yenilenen teknolojiye uzak kaldığı için statü olarak dezavantajlı konuma düşeceği varsayılmaktadır. Bu nedendir ki toplumsal kalıplara göre öğretmenlik kadınlar için çok daha akıllıca bir meslek tercihi olacaktır. (Özkaplan, 2013)

Toplumsal cinsiyet kavramını ön plana çıkaran analizlerin 1980'li yıllarda güçlenmeye başlamasıyla birlikte toplumsal cinsiyet temelli yaklaşımların işin örgütlenmesiyle ilgili süreçleri ne denli yakından ve derinden etkilediğini gösterdi.

Bu yaklaşımların ön plana çıkmasından sonra Ecevit'in ulaştığı belli başlı çıkarımlar şunlardır;

- Toplumsal cinsiyetle ilgili yaklaşımlar bir işin kadın işi ya da erkek işi olarak saptanmasında büyük önem taşımaktadır.
- Bilgi ve beceriye dayalı işler dahi toplumsal cinsiyete göre sınıflandırılmaktadır.
- Değişen teknolojiye ayak uyduracak kesimin kadınlar mı erkekler mi olacağına dair tartışmalar da toplumsal cinsiyet faktörüne dayalı olarak yürütülmektedir.
- İş yerindeki otorite ve otorite kontrol sürecindeki ilişkilerde toplumsal cinsiyet faktörü etkili olmaktadır.
- İş yerinde meydana gelen üretim ve üretim dışı ilişkileri toplumsal cinsiyet faktörünün belirlediği ortaya çıkarılmıştır.

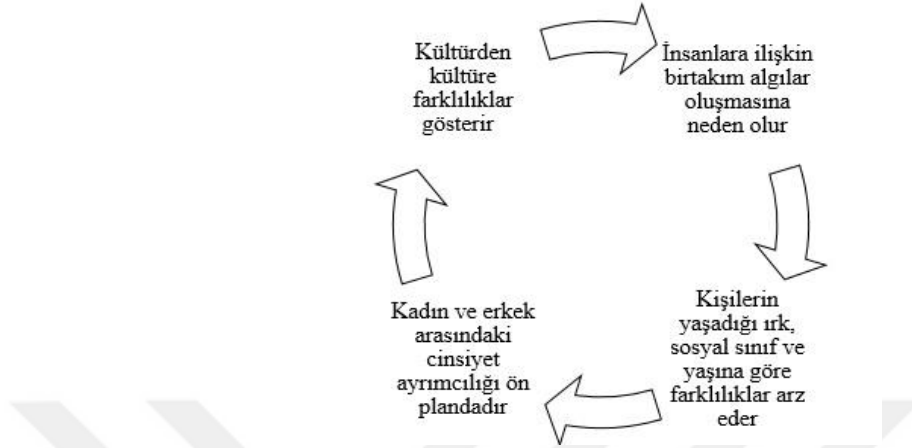
Toplumsal cinsiyet kavramlarının kadın emeğinin analizlerinde kullanılması emek sürecini ve aileyi analize katmanın ne denli gerekli olduğunu göstermiştir. Üretim ve ekonomi, toplumsal cinsiyet açısından nötr terimler değildir. İşgücü piyasası ve emek süreci, toplumsal cinsiyet ilişkilerinin yeniden yaratıldığı ve analiz edildiği alanlar olarak düşünülmesi gerekmektedir. (Ecevit 1998: 270)

3.1.3 Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları

Kalıp yargı (Ön yargı) kelimesi Türk Dil Kurumunca; “Bir kimse veya bir şeyle ilgili olarak belirli şart, olay ve görüntülere dayanarak önceden edinilmiş olumlu veya olumsuz yargı, peşin yargı, peşin hüküm, peşin fikir” olarak tanımlanmıştır. Cinsiyete dayalı yargı kalıplarında da olumsuz yargılar, peşin hükümler geçerliliğini korumaktadır. Örneğin kadınlar araba kullanma konusunda başarısızdır, kız çocukları futbol oynayamaz gibi.

Bu kısa tanımlamadan sonra toplumsal cinsiyet kalıplarının özelliklerini şekil 16'daki gibi gruplandırabiliriz.

Şekil 14: Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargıları



Kaynak: Dökmen, 2009: 105

3.1.4 İşgücü Piyasasında Toplumsal Cinsiyet Bazlı Ayrışma

Ülkemizde hem sanayi hem de hizmetler sektöründe toplumsal cinsiyet bazındaki ayrışma kendini kuvvetli bir şekilde hissettirmektedir. Kadınlar genel olarak el emeği yoğun, hafif sanayi sektöründe montaj işlerinde yoğun olarak görev almakta ve yönetim kademelerinden özellikle bilişsel sermaye ve bilgi gerektiren kademelerden dışlanmaktadır.

Türkiye’de sanayileşmenin başlamasıyla beraber kadınlar erkeklerden daha az ücretle çalışmaya başlamışlardır. İktisatçılara göre kadın emeğinin ucuz olma nedenleri aşağıdaki şekilde sıralanabilir;

- Kadınların erkeklere oranla daha düşük seviyede eğitim almış olması
- Sık sık kesintilere uğramış bir çalışma yaşamı

Fakat işverenlerle yapılan yüz yüze mülakatlarda bambaşka bir sonuç daha ortaya çıkmıştır. Kadınların erkeklerle aynı ücreti almalarına gerek yoktur. Çünkü ailenin reisi erkektir ve kadının çalışması yalnızca gelir getiren ek iş niteliğindedir. (Ecevit, 1986 aktaran Ecevit, 1998: 271)

3.2 KADIN EMEĞİ

İnsanlık var olduğundan bu yana kadın ev içinde ya da dışında çalışma yaşamının bir parçasıdır. Fakat günümüz dünyasında çalışma hayatı dendiği zaman

gelir getirici faaliyetler anlaşılmaktadır. Ve bu çalışma alanları büyük ölçüde erkeklerin egemenliğindedir.

Kapitalizm öncesi toplumlar incelendiği zaman ekonomik faaliyet kapsamında yer alan işlerin gelir getirici iş faaliyetinde bulunma koşulu gözetilmemekteydi. Örneğin, meyve sebze yetiştiriciliği pazara yönelik bir faaliyet olmasa dahi ekonomik süreç kapsamında ele alınmaktaydı. (Selçuk ve Tuzlukaya, 2013) 18. yüzyılın başlarında kadınların ev ve iş yerinde yaptıkları üretim ayrı kavramlar olarak değerlendirilmemekteydi. Sanayileşme ve küreselleşmenin akabinde kadının ev içerisinde yarattığı ekonomik değerler göz ardı edilmeye başlamıştır.

Köyden kente çok fazla göç alan ülkemizde, uzun süredir kadının yeri evinin ve eşinin yanı olarak bilinmekteydi. Köydeki düzenini bırakıp, büyük şehirde iş bulmak umuduyla göç eden ailelerde, erkek çalışır fakat karısını çalıştırmaz mantığı ağır basmaktaydı. Ancak eğitilmiş nüfus artış göstermeye başladıkça bu düşünce kalıbı yavaş da olsa kırılmaya başlamıştır

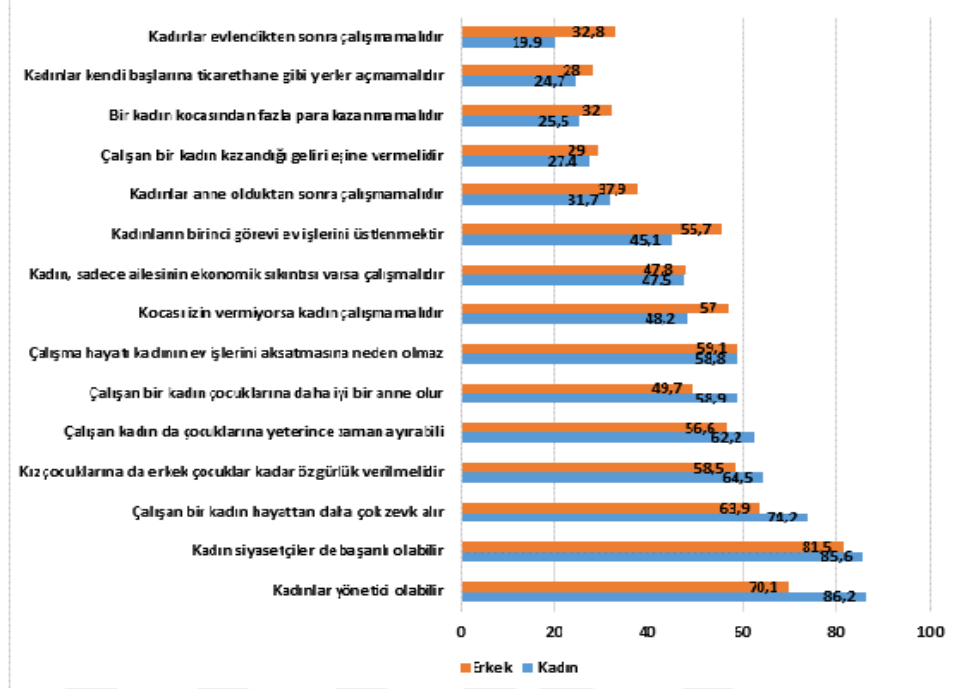
Tarihte toplumsal yapılanışın erkek egemen toplumsal formdan ziyade ana erkil form üzerinden ortaya çıktığı bilinmektedir. Bu süreçlerde kadın egemenliğinden ziyade, kadına bağlılık söz konusudur. Kadının doğurganlığı, kadına kutsal bir saygı duyulmasını sağlamıştır. Bu dönemler içerisinde yapılmakta olan işlerde “doğal işbölümü” göze çarpmaktadır. Yani kadın işi-erkek işi olarak bir ayırım söz konusu değildir. Yapılan doğal iş bölümü kadının statüsünü ikinci plana atmamaktadır. (Turgut, 2006: 7-8)

Peki ne oldu da ana erkil düzenden, ata erkil düzene geçiş yapıldı? Bu düzene geçişin aniden olmadığı oldukça aşikârdır. Kadının konumunu değiştiren en önemli etkenlerden biri olarak vahşi hayvanların evcilleştirilmesi ve silahın geliştirilmesini sayabiliriz. Bu sayede daha kolay avlanabilme imkanı yakalayan erkekler, ev içi ihtiyaçların karşılanması anlamında bir ilerleme kaydetmiş ve daha fazla söz hakkına sahip olmuşlardır. Kabileler arasında savaşların başlaması ve erkeklerin bu savaşlarda yer alması, erkeklerin toplumsal hayattaki konumunu tamamen değiştirmiştir. (Turgut, 2006: 8)

Kadın emeğinin tanımı yaygın olarak; tarım sanayi ya da hizmetler sektöründe belirli bir ücret karşılığında çalışan kadın işgücü olarak yapılmaktadır. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere kadının ev içerisinde yaptığı işler çalışma kapsamına girmemekte ve kadının esas görevi olduğu öne sürülmektedir. Ev içinde çalışan

kadınlar ücret karşılığında bu işleri yapmadığı için “evde oturan kadın” olarak anılmaktadır. (Konak, 2016: 6)

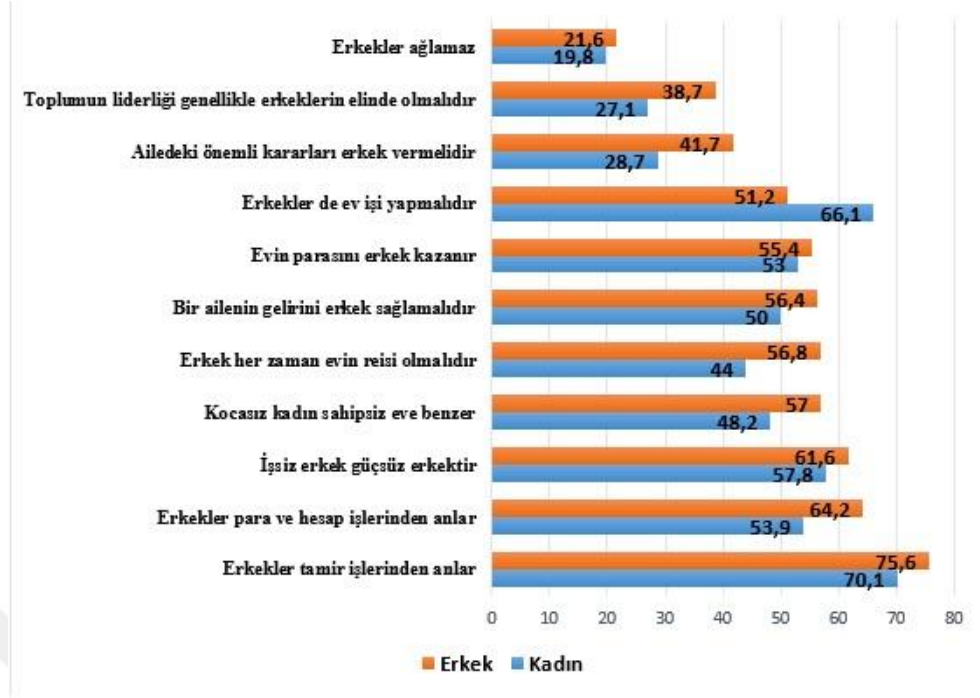
Grafik 6: Kadın Odaklı Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği



Kaynak: Kadir Has Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma Merkezi, 2017

1960’lı yılların sonu 1970’lerin başında iktisat düşünürlerinin ortak eğilimi kadınların ev içi emeğini incelemek olmuştur. Bu dönemde kadınların sadece işgücü piyasasında yer almadığı ve bu piyasada yer almayan birçok kadının ev içerisinde çalışarak üretim sürecine katkıda bulunduğu ve bu nedenle ev içi emeğin de ücretli çalışan emek kadar kayda değer olduğu savunulmuştur. Marksist kurama dayanılarak yapılan ev içi emek çözümlemeleri kapitalist üretimin devamı için ne tür bir işleve sahip olduğunu araştırmak amacıyla uzun bir süre devam etmiştir. Fakat bu çözümlemeler eleştirmenler tarafından ev kadınlarının koşullarını bütün kadınlar için genellediği ve kadının ücretli emeğine yeterli önemi vermediği için eleştirilmiştir.(Fine, 1992: 15)

Grafik 7: Erkek Odaklı Toplumsal Cinsiyet Algısı Ölçeği



Kaynak: Kadir Has Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Araştırma Merkezi, 2017

Grafik 6 ve Grafik 7’de de görüldüğü üzere kadın emeğine dair kalıp yargılar henüz yıkılamamış ve kadınların üzerinde yer alan cam tavan incelmemiştir.

Kadir Has Üniversitesi’nin 1216 kişi ile gerçekleştirdiği bu araştırma, kadına ve erkeğe dair toplumsal algıyı oldukça çarpıcı bir şekilde göz önüne sermektedir.

3.2.1 Türkiye’de Kadınların İşgücüne Katılım Ve İstihdamı

3.2.1.1 Ülkemizde Kadın İşgücünün Tarihsel Gelişimine Kısa Bir Bakış

Osmanlı’da kentlerde yaşayan ve ekonomik düzeyi iyi olan gayrimüslim kadınlar gerek okullarında gerekse evlerinde aldıkları eğitimler sayesinde çalışma hayatına katılabilmekteydi. Kentlerde yaşayan düşük gelirli kadınlar ise atölye tipi küçük imalathanelerde günde 14-15 saatlerini geçirip cüzi miktardaki ücretlerle yaşamlarını sürdürmek durumunda kalmaktaydı. Kırsal kesimde yaşayan kadınlar da ücretsiz aile işçiliği ve tarım işçiliği yapmaktaydı.

Üçüncü Selim ve Kanuni Sultan Süleyman döneminden kadınların çalışma yaşamına katılmalarına dair fermanlar bulunmaktadır. O dönemlerde kadınların hekimlik yaptıklarına ilişkin belgeler de mevcuttur. İlginçtir ki Kanuni döneminde bohçacılık yapan kadınlar da çalışan kadın olarak sayılmaktaydı.

Günümüzde de sık sık karşılaştığımız gibi Osmanlı döneminde de kadınların çalıştırılmasındaki ana etken, kadınların daha düşük ücretlerde çalıştırılabilmesidir. Kadınların belirli iş kollarında görülmesi ise kadın erkek arasındaki cinsiyete bağlı ayrımcılığın temel göstergesidir. (Önder, 2013:35-61)

3.2.1.2 Cumhuriyetin İlanından Sonra Kadın-Erkek Eşitliği Kavramında Yaşanan Gelişmeler

Toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili tüm politikaların temelini Cumhuriyet devrimleri oluşturmaktadır. Cumhuriyetin kurulduğu yıllarda kadın ve erkeklerin eşit bir şekilde var olmasına duyulan güçlü inanç sayesinde gerçekleştirilen devrimler büyük bir toplumsal değişime de ön ayak olmuştur. (Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı, 2008:13)

Tablo 17: Cumhuriyet Döneminde Kadın Erkek Eşitliği Adına Atılan Adımlar

29 Ekim 1923	Cumhuriyet'in ilanı
3 Mart 1924	Tevhid-i Tedrisat (Öğretim Birliği) Kanunu ile birlikte kız ve erkek öğrencilerin eşit şartlar altında eğitim alması sağlanmıştır.
17 Şubat 1926	Türk Türk Medeni Kanunu kabul edilmiştir kadınlara velayet hakkı ve mallar üzerinde tasarruf yetkisi tanınmıştır bunun yanı sıra kadınlara boşanma hakkı da verilmiştir
1930	Belediye Yasası'nın çıkarılması ile birlikte Kadınlarda artık belediye seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı kazanmıştır. Bu yıl aynı zamanda kadın ve çocukların korunmasına ilişkin ilk düzenleme olarak karımıza umumi Hıfzıssıhha Kanunu yürürlüğe girmiştir.
5 Aralık 1934	Kadınlara seçme ve seçilme hakkı ilk kez bu yıl tanınmıştır.
8 Haziran 1936	İş Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle birlikte kadınların çalışma hayatına ilişkin büyük düzenlemelere gidilmiştir
1950	Müfide İlhan ilk kadın belediye başkanı olarak Mersin ilinden seçilmiştir
22 Aralık 1966	Kadın ve erkek işçiler arasında ücret eşitliğini sağlayan sözleşme onaylanmıştır
1975	Mexico City'de 1. Dünya kadın Konferansı düzenlenmiş ve ardından 1975- 1985 yılları arası kadın on yılı olarak ilan edilmiştir
1985	Birleşmiş Milletler kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi sözleşmesi imzalanmış ve sözleşme 1 yıl aradan sonra yürürlüğe girmiştir
1989	İstanbul Üniversitesi'nde İlk defa kadın sorunları araştırma ve uygulama merkezi kurulmuştur
29 Kasım 1990	Medeni kanunun 159. maddesinde yer alan kadının çalışmasını kocanın iznine bağlayan kanun Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir.
1993	Birleşmiş Milletler kalkınma programı işbirliği ile kadının kalkınmaya katılımını güçlendirme ulusal programı projesi uygulanmaya başlanmıştır Bu proje kapsamında pilot projeler ve istatistik faaliyetler yürütülmüştür. aynı zamanda bu yıl içerisinde devlet istatistik enstitüsünde toplumsal yapı ve kadın istatistikleri şubesi kurulmuş ve cinsiyete dayalı veri tabanı oluşturulmaya başlanmıştır.
1993	Kadınları girişimcilğe yönlendirmek amacıyla Halk Bankası tarafından kadınlara özel düşük faizli kredi uygulaması başlatılmıştır
1995	Kadının statüsü ve sorunları genel müdürlüğünce Kadın girişimcilere sağlanan Finans hizmetlerinin neler olduğunu ve kadın girişimcilerin bu hizmetlere ulaşımını ortaya koymak üzere bir araştırma projesi yürütüldü küçük girişimcilik projesi adı altındaki Du projede belirli ve illerde çalışmalar yapılmış ve elde edilen bilgiler kitap haline getirilmiştir
13-14 Kasım 1997	Türkiye kadın erkek eşitliğinden sorumlu Avrupa bakanlar Konferansı'nın dördüncüsü ne ev sahipliği yapmıştır
14 Mayıs 14 Haziran 2000	Kadın sorunlarını gündeme getirmek her yöredeki kadınların Sesini duymak amacıyla kadının statüsü ve sorunları Genel Müdürlüğü üniversiteler valilikler gönüllü kadın kuruluşlarının da yardımıyla ülke genelinde 2000 yılı kadın toplantıları adı altında yaklaşık 200 kadar etkinlik gerçekleştirmiştir
26 Ekim 2000	Kadına yönelik uluslararası sözleşme ve konferanslarda eşitlikçi bir toplumsal yaşamın gereği olarak vurgulanan ders kitapları ve müfredatın eğitimin ilk basamağından başlayarak cinsiyetçi öğelerden ayklanması hedefi doğrultusunda kadının statüsü ve sorunları Genel müdürlüğünce Eğitim ve ter yerlerinden cinsiyetçi öğeler konulu panel düzenlenmiştir
3 Kasım 2001	1982 anayasasının 41 inci maddesinin 1. fıkrası düzenlenerek aile Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır haline getirilmiştir

Kaynak: Ertürk, 2008

3.3 ÜCRETLİ KADIN EMEĞİNİN NİTELİKLERİ

1980’li yıllardan itibaren kadınların işgücü piyasasında ikinci statüde yer aldığı iddiası kuvvetlenmeye başlamıştır. Yapılan araştırmalar neticesinde bu iddiayı somutlaştıracak bazı dayanaklar sunulmuştur.

- Kadın emeği ucuz ve piyasaya kolayca çekilebilecek yapıdadır.
- İşgücü piyasasına dahil olmak isteyen kadınlar farklı işe alma politikaları ile karşılaşır.
- Kadınlar erkeklerle aynı işi yapmalarına karşılık onlardan daha az ücret almaktadırlar.
- Kadınların çalışmasının uygun olduğu işler önceden belirlenmiştir.
- Kadınlar yönetici kadrolarında erkeklere oranla daha az sayıdadır

(Ecevit, 1998: 268)

3.4 TÜRKİYE’DE ÇALIŞAN KADIN PROFİLİ

Tablo 18: Cinsiyet Bazında Tarım ve Tarım Dışı Çalışan Nüfus Oranları

Yıl	(Bin Kişi)			(%)	
	Toplam istihdam	Tarım	Tarım dışı	Tarım	Tarım dışı
Toplam					
2004	19 632	5 713	13 919	29,1	70,9
2005	20 067	5 154	14 913	25,7	74,3
2006	20 423	4 907	15 516	24,0	76,0
2007	20 738	4 867	15 871	23,5	76,5
2008	21 194	5 016	16 178	23,7	76,3
2009	21 277	5 254	16 023	24,7	75,3
2010	22 594	5 683	16 911	25,2	74,8
2011	24 110	6 143	17 967	25,5	74,5
2012	24 821	6 097	18 724	24,6	75,4
2013	25 524	6 013	19 508	23,6	76,4
2014	25 933	5 470	20 463	21,1	78,9
2015	26 621	5 483	21 137	20,6	79,4
2016	27 205	5 305	21 900	19,5	80,5
Kadın					
2004	5 047	2 565	2 482	50,8	49,2
2005	5 108	2 367	2 741	46,3	53,7
2006	5 258	2 295	2 963	43,6	56,4
2007	5 356	2 288	3 068	42,7	57,3
2008	5 595	2 354	3 241	42,1	57,9
2009	5 871	2 446	3 425	41,7	58,3
2010	6 425	2 724	3 701	42,4	57,6
2011	6 973	2 944	4 029	42,2	57,8
2012	7 309	2 872	4 437	39,3	60,7
2013	7 641	2 826	4 815	37,0	63,0
2014	7 689	2 533	5 156	32,9	67,1
2015	8 058	2 527	5 531	31,4	68,6
2016	8 312	2 384	5 928	28,7	71,3
Erkek					
2004	14 585	3 148	11 437	21,6	78,4
2005	14 959	2 787	12 172	18,6	81,4
2006	15 165	2 613	12 552	17,2	82,8
2007	15 382	2 578	12 804	16,8	83,2
2008	15 598	2 663	12 935	17,1	82,9
2009	15 406	2 808	12 598	18,2	81,8
2010	16 170	2 959	13 211	18,3	81,7
2011	17 137	3 199	13 938	18,7	81,3
2012	17 512	3 225	14 287	18,4	81,6
2013	17 883	3 189	14 693	17,8	82,2
2014	18 244	2 937	15 307	16,1	83,9
2015	18 562	2 956	15 606	15,9	84,1
2016	18 893	2 920	15 972	15,5	84,5

Kaynak: TÜİK veritabanından derlenen veriler ışığında düzenlenmiştir.

Ülkemizde 15 ve daha yukarı yaştaki aktif nüfus içerisinde işgücüne katılma oranı 2014 yılında %50,5 iken, bu oran erkeklerde %71,3, kadınlarda ise %30,3 seviyesinde oldu.

Eğitim durumuna göre işgücüne katılım oranları göz önüne alındığında, kadınların eğitim seviyesi yükseldikçe işgücüne daha fazla katılım sağladıkları görüldü. Okur-yazar olmayan kadınların işgücüne katılım oranı %16, lise altı eğitilmiş kadınların işgücüne katılım oranı %25,8, lise mezunu kadınların işgücüne katılım oranı %31,9, mesleki veya teknik lise mezunu kadınların işgücüne katılım oranı %39,8 iken yükseköğretim mezunu kadınların işgücüne katılım oranı %71,3 oldu. (TÜİK, 2015 “İstatistiklerle Kadın” erişim tarihi: 13.11.2016)

Kadın çalışanların yaklaşık yarısını oluşturan hizmet sektörü (%49,9) ile üçte birini oluşturan tarım sektörü (%32,9) kadınlar açısından istihdam yaratan en önemli iki sektör konumundadır. Çalışan kadınların %60,2'si ücretli ve yevmiyeli, % 29,5'i ücretsiz aile işçisi olarak faaliyet göstermektedir. Türkiye'de ücretsiz aile işçilerinin %71,8'ini kadınlar oluşturmaktadır. Eğitim kadın istihdamı açısından önemli bir faktör olup, kadınların eğitim düzeyi arttıkça istihdam oranının da arttığı gözlenmektedir. Buna bağlı olarak, kadın ve erkek istihdam oranında gözlenen farklılık eğitim düzeyi arttıkça azalmaktadır. (TÜİK, 2015 “Kadınlarda işgücüne katılma oranı artıyor” isimli Basın Odası Haberinden derlenmiştir.)

Tablo 19: Cinsiyete Göre İşsizlik Oranları

Yıl	İşsiz sayısı (Bin Kişi)	İşsizlik oranı (%)
Kadın		
2004	622	11,0
2005	642	11,2
2006	658	11,3
2007	660	11,0
2008	734	11,6
2009	979	14,3
2010	959	13,0
2011	885	11,3
2012	883	10,8
2013	1 033	11,9
2014	1 040	11,9
2015	1 167	12,6
2016	1 324	13,7
Erkek		
2004	1 762	10,8
2005	1 746	10,5
2006	1 671	9,9
2007	1 716	10,0
2008	1 877	10,7
2009	2 491	13,9
2010	2 088	11,4
2011	1 730	9,2
2012	1 635	8,5
2013	1 714	8,7
2014	1 813	9,0
2015	1 891	9,2
2016	2 006	9,6

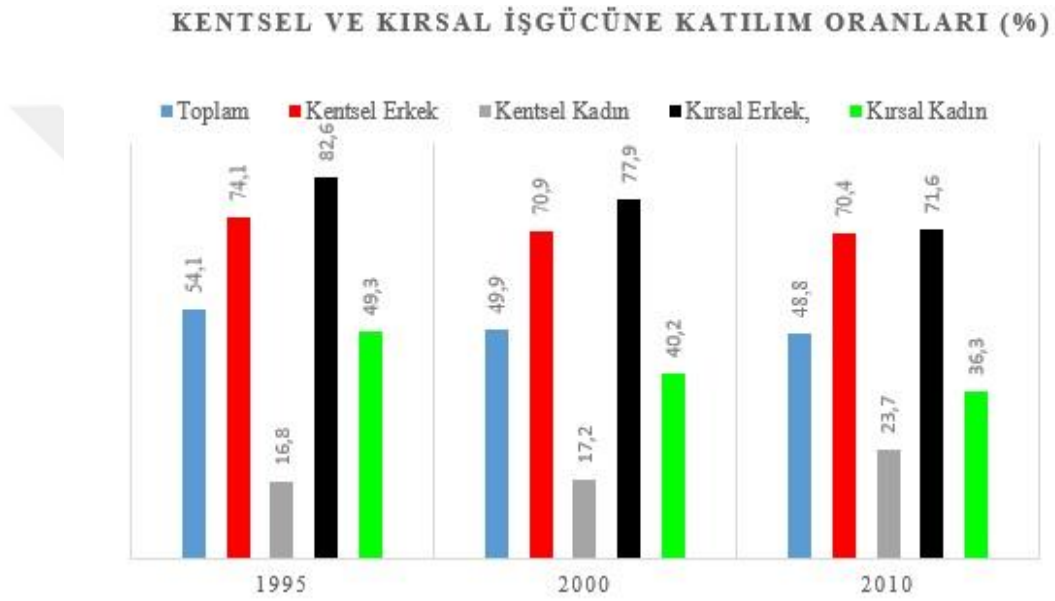
Kaynak: TÜİK'in hazırlamış olduğu “İşgücü İstatistikleri” isimli verilerden derlenmiştir.

2000-2002 yılları arasında yaşanan krizler nedeniyle erkek işsizlik oranı yüzde 6,6'dan yüzde 10,7'ye ulaşmıştır. Bir diğer belirgin artış ise kadın işsizlik oranında meydana gelmiş ve kadın işsizlik oranı ise yüzde 6,3'den yüzde 9,4'e çıkmıştır. İşgücüne katılım oranlarını değerlendirdiğimizde ise, kadın işgücü oranı yüzde 26,6'dan yüzde 27,9'a çıkmıştır. Erkek işgücüne katılım oranı ise yüzde 73,7'den yüzde 71,6'ya düşmüştür. Kadın ve erkek işgücüne katılımdaki bu artış ve

azalış oranlarının sebebi ise, kriz döneminde işten çıkarılan erkeklerin yerine kadınların evlerini geçindirebilmek için çalışma hayatına atılmasıdır.

2007 yılında Amerika Birleşik Devleti'nde taşınmaz mal piyasasında meydana gelen sorun, 2008-2009 yıllarında küresel çapta bir krize neden olmuştur. Krizin yayılmasıyla beraber kredi mekanizmasında ve taleplerde bozulma meydana gelmiştir. Diğer krizlerden farklı olan 2008 Mortgage Krizi, ilk küresel kriz olarak tarihe geçmiş ve Türkiye'de bu krizden etkilenmiştir. Görüldüğü gibi 2008 yılında yüzde 11,6 olan kadın işsizlik oranı 2009 yılında yüzde 14,3'e yükselmiştir.

Grafik 8: Kentsel ve Kırsal İşgücüne Katılım Oranları



Kaynak: TÜİK'in hazırlamış olduğu "Tarım-Tarım dışı İstihdamın Dağılımı" isimli istatistiki çalışmasından düzenlenmiş verilerdir.

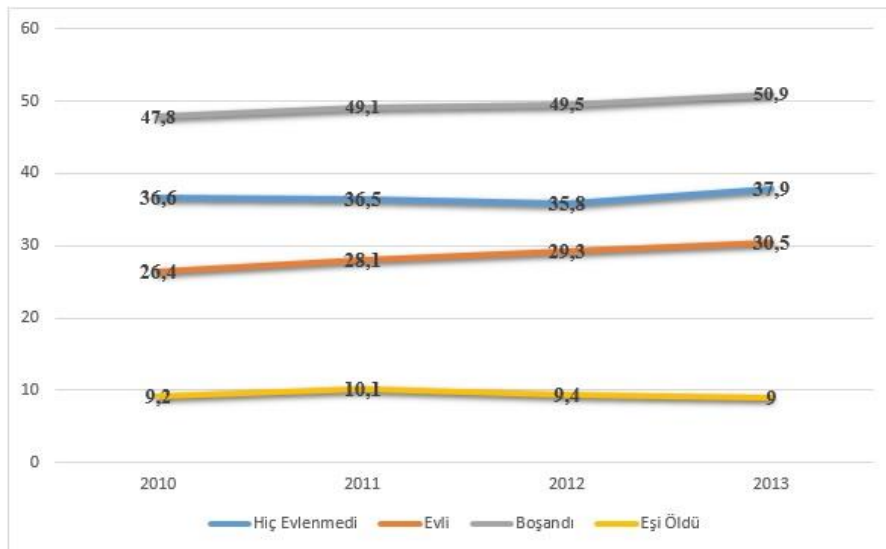
1995, 2000 ve 2010 yıllarına bakıldığında görülecektir ki kırsal alandan kente göç esnasında kadınların işgücüne katılım oranları bir hayli düşüş göstermektedir. Kırsal alanlarda tüm aile fertleri rahatlıkla istihdam sürecine katılabilmekteyken, kentlere olan göçlerden sonra kadınlar çalışma hayatından çekilip, evin genel düzeni, çocuk ve yaşlı bakımının yapılması gibi belirli konulara yoğunlaşmaktadırlar. (Tansel, 2012)

İstatistiki veriler ele alındığı zaman görülecektir ki, az gelişmiş ülkelerde tarımda çalışan kadının ve erkeklerin oranı hemen hemen eşit olmaktadır. Fakat diğer sektörlerde, özellikle hizmet ve sanayii sektörlerinde, büyük farklılıklar meydana gelmektedir. Bu da demek oluyor ki, tarımda çalışan kadın, ev dışında çalışmış sayılmıyor. Kadınların katıldığı bu üretim, deyim yerindeyse üretim olarak kayıtlara

geçmiyor. Bu konuyu biraz daha açmamız gerekirse, tarımsal faaliyetlerde yer alan kadınlar, ücretsiz aile işçisi olarak sınıflandırılıyor. Peki nedir bu ücretsiz aile işçisi kavramı? Kadın, varsa çocuklarının bakımını üstlenecek, evi çekip çevirecek ve ardından tarlada çalışmaya gidecek. Fakat onun tarlada çalışması, üretime yapılan bir katkı olarak değil de sadece ev içerisinde yapmış olduğu işlerin devamı olarak sayılacak. Fakat kadının yer aldığı bu etkinlik, tıpkı erkeklerde olduğu gibi ekonomik bir etkinliktir. Günlük hayatta sıkça karşılaştığımız dengesizliklerden yola çıkmak gerekirse, pazarlarda gördüğümüz meyve ve sebzelerin çoğu kadınlar tarafından toplanmakta fakat erkekler tarafından pazarlanmaktadır. Bu nedenle de ortaya büyük bir dengesizlik çıkmaktadır. Takdir edersiniz ki, üretim, pazarlamaktan daha zorlu bir süreçtir. (Arat, 1992: 17)

Tablo 20: Medeni Duruma Göre İşgücüne Katılım Durumu

	KADIN				ERKEK			
	Hiç evlenmedi	Evli	Boşandı	Eşi öldü	Hiç evlenmedi	Evli	Boşandı	Eşi Öldü
2000	35	25,2	41	11,5	59,4	81,1	72,5	29,7
2001	35,1	25,9	43,5	12,8	58,1	80,3	72,7	31,6
2002	36,8	26,4	42,1	12,4	56,4	79,2	71	26,3
2003	35	25,3	41,2	11,5	54,9	78,2	69,6	24,5
2004	33,2	21,6	40,9	9,1	56,3	77,5	73,3	23,5
2005	33,6	21,3	42,7	9,2	57,3	77,4	69,7	22,3
2006	34,3	21,5	41,4	8,7	56,9	76,5	66,9	20,1
2007	34,4	21,6	40,6	8,1	57,7	75,9	67,8	21,1
2008	35,3	22,4	42,9	8,6	58,3	76,2	69,1	19,3
2009	36,2	24,3	45,8	9	59,5	76,5	71,1	20,7
2010	36,6	26,4	47,8	9,2	59,2	77	72,8	19
2011	36,5	28,1	49,1	10,1	60,7	77,7	71,2	21,8
2012	35,8	29,3	49,5	9,4	59,9	77,3	72,3	20,4
2013	37,9	30,5	50,9	9	61,4	77,3	72,9	19,5



Kaynak: TÜİK'in hazırlamış olduğu "Medeni Duruma Göre İstihdam Edilenler" isimli istatistiki çalışmasından derlenmiş verilerdir.

Verilerden de anlaşılacağı üzere medeni durum, kadınların işgücüne katılım kararı vermelerinde etkin bir rol oynamaktadır. Yukarıdaki tablodan görüleceği üzere evli kadınların işgücüne katılım oranları, evli olmayan kadınlara göre daha düşüktür. Evli kadınların çalışma hayatına dahil olma kararı alırken sahip olduğu çocuk sayısı ya da bakmakla yükümlü olduğu aile büyüğü sayısı da etkili olmaktadır. Çocuk sahibi olan kadınların çocuk sayısından ziyade, çocuğunun hangi yaş grubuna dahil olduğu daha önemli bir durumdur. Çünkü kadın çalışması durumunda çocuğunun bakıcı maliyeti ile işten elde edeceği geliri kıyaslamak durumundadır. Eğer elde edeceği gelir çocuğunun bakıcısının maliyetini karşılayacaksa işgücüne dahil olabilecektir. (Korkmaz ve Korkut, 2012: 51)

Tablo 21: Meslek Grubuna Göre İstihdam Edilenler

	Kadın (%)	Erkek (%)
Ücretli veya Yevmiyeli	61,2	68,8
İşveren	1,3	6
Kendi Hesabına Çalışan	8,9	20,5
Ücretsiz Aile İşçisi	28,6	4,7
Toplam	100	100

Kaynak: TÜİK'in hazırlamış olduğu "Meslek Grubuna Göre İstihdam Edilenler" isimli istatistiki çalışmasından derlenmiş verilerdir.

Tablo 21'e bakıldığı zaman, toplam istihdamın %66,5'ini 'ücretli ve yevmiyeli çalışan' kesim oluşturmaktadır. Bu kesimin içinde yer alan kadın oranı %61,2 olur iken; erkeklerin oranı %68,8 olmaktadır. İşveren olarak çalışma hayatında bulunan kadın oranı %1,3, erkek oranı %6'dır. Kendi hesabına çalışan işçilerin %8,9'u kadın, %20,5'i erkektir. Ücretsiz aile işçisi olarak çalışan kadın oranı %28,6, erkek oranı %4,7 olarak görülmektedir.

Toplumun da uygun gördüğü şekilde erken yaşta evlenen kadınlar, aile ve yakın çevresinin baskılarıyla erkenden çocuk sahibi olmaya yönlendirilmekte. Annelik ve ev kadınlığı arasında sıkışıp kalan kadın, eğitim ve çalışma hayatından soyutlanmaktadır. (Yarıkkaya, 2012: 4-5)

Toplumumuzun kadına uygun gördüğü rol gereği, eğitimi olmayan kadın erken yaşta evlendirilmekte ve akabinde çocuk sahibi olması beklentisi içine girilmektedir. Kadının bu şekilde toplumda kabul ve saygı gördüğü sistemde ise, çok çocuğu olan kadının toplumsal konumu yükselmekte, ancak eğitim, sosyal ve mesleki alanlarda ilerlemesi de engellenmiş olmaktadır

Birçok ÷lkeden yapılan araştırmalara g÷re artan eēitim seviyesi sayesinde kadın istihdamında önemli ölç÷de artış kaydedildiēi saptanmıştır. İlkokul ve orta okul seviyesinde ilave olarak g÷r÷len her eēitim-÷ēretim yılı nihai ücretleri yüzde 10 ila 25 arasında artırmaktadır. Örneēin; Kadınların okullaşma oranlarının arttırılmasıyla birlikte 1975 ile 2012 yılları arasında Latin Amerikada yüzde 42 lik kadın istihdam artışı saēlanmışır. Okullaşma oranının arttırılması Arjantinde kadın istihdamında büyük bir artış saēlamış ve akabinde hanehalkı refahında gözle g÷r÷l÷r bir artış yaşanmıştır (IFC, 2013:9)



Tablo 22: Kentsel ve Kırsal Kesime Göre Ev İşlerinin Bölüşümü (Cinsiyet Odaklı)

KIR	Erkek	Kadın	Aile fertleri beraber	Hane halkı ferdi olmayan akraba	Dışarıdan ücret karşılığı
Yemek yapma	2,3	87,8	8,8	0,7	0,1
Ütü	2,0	83,2	8,8	1,3	0,2
Sofranın kurulup kaldırılması	2,5	77,6	18,8	0,8	0,1
Günlük yiyecek içecek alışverişi	47,0	29,0	20,9	1,6	0,1
Aylık faturaların ödenmesi	78,7	11,1	6,6	3,1	0,2
Küçük bakım onarım, tamir	70,9	5,8	5,7	5,0	10,9

KIR	Erkek	Kadın	Aile fertleri beraber	Hane halkı ferdi olmayan akraba	Dışarıdan ücret karşılığı
Yemek yapma	2,3	87,8	8,8	0,7	0,1
Ütü	2,0	83,2	8,8	1,3	0,2
Sofranın kurulup kaldırılması	2,5	77,6	18,8	0,8	0,1
Günlük yiyecek içecek alışverişi	47,0	29,0	20,9	1,6	0,1
Aylık faturaların ödenmesi	78,7	11,1	6,6	3,1	0,2
Küçük bakım onarım, tamir	70,9	5,8	5,7	5,0	10,9

Kaynak: TÜİK'in hazırlamış olduğu "Aile Yapısı Araştırması" isimli istatistiki çalışmadan elde edilen verilerden derlenmiştir.

İş ve aile hayatı arasında bir denge olmadığı sürece kadınların iş hayatına atılması oldukça zordur. Devlet, kadın istihdamını arttırıcı politikalar hazırlarken, kadınlara esnek çalışma olanağı sağlamalı ve çocuk bakım olanaklarının etkili olmasını desteklemelidir. 08:30- 18:30 saatleri arasında çalışan bir kadını ele alalım. Kadın işten eve geldiğinde mutfığa girecek, aile halkının karnını doyurmak için yemekleri hazırlayacak, sofrayı kuracak ve yemek bittikten sonra da bulaşıkları yıkayacak. Kalan zamanında çocuğunun ihtiyaçlarını karşılayacak. Hal böyle olunca kadın fiziksel ve psikolojik olarak zorlanmaktadır. Devlet tarafından uygulanacak

politikalar etkili olduğu müddetçe kadın aile içi rollerini devam ettirirken çalışma hayatından da geri kalmayacaktır. (Mollaibrahimoğlu, 2016: 85)

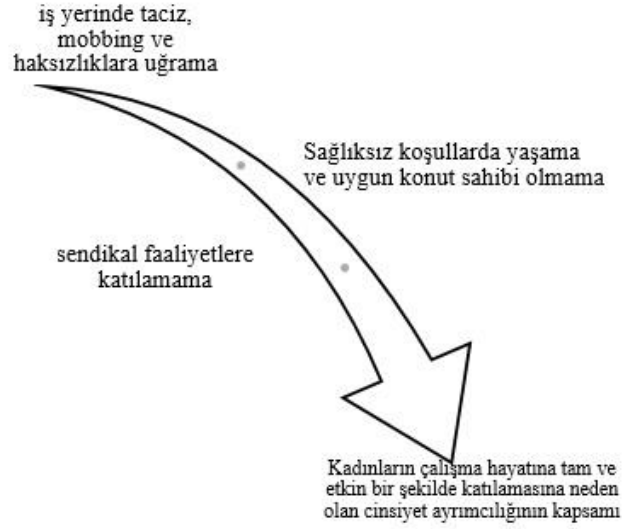
3.5 KADINLARIN İŞGÜCÜNE KATILIMININ DÜŞÜK OLMA SEBEPLERİ

Toplumun da uygun gördüğü şekilde erken yaşta evlenen kadınlar, aile ve yakın çevresinin baskılarıyla erkenden çocuk sahibi olmaya yönlendirilmekte. Annelik ve ev kadınlığı arasında sıkışıp kalan kadın, eğitim ve çalışma hayatından soyutlanmaktadır. (Yarıkkaya, 2012: 4-5)

Toplumumuzun kadına uygun gördüğü rol gereği, eğitimi olmayan kadın erken yaşta evlendirilmekte ve akabinde çocuk sahibi olması beklentisi içine girilmektedir. Kadının bu şekilde toplumda kabul ve saygı gördüğü sistemde ise, çok çocuğu olan kadının toplumsal konumu yükselmekte, ancak eğitim, sosyal ve mesleki alanlarda ilerlemesi de engellenmiş olmaktadır

Birçok ülkeden yapılan araştırmalara göre artan eğitim seviyesi sayesinde kadın istihdamında önemli ölçüde artış kaydedildiği saptanmıştır. İlkokul ve orta okul seviyesinde ilave olarak görülen her eğitim-öğretim yılı nihai ücretleri yüzde 10 ila 25 arasında artırmaktadır. Örneğin; Kadınların okullaşma oranlarının arttırılmasıyla birlikte 1975 ile 2012 yılları arasında Latin Amerikada yüzde 42 lik kadın istihdam artışı sağlanmıştır. Okullaşma oranının arttırılması Arjantinde kadın istihdamında büyük bir artış sağlamış ve akabinde hanehalkı refahında gözle görülür bir artış yaşanmıştır. (IFC, 2013:7)

Şekil 15: Kadınların İş Hayatına Dahil Olmama Nedenleri



Kaynak: Yılmaz ve Zoğal, 2015

Kadınların işgücüne katılım oranındaki düşüklüğün en önemli sebeplerinden bir tanesi cinsiyete dayalı ayrımcılıktır. Cinsiyete dayalı ayrımcılık; bir kadına veya erkeğe cinsiyetine bağlı olarak farklı davranmak ve bu davranış kalıplarının birey üzerinde ayrımcı ve baskılayıcı etkiler yaratması olarak tanımlayabiliriz. Kadın çalışanların terfi ettirilmemeleri, sadece belirli pozisyonlarda çalıştırılmaları bu tanıma uygun örnekler olarak karşımıza çıkmaktadır. Ekonomik kalkınma ve büyümenin temel anahtarı olan kadın işgücünün azımsanamayacak kadar anlamlı bir kısmı, cinsiyete dayalı kalıplaşmış mesleki ayrımcılık etmenlerine maruz kalarak ekonomik faaliyetlerden mahrum bırakılmaktadır. Yapılan çalışmalar da açıkça göstermektedir ki, mesleki ayrımcılık son bulmadan üretimde küreselleşme ve güçlenme sağlanamamaktadır. (Parlaktuna, 2010: 218)

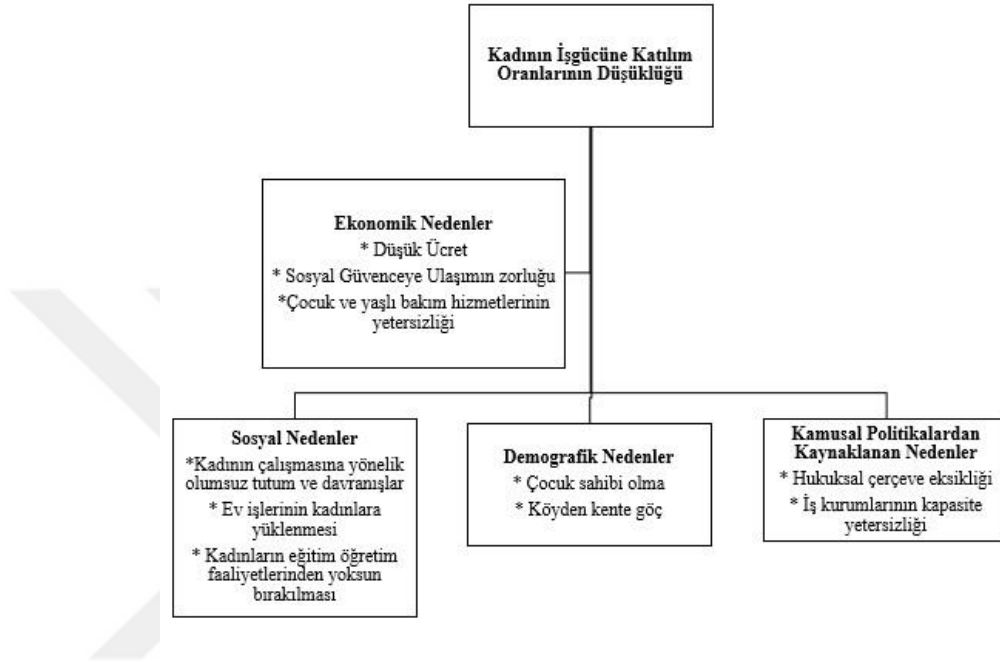
Cinsiyete dayalı ayrımcılık ne yazık ki sadece iş yaşamında değil, toplumsal yaşantının her kesitinde göze çarpmaktadır. Kız çocuklarını pembe, erkek çocuklarını mavi ağırlıklı renklerde giydirmek; erkek çocukların araba, tabanca gibi daha mekanik oyuncaklarla oynamasını teşvik ederken, kız çocuklarının bebek ağırlıklı oyuncaklarla oynamasını uygun görmek toplumda sıkça rastlanan fakat kanıksadığımız olgulardır. UNESCO'nun cinsiyet eşitliği tanımı tüm dünyada kanayan bir yara olan bu soruna vurgu yapar niteliktedir.

Cinsiyet eşitliği, kadın ve erkek arasındaki eşitlik, kadın ve erkek tüm insanların kendilerini geliştirme ve stereotipler, kalıplaşmış cinsiyet rolleri ve önyargıları olmadan tercih yapabilme özgürlüğüne sahip olmalarını kapsar.

Cinsiyette eşit olma ihtiyaçlarına göre kadın ve erkeklere adil muamele yapılmaz. Bu eşit muamele ya da hak, fayda, yükümlülük ve fırsatlara eşdeğerde olan farklı bir muameleyi kapsayabilir. (UNESCO, 2000)

Türkiye’de kadınların işgücüne katılım oranlarının düşüklüğünü Karadeniz ve Yılmaz şu şekilde özetlemiştir.

Şekil 16: Kadınların İşgücüne Katılım Oranlarının Düşük Olma Sebepleri



Kaynak: TÜRKONFED, 2007: 28

Türkiye’de ise kadınların kentsel ve ekonomik faaliyetlere neden az katıldıkları, aile içindeki roller ve Türk kültüründe yer etmiş olan ataerkil konumla açıklanabilir. (Ecevit, 1995:119)

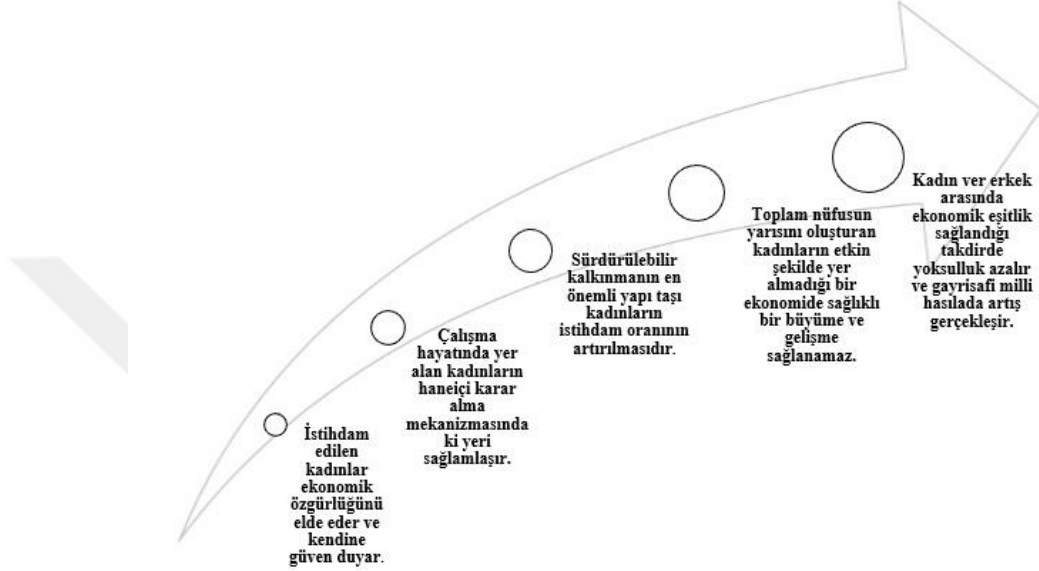
Ataerkil toplumlarda, kurallar erkekler tarafından belirlenir ve belirlenen bu kurallara kadınlar itaat etmekle yükümlüdür. Kadınlar bu toplumlarda ev içinde hapsedilmiş konumdadır. Kadına yüklenen roller içerisinde başı çeken annelik ve iyi bir eş olma, istihdam sürecine katılımlarını çok büyük oranda düşürmektedir. (Üşen, Delen, 2011: 133).

Evdeki rollerine uygun işlerde çalışmaya zorlanan kadınlar, ekonomik açıdan değersiz işlerde körelmeye mahkum bırakılmaktadır. Tam tersi bir durumda ise mesleklerini özgürce seçen kadınlar bu meslekleri seçtiklerinden ötürü erkeklere kıyasla daha düşük statülerde görevlendirilmektedir. (Urhan, 2011: 198).

Tüm Dünya’da da görüldüğü üzere, Türkiye’de de var olan toplumsal cinsiyet temelli bu ayrışma, toplumsal cinsiyet kalıp yargıları nedeniyle gerçekleşmektedir.

Çalışanlar ve işverenler toplumun kendilerine öğrettiği yargılar sebebiyle kadınlara daha düşük ücretler sunarak piyasa hatası oluşturmaktadır. Oluşan bu piyasa hatası işverenlerin kendi kar maksimizasyonlarını da etkilemekte ve bu hatanın ortadan kaldırılması için harekete geçmeyen hükümetler ise ücret eşitsizliğinin devam etmesine sebep oluyor. (Celasun, 2014: 9)

Şekil 17: Kadın İstihdamının Makroekonomik Açıdan Önemi



Kaynak: Yılmaz ve Zoğal, 2015: 6

Yapılan araştırmalar göstermektedir ki kadınların çalışma hayatına katılmasının harcama alışkanlıklarına, tasarruf eğilimlerine, anne ve çocuk sağlığına, eğitime ayrılan paya kısacası sürdürülebilir büyüme ve kalkınmaya olan etkileri azımsanamayacak derecede önemlidir. (Yılmaz ve Zoğal, 2015)

Türkiye’de kadın ve erkekler eşit oranda istihdam faaliyetlerinde yer almış olsalardı, Gayri Safi Milli Hasıla şu ankinden %30 fazla olacaktı. Perspektifi geniş tutup, Dünya Ekonomisinden örnek vermek gerekirse %1’lik kadın istihdamındaki artış, Gayri Safi Milli Hasıla’yı 80 milyar USD artırıyor. (KAGİDER Kurumsal Bilgi Bankası)

Küresel ekonomide, kadınların iş gücüne katılımının artması ile 2025'te 12-28 trilyon ABD\$ seviyelerinde bir büyüme gerçekleştirilebilir.

3.6.1 İstihdam Sürecinde Yer Almayan Kadınların İş Hayatına Dahil Edilmesinin Önemi

Küresel bazda, üretim sürecinin 3'te ikisini kadınların oluşturduğu biliniyor ancak dünya gelirinin yalnızca yüzde 5'lik kısmı kadınlara ayrılıyor. (Cömertler, 2003:184)

İş hayatına atılmak konusunda sorunlar yaşayan kadınları iş gücüne dahil etmek adına Hewlett ve Lee, Johnson & Johnson ve Pfizer gibi sektörde öncü iki firmada çalışan kadınlarla bir araştırma yürütmüş ve önemli bulgulara ulaşmışlardır. Johnson & Johnson bünyesinde yarı zamanlı çalışan 12 üst düzey yönetici kadının işe bağlılık ve üretkenlik seviyelerinde önemli düzeyde artış kaydedilmiştir. Yaklaşık olarak 8 ila 20 senedir Johnson & Johnson bünyesinde çalışan ve iş yoğunluğundan ötürü anne olma planlarını öteleyen 40 yaşındaki bir kadın çalışana yarı zamanlı çalışma konusundaki düşünceleri sorulduğunda "İki seçeneğim olduğunu, ya tam zamanlı çalışmam ya da işten ayrılma gerektiğini sanıyor, bunların ikisini de istemiyordum. Azaltılmış çalışma saatleri imdadıma yetişti" cevabı alınmıştır. Pfizer şirketi de satış departmanında çalışan kadın çalışanlarının yarı zamanlı olarak işe devam etmesine olanak tanımış. Bunun yanısıra yarı zamanlı olarak çalışan kadınlar, sosyal haklardan ve eğitim süreçlerinden tam zamanlı olarak çalışmaya devam eden diğer personeller gibi faydalanmaya devam edecekler. Çalışan anneler, günlük çalışma planlarını çocuklarının okul saatlerine göre düzenleyebilecek ve istedikleri takdirde de tam zamanlı olarak çalışmaya kaldıkları yerden başlayabileceklerdi. (Harvard Business Review Dergisinden Seçmeler, 2006)

Ayrıca AB bünyesinde bulunan kadın örgütleri sayesinde kadın hak ve özgürlükleri uluslararası düzeyde temsil edilebilmektedir. AB üyelikleri olan ülkeler de bu örgütlerin faaliyetlerinden yararlanarak gelişimlerine katkı sağlayabilmektedir. Avrupa Kadın Lobisi (EWL) AB bünyesinde faaliyetini sürdüren en kapsamlı örgüttür. Kadın girişimciliğini teşvik eden IRIS ve Kadın Girişimcileri Destekleyen Avrupa Ağı da en etkili örgütler olarak sayılmaktadır. Çeşitli araştırmalar yürüterek kadınların bilimsel alanda erkeklerle aynı haklara sahip olmasını amaçlayan AB, 1999 yılında bilimde kadın ve erkek eşitliğini sağlamaya yönelik bir faaliyet planı oluşturdu. Bu planda kadınların gerçekleştirdiği bilimsel araştırmaların desteklenmesi ve kadın araştırmalarının teşvik edilmesi öncelikli hedefler arasında belirtilmiştir. Yapılan çalışma ve görüşmelerin akabinde Avrupa Teknoloji

Değerlendirme Ağı (ETAN) ve Helsinki Grupları kurulmuştur. (İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları No:175 Avrupa Birliği'nde Kadın Hakları ve Türkiye. İstanbul, 2003 Uzman Senem Aydın sayfa:3)

Ülkemizde de kadın hak ve özgürlüklerinin korunması için yapılan çalışmalar devam etmektedir. 200'ün üzerinde sivil toplum kuruluşu bulunduran Türkiye, kamuoyunda duyarlılık yaratmak için birçok faaliyette bulunmaktadır. AB'ne tam üyelik sürecinde bu kuruluşlar, AB bünyesinde faaliyetlerini sürdüren sivil toplum kuruluşlarıyla fikir alışverişi yapma imkanı elde etmiştir. (İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, 2003: 1)

1992 yılının Ekim ayında İstanbulda düzenlenen bir konferans sayesinde kapsamlı bir şekilde ele alınmaya başlanan kadın girişimciliği konusu, o yıllarda evlerde yapılan ve aile bütçesine katkıda bulunmak için sürdürülen faaliyetler ve işletmelerin yönetim kadrolarında yer almak olarak anılmaktaydı. Hollanda Başkonsolosluğunun desteklemesiyle "Kadınların Ekonomik Bağımsızlığı İçin Geleneksel Olmayan İş Kollarının Desteklenmesi" isimli bir sempozyum düzenlendi ve kadın girişimciliğinin artırılmasıyla birlikte kadın işsizliğinin giderilebileceği savunuldu. 1992 yılının Kasım ayında ise Türkiye Esnaf ve Sanaatkarlar Konfederasyonu ve Friedrich Naumann Vakfı'nın ortaklaşa düzenlediği "Türkiye'de Kadın Girişimciliği" semineri yapıldı. Bu seminerde kadın girişimcilerin kredi olanaklarından daha etkin olarak yararlanabilmesi için düzenlemeler yapılması, vergi teşvik mekanizmalarının kurulması önerildi. Bu çalışma ve düzenlemelerin ardından 29 Ocak 1993 yılında kadın girişimciliğinin teşvik edilmesi konusunda bir kararname yayınlandı. (Yüceer, Eray, ve Çakar. 1995: 131).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.1 EKONOMETRİK METODOLOJİ VE AMPİRİK SONUÇLAR

Son dönemlerde bilindik ekonometrik modellemelerin yanı sıra zaman serileri ekonometrisi hızlı bir gelişme göstermiş bulunmaktadır. (Tarı, 2015: 373). Çalışmanın uygulama kısmında zaman serileri analizi kapsamında birim kök testleri, VAR analizi, varyans ayrıştırma analizi ve etki-tepki analizlerine yer verilerek sonuç bölümü ile çalışma sonlandırılacaktır. Bütün bunların öncesinde ise ekonometrik yöntem hakkında genel bilgiler verilmesi olurlu olacaktır.

4.2 ZAMAN SERİLERİ ANALİZİ

Ekonometrik modelleme dendiği zaman çoğunlukla zaman serisi verilerinden yararlanılmaktadır. Zaman serilerini geleceği tahminlerken kullanıldığında dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta vardır. Bu nokta ise, serinin ileriye yönelik bir uzantısının mevcut olmasıdır. (Tarı, 2015:374)

Zaman serilerindeki değişimlere veya bu serilerden elde edilen veriler ışığında geleceğe dönük tahminlemeler de yapılabilmektedir. Zaman serileri dört temel bileşenden oluşmaktadır.

- Trend Bileşeni
- Mevsimsel Bileşen
- Çevrimsel Bileşen
- Düzensiz Bileşen

(aves.ktu.edu.tr/ImageOfByte.aspx?Resim=8&SSNO=2&USER=3845)

Zaman serileri analizinin doğru bir şekilde yapılabilmesi için serinin durağanlaştırılması gerekmektedir. Diğer bir deyişle değişkenlerin arasında ekonometrik açıdan anlamlı ilişkilerin elde edilmesi, analizi yapılmakta olan serilerin durağanlığıyla mümkün olabilmektedir. Durağanlığın söz konusu olmadığı durumlarda ise değişkenler arasında ortaya çıkacak olan benzer trend neticesinde ilişki gerçek olmaktan ziyade, ‘sahte regresyon’ şeklinde ortaya çıkacaktır. Bu nedenledir ki regresyonun gerçek bir ilişki mi yoksa sahte bir ilişkiyi mi ifade ettiği zaman serisi verilerinin durağan ya da durağan olmadığı ile ilgilidir. (Tarı, 2015:374).

Yukarıda belirtildiği üzere zaman serilerinin sahte regresyon oluşturmaması için gereken durağanlık için aşağıda değinilen hususların uygulanması zorunludur:

- Ortalamanın sabit olması : $E(Y_t) = \mu$
- Varyansın sabit olması : $Var(Y_t) = E(Y_t - \mu)^2 = \sigma^2$
- Gecikme mesafesine bağlı kovaryans : $Y_k = E[(Y_t - \mu)(Y_{t-k} - \mu)]$

Bütün t değerleri için, k=gecikme mesafesi

Bu şartlar sağlanmadığı takdirde sürecin durağan olduğundan bahsedilemez. Sürecin durağanlaştırılabilmesi adına da birim kök testlerinden yararlanılabilmektedir. (Tarı, 2015: 382).

Şekil 18: Modelde Kullanılan Değişkenler

Değişken Adı	Değişkenin Açıklaması	Kaynak
KKKS	Kredi Kullanan Kadın Sayısı	Girişimcilik Müdürlüğü Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
DKM	Dağıtılan Kredi Miktarı	Girişimcilik Müdürlüğü Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
KHCKS	Kendi Hesabına Çalışan Kadın Sayısı	TÜİK İşgücü İstatistikleri
GSYH	Gayri Safı Yurtiçi Hasıla	TÜİK veritabanı

4.2.1 Regresyon Model Tahmini

Tablo 23: Regresyon Model Tahmin Tablosu

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob
C	17.17345	0.702521	24.44547	0.0000
LNKKKS	-0.299798	0.040790	-7.349878	0.0000
LNKHCKS	-0.028921	0.116302	-0.248671	0.8092
LNDKM	0.390261	0.027589	14.14561	0.0000

R-squared	0.993221	Mean dependent var	20.80139
Adjusted R-squared	0.990961	S.D. dependent var	0.495705
S.E. of regression	0.047128	Akaike info criterion	-3.024257
Sum squared resid	0.019989	Schwarz criterion	-2.850427
Log likelihood	23.65767	Hannan-Quinn criter.	-3.059987
F-statistic	439.5437	Durbin-Watson stat	1.811278
Prob(F-statistic)	0.000000		

α : 0,05 anlamlılık düzeyinde;

H_0 : Kullanılan parametreler anlamsızdır.

H_1 : Kullanılan parametreler anlamlıdır.

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere Regresyon Model Tahmini yapıldıktan sonra Kendi Hesabına Çalışan Kadınlar (LNKHCKS) değişkeni anlamsız çıkmış ve modelden çıkarılması gerekmektedir.

4.2.2 Regresyondan Anlamsız Değişken Çıkarıldıktan Sonra Tahmin Edilmiş Hali

Tablo 24: Regresyondan Anlamsız Değişken Çıkarıldıktan Sonra Tahminlenmiş Hali

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob
C	17.00127	0.113129	150.2826	0.0000
LNKKKS	-0.300369	0.038768	-7.747950	0.0000
LNDKM	0.389547	0.026120	14.91370	0.0000

R-squared	0.993174	Mean dependent var	20.80139
Adjusted R-squared	0.991809	S.D. dependent var	0.495705
S.E. of regression	0.044862	Akaike info criterion	-3.171256
Sum squared resid	0.020126	Schwarz criterion	-3.040883
Log likelihood	23.61317	Hannan-Quinn criter.	-3.198054
F-statistic	727.5397	Durbin-Watson stat	1.851841
Prob(F-statistic)	0.000000		

Modelden anlamsız çıkan değişken çıkartılarak regresyon tekrar kurulmuştur ve parametrelerin hepsi anlamlıdır.

F ve t testlerine bakıldığı zaman model genel olarak anlamlı çıkmıştır. Çoklu Doğrusal Regresyon Modeli kurulduğu için Normal R² Testinin yorumlanmasına gerek yoktur.

Modelin toplu olarak analizi yapıldığı takdirde görülecektir ki, Gayri Safi Yurtiçi Hasıladaki (GSYH) değişimin %99.18'lik kısmı KKKS (Kredi Kullanan Kadın Sayısı) ve DKM (Dağıtılan Kredi Miktarı) tarafından açıklanabilmektedir.

LNKKS için; Kredi Kullanan Kadın Sayısındaki %1'lik artış, GSYH'yı %0,30 azaltmaktadır. Bunun sebebine iktisadi açıdan yaklaştığımızda şu sonuca varabiliriz; Kadınlara dağıtılan krediler ekonomide etkin bir şekilde kullanılmamıştır.

LNDKM için; Dağıtılan Kredi Miktarındaki Artış, GSYH'yı %0,38 arttıracaktır.

4.2.3 Birim Kök (Unit Root) Testi

Zaman serilerinde durağanlığın sağlanabilmesi için varyanslarının ve ortalamalarının zaman içerisinde değişmemesi ve iki dönem arasındaki uzaklığa bağlı olması gerekliliği bulunmaktadır. Durağan olmayan zaman serilerinden elde edilmiş modellerde sahte regresyon sorunu ortaya çıkması nedeniyle elde edilmiş olan sonuçlar gerçek bir ilişki yaratmaz ve t ve F istatistikleri geçerliliklerini kaybetmiş olacaktır. (Gujarati, 1999'dan akt. Aydemir ve Baylan, 2015:423).

Bu çalışmada değişkenlerin durağanlık düzeyleri Augmented Dickey-Fuller (1979) testi kullanılarak analiz edilmiştir.

Dickey-Fuller (DF) aşağıda gösterimi gerçekleştirilmiş olan regresyonlara uygulanır

$$\Delta Y_t = \delta Y_{t-1} + u_t \quad (1)$$

biçimindeki sabit terimsiz ve trendsiz,

$$\Delta Y_t = b_0 + \delta Y_{t-1} + u_t \quad (2)$$

biçimindeki sabit terimli ve trendsiz ile,

$$\Delta Y_t = b_0 + b_1 t + \delta Y_{t-1} + u_t \quad (3)$$

biçimindeki sabit terimli ve trendli regresyonlar bulunarak, bunlarla birlikte t veya DF istatistikleri ile MacKinnon kritik değerleri elde edilmektedir. Eğer ut hata terimi otokorelasyonlu ise 3 no.lu denklem,

$$\Delta Y_t = b_0 + b_1 t + \delta Y_{t-1} + \alpha_i \Sigma \Delta Y_{t-1} + ut \quad m_i = 1 \quad (4) \text{ biçiminde düzenlenir.}$$

Burada gecikmeli fark terimleri kullanılmaktadır. Gecikmeli fark terimlerinin sayısı, genellikle ampirik olarak belirlenir. Buradaki ana düşünce 4 no.lu denklemdeki hata teriminin otokorelasyonsuz olmasını sağlayacak kadar terimi modele dâhil etmektir. Burada sıfır hipotezi $P=1$ ya da $\delta=0$ 'dır. Yani Y 'de birim kök vardır ve dolayısıyla Y durağan değildir. 4 no.lu denklemdeki gibi modellere DF testi uygulanırsa buna Genişletilmiş Dickey Fuller (Augmented Dickey Fuller) veya kısaca ADF testi denmektedir.

4.2.3.1 Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (LNGSYH) İçin Birim Kök Testi

Birim Kök Hipotezleri

H_0 : Seri birim köke sahiptir.

H_1 : Seri durağandır.

Tablo 25: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla için Birim Kök Test Sonuçları

	t-Statistic	Prob.
Augmented Dickey-Fuller test statistic	9.108824	1.0000
Test critical values:	1% level	-2.771926
	5% level	-1.974028
	10% level	-1.602922

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
LNGSYH1(-1)	0.006449	0.000708	9.108824	0.0000
R-squared	-0.036986	Mean dependent var	0.134069	
Adjusted R-squared	-0.036986	S.D. dependent var	0.049951	
S.E. of regression	0.050867	Akaike info criterion	-3.039568	
Sum squared resid	0.028461	Schwarz criterion	-2.999159	
Log likelihood	19.23741	Hannan-Quinn criter.	-3.054529	
Durbin-Watson stat	1.668980			

Hesaplanan değer tablo değerinden büyük olduğu için ($9.10 > |-1.97|$) seri I_0 düzeyde durağandır.

4.2.3.2 LNKKS İçin Birim Kök Testi

Tablo 26: Kredi Kullanan Kadın Sayısı için Birim Kök Test Sonuçları

	t-Statistic	Prob.
Augmented Dickey-Fuller test statistic	-4.823048	0.0178
Test critical values:	1% level	-5.295384
	5% level	-4.008157
	10% level	-3.460791

Hesaplanan değer tablo değerinden büyük olduğu için ($|-4.82| > |-4.00|$) seri 1. Fark düzeyinde durağandır.

4.2.3.3 LNDKM İçin Birim Kök Testi

Tablo 27: Dağıtılan Kredi Miktarı için Birim Kök Test Sonuçları

	t-Statistic	Prob.
Augmented Dickey-Fuller test statistic	-5.244043	0.0027
Test critical values:	1% level	
	5% level	-4.297073
	10% level	-3.212696

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
LNDKM(-1)	-0.108376	0.020667	-5.244043	0.0019
D(LNDKM(-1))	0.607934	0.199278	3.050677	0.0225
D(LNDKM(-2))	-0.413495	0.092293	-4.480221	0.0042
C	2.365546	0.449232	5.265757	0.0019

R-squared	0.961362	Mean dependent var	0.523322
Adjusted R-squared	0.942043	S.D. dependent var	0.187084
S.E. of regression	0.045039	Akaike info criterion	-3.073407
Sum squared resid	0.012171	Schwarz criterion	-2.952373
Log likelihood	19.36703	Hannan-Quinn criter.	-3.206181
F-statistic	49.76276	Durbin-Watson stat	2.302534
Prob(F-statistic)	0.000124		

Hesaplanan değer tablo değerinden büyük olduğu için ($|-5.24| > |-3.21|$) olduğundan seri I_0 düzeyde durağandır.

4.3 VEKTÖR OTOREGRESYON MODELİ

Seçilmiş olan tüm iktisadi büyüklükleri bir bütün şeklinde ele alan bir model olarak bilinmektedir. Modelin belirlenebilmesi için rank ve sıra koşulları olarak adlandırılan bazı koşulların yerine getirilmesi gerekmektedir. Sims, parametreler üzerine kısıtlama koyarken keyfi davranıldığı konusunda bir eleştiride bulunmuş ve tüm değişkenlerin içsel olarak kabul edildiği vektör otoregresyon (VAR) modeli geliştirmiştir. (Tarı, 2015:451).

Sims'in çalışmaları sayesinde VAR modeli makroekonomik modellemelerde yoğun bir şekilde kullanılmaya başlamıştır. Bu modelde; modele dahil edilmiş olan tüm değişkenlerin kendisi ve diğer değişkenlerin gecikmeli değerleri üzerinden tanımlandığı bir öngörü modeli olarak ortaya çıkmıştır. Öngörü modeli olmasına rağmen yapısal analizlerin yapılmasına da imkan tanımaktadır. (Temurlenk, 1989:1-4'ten aktaran Tarı, 2015:452).

Y ve X gibi iki değişken için kurulacak basit bir VAR modeli,

$$Y_t = \alpha_{10} + \sum_{i=1}^p \alpha_{11i} Y_{t-i} + \sum_{i=1}^p \alpha_{12i} X_{t-i} + u_{1t} \quad X_t = \alpha_{20} + \sum_{i=1}^p \alpha_{21i} Y_{t-i} + \sum_{i=1}^p \alpha_{22i} X_{t-i} + u_{2t}$$

şeklinde ifade edilebilmektedir.

Bu formülde α_{i0} sabit terim, α_{ijk} i'nci denklemdaki j'nci değişkenin k gecikmesine ait parametre, u_{it} hata terimi ve p gecikme sayısıdır. Görüldüğü üzere, denklemlerin sağ tarafındaki değişkenler aynıdır. Sabit terim, değişkenlerin sıfırdan farklı ortalamalara sahip olması durumunda modele dâhil edilmelidir.

Daha genel bir VAR modelini, k sayıda değişken için oluşturduğumuzda;

$$y_t = c + A_1 y_{t-1} + A_2 y_{t-2} + \dots + A_p y_{t-p} + u_t$$

Şeklinde ifade edilmektedir. Burada, y_t ($K \times 1$) değişken vektörü, c ($K \times 1$) sabit terimler vektörü, A_i ($K \times K$) parametre matrisi ve u_t ($K \times 1$) hata terimler vektörü belirtmektedir. (Tarı, 2015: 453)

4.3.1 VAR Modelinin Avantajları

Yapısal model kullanılma zorunluluğu bulunmamaktadır. İktisadi bir teori araştırılmadığından ötürü modelin iktisadi bir temele oturtulma zorunluluğu mevcut değildir.

Şok tipi ilişkileri inceler. Granger'da olduğu gibi ilişki yönü analiz edilmemektedir.

Amaç parametre tahmini ya da öngöründe bulunmak olmadığı için t değerlerinin istatistiki önemine bakılmaz. Etki tepki analizi aracılığı ile değişkenler arasında var olan ilişki ağı ortaya koyulmaya çalışılır. Uygulama alanı çok ve tahmini kolay bir uygulamadır.

VAR modellerinde de Eşanlı modellerde kullanılmakta olan dışsal ve yapay değişkenler kullanılabilir.

Her bir eşitliğe ayrı ayrı En Küçük Kareler yöntemi uygulanarak model tahminlemesi yapılır. Eş anlı modellerde daha karmaşık yöntemler kullanılmakta olduğu için VAR modeli bir adım öne çıkmaktadır.

Mevsimlik hareketler, yapay değişkenlerin ya da vektörlerin ayrılması ile incelenebilmektedir.

VAR modelinde bulunan tüm değişkenler içsel değişkenlerdir. Her değişkenin diğer değişkenler üzerindeki etkisi eşanlı olarak tahmin edilebilmektedir.

4.3.2 Var Modelinin Aşamaları

1. Değişkenlerin seçimi, özelliklerinin belirlenmesi ve sıralanması. Değişkenler dışsaldan içsele doğru sıralanmalıdır. Sıra oldukça önemlidir. Matris formunda sıra yanlış belirlenmişse sonuçlar farklı çıkabilir.
2. Durağanlık koşulunun sağlanması (mertebelerin aynı olması şart değildir). Stokastik ya da deterministik trendin ortadan kaldırılması gereklidir.
3. Gecikme uzunluklarının belirlenmesi
4. Sistem çalıştırıldıktan sonra politik analiz ya da öngörünün yapılması (Tarı, 2015:456).

Yukarıda da belirtildiği üzere VAR modelinin uygulanabilmesi için uygun bir gecikme uzunluğunun belirlenmesi gerekmektedir. Literatürde gecikme uzunluğunun belirlenebilmesi için çok sayıda ölçüt yer almaktadır. Bunlar arasında Son Tahmin Hatası Kriteri (Final Prediction Error: FPE), Akaike Bilgi Kriteri (Akaike Information Criterion: AIC), Schwarz Bilgi Kriteri (Schwarz Information Criterion: SC), Hannan-Quinn Bilgi Kriteri (Hannan-Quinn Information Criterion: HQ) en sık tercih edilenler arasındadır.

4.4 Varyans Ayırıştırması

Varyans ayırıştırması; değişkenlerin birinde meydana gelen bir değişimin % kaçının kendisi tarafından, % kaçının diğer değişkenler tarafından kaynaklandığını araştırmaktadır. Şayet varyansındaki değişimin %100'e yakın bir değerini kendi başına açıklıyorsa dışsal değişken olarak nitelendirilir. Dolayısıyla varyans ayırıştırması gerçekleştirilirken değişkenlerin sırası oldukça önem kazanmaktadır. Sıralamanın dışsaldan içsele doğru yapılması gerekir. Varyans ayırıştırması yöntemi, makro değişkenler arasındaki ilişkileri ortaya çıkarmayı amaçlayan bir öngörü yöntemidir (Tarı, 2015: 469). Varyans ayırıştırması, içsel değişkenlerden birisindeki değişimi, tüm içsel değişkenleri etkileyen ayrı ayrı şoklar olarak ayırmakta, böylece sistemin dinamik yapısı hakkında bilgi vermektedir. Kısaca VAR dinamiklerini ortaya çıkarmak için alternatif bir yaklaşım sunduğunu ifade etmek mümkündür. Böylelikle modeldeki değişkenlerin varyansındaki değişimin kaynakları araştırılabilmekte, değişkenin kendisinden ve öteki değişkenlerden kaynaklanan yüzdesi kolaylıkla tespit edilebilmektedir (Özsoy, 2009: 80-1).

Varyans ayrıştırması ile serinin varyansındaki değişmeye şok süresince her bir değişkenin katkısı ölçülür. Uxt şokunun Yt'nin öngörü hata varyansına hiçbir dönemde açıklayıcı katkısı yoksa Yt ekzojendir. Uyt'nin Yt'nin öngörü hata varyansı tüm dönemlerde açıklayıcı etkisi varsa Yt endojendir denilir (Tarı, 2015:469).

4.5 KISITLANMAMIŞ VAR MODELİN TAHMİN SONUÇLARI

Tablo 28: Kısıtlanmamış VAR Modelin Tahmin Sonuçları

	LNGSYH1	DLNKKKS	LNDKM
LNGSYH1(-1)	0.422876	-1.422736	-0.078471
	(0.45006)	(1.68880)	(0.43729)
	[0.93959]	[-0.84246]	[-0.17945]
LNGSYH1(-2)	0.248155	1.197339	-0.353195
	(0.42301)	(1.58727)	(0.41100)
	[0.58664]	[0.75434]	[-0.85935]
DLNKKKS(-1)	-0.275326	0.563267	0.350026
	(0.13621)	(0.51111)	(0.13234)
	[-2.02133]	[1.10205]	[2.64480]
DLNKKKS(-2)	-0.147741	-0.073099	0.063882
	(0.13844)	(0.51948)	(0.13451)
	[-1.06717]	[-0.14072]	[0.47492]
LNDKM(-1)	0.847296	-2.861422	0.174293
	(0.54347)	(2.03928)	(0.52805)
	[1.55905]	[-1.40315]	[0.33007]
LNDKM(-2)	-0.756511	2.549107	0.787301
	(0.50715)	(1.90299)	(0.49275)
	[-1.49170]	[1.33953]	[1.59775]
C	5.139455	12.02365	10.48617
	(4.90279)	(18.3969)	(4.76366)
	[1.04827]	[0.65357]	[2.20129]

R-squared	0.994052	0.889897	0.999684
Adj. R-squared	0.982155	0.669692	0.999053
Sum sq. resids	0.007457	0.104988	0.007039
S.E. equation	0.049855	0.187072	0.048440
F-statistic	83.55664	4.041215	1582.765
Log likelihood	21.81687	8.593081	22.10477
Akaike AIC	-2.963374	-0.318616	-3.020954
Schwarz SC	-2.751565	-0.106807	-2.809144
Mean dependent	20.99523	0.288093	18.07517
S.D. dependent	0.373205	0.325499	1.573749

Bu model yalnızca gecikme uzunluğu belirlemek amacıyla kurulmuştur

Lag	LogL	LR	FPE	AIC	SC	HQ
0	-7.755649	NA	0.001729	2.151130	2.241905	2.051549
1	43.63079	61.66373*	4.14e-07	-6.326158	-5.963056	-6.724480
2	57.60586	8.385042	3.62e-07*	-7.321172*	-6.685743*	-8.018235*

LR kriterine göre sağlıklı bir modelin kurulabilmesi adına 1. Gecikme uzunluğunun alınması gerekmektedir. 1. Gecikme uzunluğunun alınmasının akabinde VAR (1) model kurulmuştur.

VAR (1) Model kurulduğu için;

Dereceden otokorelasyon olmamalı, seriler normal dağılım göstermeli, 1. Dereceden değişen varyans bulunmamalı ve son olarak da VAR modelin durağanlık koşulunun varsayımları yerine gelip gelmediğine bakılmalıdır.

4.6 VAR(1) MODELİ TAHMİNİ

Tablo 29: VAR(1) Model Tahmin Sonuçları

	LNGSYH1	DLNKKKS	LNDKM
LNGSYH1(-1)	0.886297	0.232045	-0.091214
	(0.21592)	(1.11367)	(0.26245)
	[4.10484]	[0.20836]	[-0.34755]
DLNKKKS(-1)	-0.029471	0.109714	0.238277
	(0.06394)	(0.32982)	(0.07772)
	[-0.46089]	[0.33265]	[3.06568]
LNDKM(-1)	0.016379	-0.149761	0.949214
	(0.04191)	(0.21616)	(0.05094)
	[0.39082]	[-0.69282]	[18.6336]
C	2.225000	-1.968568	3.237423
	(3.83369)	(19.7738)	(4.65988)
	[0.58038]	[-0.09955]	[0.69474]

R-squared	0.987865	0.552541	0.999087
Adj. R-squared	0.982664	0.360773	0.998695
Sum sq. resids	0.020119	0.535245	0.029725
S.E. equation	0.053611	0.276521	0.065165
F-statistic	189.9433	2.881301	2552.707
Log likelihood	19.06357	1.017765	16.91679
Akaike AIC	-2.738830	0.542225	-2.348507
Schwarz SC	-2.594141	0.686914	-2.203818
Mean dependent	20.93460	0.335060	17.76977
S.D. dependent	0.407173	0.345860	1.804149

Not: Standart hatalar () ile t istatistikleri ise [] ile belirtilmiştir.

4.6.1 VAR (1) MODELİ İÇİN OTOKORELASYON TESTİ

Tablo 30: VAR(1) Model için Otokorelasyon Testi Sonuçları

Lags	LM-Stat	Prob
1	9.075394	0.4303
2	2.612718	0.9777

Hipotezler

H_0 : Otokorelasyon yoktur.

H_1 : Otokorelasyon vardır.

Hesaplanan değer, tablo değerinden büyük olduğu için ($0.4303 > 0.05$) H_0 hipotezi reddedilemez. Yani kurulan VAR (1) Modelde 1. Mertebeden otokorelasyon yoktur.

4.6.2 VAR(1) MODELİ İÇİN HETEROSKEDASİTE TESTİ

Hipotezler

H_0 : Değişen varyans yoktur. (Model sabit varyanslıdır.)

H_1 : Değişen varyans vardır. (Model sabit varyanslı değildir)

Hesaplanan değer, tablo değerinden büyük olduğu için, ($0.3032 > 0.05$) H_0 hipotezi reddedilemez, modelde sabit varyans varsayımı geçerlidir, değişen varyans yoktur.

Tablo 31: VAR(1) Modeli için Uygulanan Heteroskedasite Testi Sonuçları
Joint Test

Chi-sq	df	Prob.
37.62411	36	0.3947

Dependent	R-squared	F(6,4)	Prob.	Chi-sq(6)	Prob.
res1*res1	0.654065	1.260476	0.4298	7.194712	0.3032
res2*res2	0.767986	2.206722	0.2318	8.447845	0.2071
res3*res3	0.404513	0.452866	0.8156	4.449645	0.6161
res2*res1	0.532749	0.760119	0.6368	5.860243	0.4390
res3*res1	0.528381	0.746904	0.6438	5.812191	0.4446
res3*res2	0.747447	1.973040	0.2660	8.221914	0.2223

4.6.3 VAR(1) MODELİ İÇİN NORMAL DAĞILIM TESTİ

Tablo 32: VAR(1) Modeli için Uygulanan Normal Dağılım Testi Sonuçları

Component	Skewness	Chi-sq	df	Prob.
1	-1.512438	4.193695	1	0.0406
2	0.048089	0.004240	1	0.9481
3	0.350213	0.224857	1	0.6354
Joint		4.422791	3	0.2193
Component	Kurtosis	Chi-sq	df	Prob.
1	4.862556	1.590011	1	0.2073
2	3.521153	0.124484	1	0.7242
3	2.066576	0.399337	1	0.5274
Joint		2.113832	3	0.5491
Component	Jarque-Bera	df	Prob.	
1	5.783706	2	0.0555	
2	0.128723	2	0.9377	
3	0.624194	2	0.7319	
Joint	6.536623	6	0.3658	

Hipotezler:

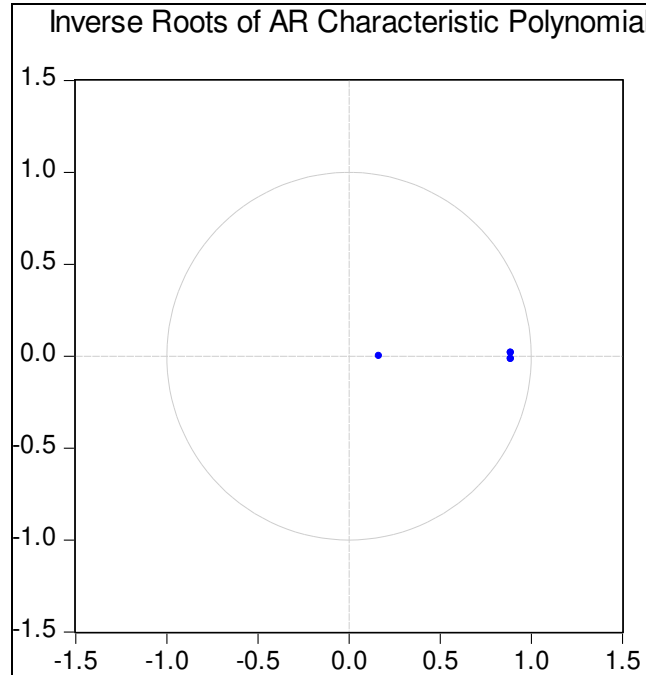
H_0 : Kalıntılar normal dağılmaktadır.

H_1 : Kalıntılar normal dağılmamaktadır

Hesaplanan değer, tablo değerinden büyük olduğu için ($0.3658 > 0.05$) olduğu H_0 kabul hipotezi kabul edilir. Kalıntılar normal dağılmaktadır.

4.6.4 VAR(1) Modelin Durağanlık Koşulu

Tablo 33: Ar Karakteristik Polinomunun Ters Köklerinin Birim Çember İçindeki Konumu



Değerlerin tümü çemberin içindedir yani VAR(1) modelin durağanlık koşulunu yerine getirmiş olan bir modeldir

VAR(1) modeli bütün varsayımları yerine getirdiğinden ötürü kullanılabilir modeldir.

4.7 VAR(1) MODELİ İÇİN NEDENSELLİK ANALİZİ

4.7.1 Nedensellik Kavramı ve Analizi

Regresyon analizi, değişkenler arasındaki mevcut bağımlılık ilişkilerini konu edinmektedir. Fakat değişkenler arasındaki bu bağımlılık, mutlak surette bir nedensellik ilişkisi olduğunu ifade etmez. Başka bir deyişle bağımsız değişkenin sebep ve bağımlı değişkenin sonuç olduğu anlamı her daim çıkmayabilir. İstatistiki manada, iki değişken arasında gözlenen sıkı ilişki bir birlikteliğin ifadesidir. Değişkenler arasındaki nedensellik iktisat teorisi tarafından da doğrulanabilir olmalıdır.

Regresyon analizinde değişkenler arasındaki bağımlılık yönü araştırılırken bağımlı ve bağımsız değişken ayrımı ve bu değişkenlerin yönü hakkında bir ön koşul da bulunmaktadır. Fakat nedensellik analizine gelindiğinde ise böyle bir ön koşul mevcut olmamakta, ilişkinin yönü araştırılmaktadır. (Tarı, 2015: 436).

Tablo 34: Gayri Safi Yurt içi Hasıla Değişkeni için Uygulanan Nedensellik Testi Sonuçları

Dependent variable (Bağımlı Değişken): LNGSYH1

Excluded	Chi-sq	Df	Prob.
DLNKKKS	0.212420	1	0.6449
LNDKM	0.152740	1	0.6959
All	0.384116	2	0.8253

Hipotezler

H₀: Kredi Kullanan Kadın Sayısı ve Dağıtılan Kredi Miktarı GSYH artışının bir nedeni değildir.

H₁: Kredi Kullanan Kadın Sayısı ve Dağıtılan Kredi Miktarı GSYH artışının bir nedenidir.

Araştırılan Durum: Kredi Kullanan Kadın Sayısı ve Dağıtılan Kredi Miktarı GSYH artışının bir nedeni midir?

Sonuç

Hesaplanan değer, tablo değerinden yüksek olduğu için ($0.6449 > 0.05$) H_0 hipotezi reddedilemez. Kredi kullanan kadın sayısı GSYH artışının nedeni değildir.

Hesaplanan değer, tablo değerinden yüksek olduğu için ($0.6959 > 0.05$) H_0 reddedilemez. Dağıtılan kredi miktarı GSYH artışının nedeni değildir.

Genel olarak baktığımızda hesaplanan değer tablo değerinden büyük olduğu için ($0.8253 > 0.05$) Kredi Kullanan Kadın Sayısı ve Dağıtılan Kredi Miktarı GSYH artışının nedeni olarak görülmemektedir.

Tablo 35: Kredi Kullanan Kadın Sayısı Değişkeni için Uygulanan Nedensellik Testi Sonuçları

Dependent variable (Bağımlı Değişken): DLNKKKS

Excluded	Chi-sq	Df	Prob.
LNGSYH1	0.043415	1	0.8349
LNDKM	0.479994	1	0.4884
All	2.099035	2	0.3501

Hipotezler

H_0 : GSYH ve Dağıtılan Kredi Miktarı, Kredi Kullanan Kadın Sayısındaki artışın nedeni değildir.

H_1 : GSYH ve Dağıtılan Kredi Miktarı, Kredi Kullanan Kadın Sayısındaki artışın nedenidir.

Araştırılan Durum: GSYH ve Dağıtılan Kredi Miktarı, Kredi Kullanan Kadın Sayısındaki artışın nedeni midir?

Sonuç

Hesaplanan değer, tablo değerinden yüksek olduğu için ($0.8249 > 0.05$) H_0 reddedilemez. GSYH kredi kullanan kadın sayısının nedeni değildir.

Hesaplanan değer, tablo değerinden yüksek olduğu için ($0.4884 > 0.05$) H_0 reddedilemez. Dağıtılan kredi miktarı kredi kullanan kadın sayısının nedeni değildir.

Genel olarak baktığımızda 0.3501 nedeni değildir.

Tablo 36: Dağıtılan Kredi Miktarı Değişkeni için Uygulanan Nedensellik Testi Sonuçları

Dependent variable: LNDKM

Excluded	Chi-sq	Df	Prob.
LNGSYH1	0.120792	1	0.7282
DLNKKKS	9.398386	1	0.0022
All	10.65091	2	0.0049

Hipotezler

H_0 : GSYH'nın artışı içinde dağıtılan krediler etkili değildir.

H_1 : GSYH'nın artışı içinde dağıtılan krediler etkilidir.

Araştırılan Durum: GSYH ve Kredi Kullanan Kadın Sayısındaki artış, Dağıtılan Kredi Miktarındaki artışın nedeni midir?

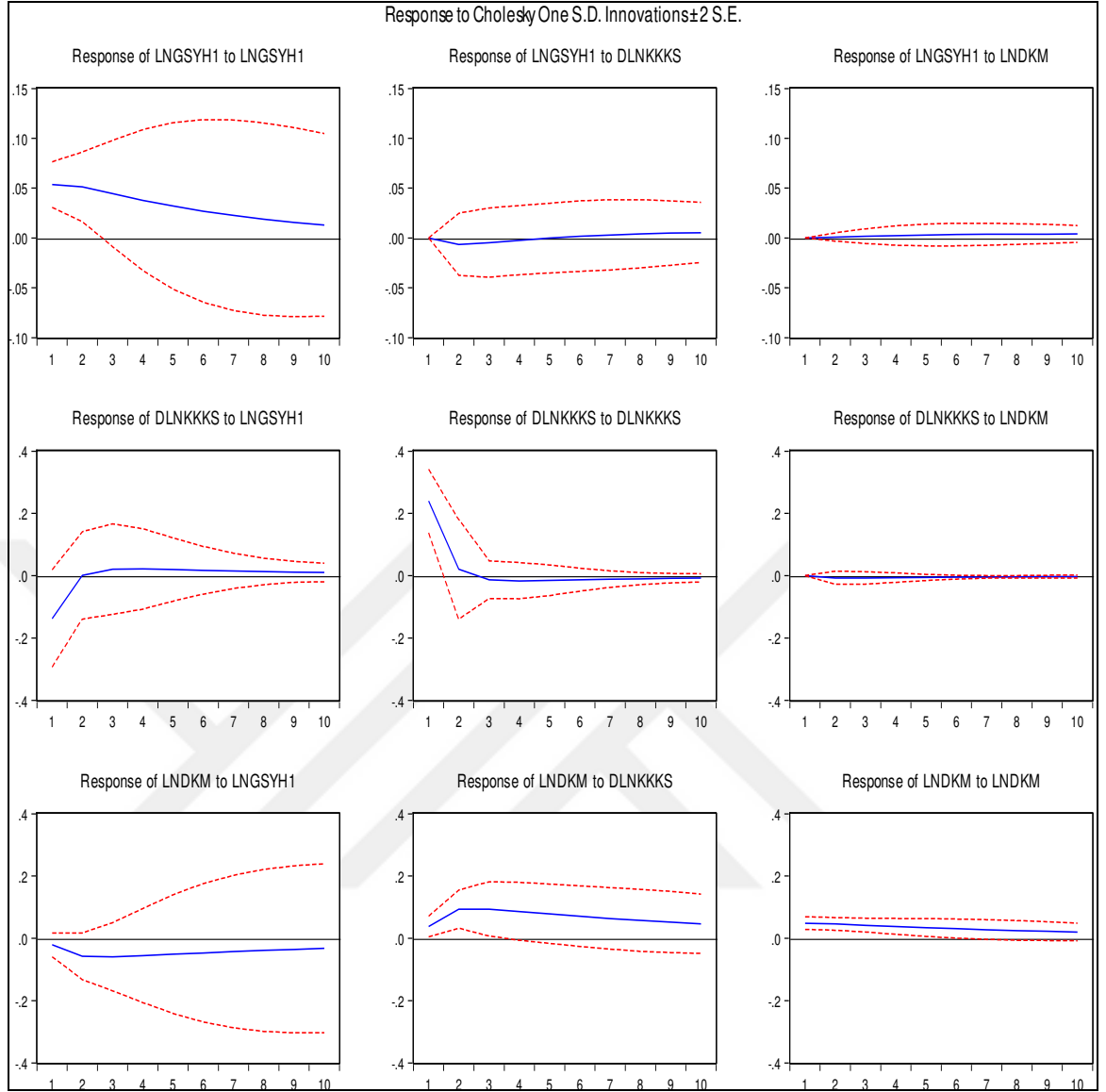
Sonuç:

Hesaplanan değer tablo değerinden daha büyük olduğu için ($0.7282 > 0.05$) H_0 reddedilemez. GSYH artışı içerisinde dağıtılan kredi miktarının etkisi yoktur.

İkinci durumda ise; hesaplanan değer, tablo değerinden küçük olduğu için ($0.0022 < 0.05$) H_0 hipotezi reddedilir. Kredi kullanan kadın sayısı dağıtılan kredi miktarının nedenidir.

Sonuçlar toplu olarak değerlendirildiği zaman, Kredi kullanan kadın sayısından dağıtılan kredi miktarına doğru tek yönlü bir nedensellik olduğu sonucuna varılmıştır.

4.8 VARYANS AYRIŞTIRMASI



Tablo 37: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla Değişkeni için Uygulanan Varyans Ayrıştırma Testi Sonuçları

Variance Decomposition of LNGSYH1

Period	S.E.	LNGSYH1	DLNKKKS	LNDKM
1	0.053611	100.0000	0.000000	0.000000
2	0.074430	99.23742	0.751137	0.011447
3	0.086833	99.09668	0.857649	0.045675
4	0.094763	99.11717	0.780583	0.102243
5	0.100051	99.12128	0.700515	0.178204
6	0.103674	99.05430	0.675938	0.269765
7	0.106208	98.90528	0.721885	0.372836
8	0.108012	98.68058	0.836065	0.483354
9	0.109320	98.39377	1.008707	0.597524
10	0.110288	98.06094	1.227062	0.712003

GSYH'daki değişkenlik yüzdesel olarak ele alındığında; ilk dönemde LNGSYH1 değişkeninin varyansının 100%'ü kendisi tarafından açıklanmaktadır. Bu oran LNGSYH1 değişkeninin en dışsal değişken olduğunun göstergesidir demek olurlu olacaktır.

İkinci döneme bakıldığı zaman ise LNGSYH1 değişkeni kendisini %99 oranında açıklanmakta iken, %0.75'i Kredi Kullanan Kadın Sayısı (KKKS) tarafından, %0.01 oranında ise Dağıtılan Kredi Miktarı (DKM) değişkeni tarafından açıklanmaktadır.

Tablo 38: Kredi Kullanan Kadın Sayısı Değişkeni için Uygulanan Varyans Ayrıştırma Testi Sonuçları

Variance Decomposition of DLNKKKS

Period	S.E.	LNGSYH1	DLNKKKS	LNDKM
1	0.276521	24.72746	75.27254	0.000000
2	0.277387	24.57358	75.35752	0.068902
3	0.278565	24.91336	74.94534	0.141304
4	0.279965	25.25288	74.54950	0.197618
5	0.281118	25.52479	74.23574	0.239468
6	0.282009	25.73554	73.99408	0.270380
7	0.282691	25.89821	73.80859	0.293199
8	0.283211	26.02384	73.66612	0.310039
9	0.283606	26.12094	73.55660	0.322454
10	0.283907	26.19603	73.47238	0.331593

Yukarıdaki tabloda yapılan karşılaştırmayla benzer şekilde ele alınan Kredi Kullanan Kadın Sayısı (KKKS) değişkeninin varyans ayrıştırması sonuçları incelendiğinde ise, 1. Dönemde %75 Kredi Kullanan Kadın Sayısı varyansının %75'inin kendisi tarafından, %24'ünün Gayri Safi Yurt İçi Hasıla tarafından

açıklandığı görülmektedir. Dağıtılan Kredi Miktarı tarafından ise hiçbir etkileşim yaratmadığı gözlenmektedir.

Tablo 39: Dağıtılan Kredi Miktarı Değişkeni İçin Uygulanan Varyans Ayrıştırma Testi Sonuçları

Variance Decomposition of LNDKM:

Period	S.E.	LNGSYH1	DLNKKKS	LNDKM
1	0.065165	10.63188	33.70296	55.66516
2	0.135582	20.64451	54.91073	24.44476
3	0.180244	22.55316	58.18591	19.26093
4	0.210892	23.41397	59.28365	17.30238
5	0.233185	23.94704	59.75312	16.29984
6	0.249999	24.33165	59.97229	15.69606
7	0.262969	24.63186	60.07309	15.29504
8	0.273119	24.87635	60.11224	15.01141
9	0.281137	25.08022	60.11769	14.80209
10	0.287513	25.25248	60.10454	14.64298

Dağıtılan Kredi Miktarının varyans ayrıştırması sonuçlarına göre 1. Dönemde LNDKM varyansının % 55'i kendisi tarafından, %10'unun ise LNGSYH1 değişkeni tarafından, %33'ünün ise DLNKKKS tarafından açıklandığı görülmektedir.

4.9 SONUÇ

Kadınların ekonomik yaşama katılması ve çalışma hayatında etkin bir şekilde yer alması gelişmekte olan ülkeler açısından büyük bir önem taşımaktadır. Yıllardır süregelen kadın algısı, hızla değişen ve gelişen dünyaya ayak uyduramamaktadır. Kadınlar yalnızca evin bakımını ve hane halkının konforunu sağlamak için çabalamalıdır algısı yavaş yavaş da olsa yıkılmaya başlamıştır. Aksi takdirde küresel bazda değişen dinamiklere ayak uydurmak oldukça zorlu bir süreç haline gelecektir.

Kadınların girişimci sıfatıyla çalışma hayatına atılmasında birtakım zorluk ve engeller mevcuttur. Bu engeller tespit edilip düzeltme yoluna gidildiği takdirde daha hızlı sonuçlar alınacaktır. Ne yazık ki çalışma hayatı da erkek egemen bir şekilde tasarlanmıştır. Bu düzen içerisinde kendini göstermeye çalışan kadın olumsuzluklar kısacası kendini savunmasız hissetmektedir. Bu düzen aksi yöne çevrildiği takdirde görülecektir ki, kadınlar erkek işi olarak betimlenen işlerde de oldukça başarılı bir profil çizmektedir.

Kendilerine dayatılan kimliklerden sıyrılmaya çalışan kadınlar ilk başlarda sahip oldukları el maharetleri sayesinde çalışma hayatına küçük de olsa bir adım atmaya çalışmaktadır. Kendine inancı ve güveni pekişen kadınlar girişimci kadınlara

verilen teşvik primleri sayesinde kendilerine kurumsal bir kimlik yaratma yoluna gidebilmektedir. Hayal kuran, yenilik peşinde koşan, katma değer yaratıp, farkındalık sağlama yolunda ilerleyen kadınlar sayesinde ekonomiye adeta can suyu katılmaktadır.

Çalışmada da değinildiği üzere girişimcilik tohumları ilk olarak ailede atılır. Aile fertlerinin tutum ve davranışları sayesinde çocuklarda olumlu ya da olumsuz bazı izlenimler oluşur. Örneğin iyi eğitim almış bir ailede yetişen çocuğun kendine olan güveni, aksi şartlar altında yetişmiş bir çocuktan daha yüksek olacaktır. Çocuğun erken yaşlarda ailesinden aldığı eğitimin niteliği, kişiliğinin oluşmasında hayati bir önem taşımaktadır. Sürekli anne ve babasının kanatları altında yaşamaya alışan bir çocuk pasif ve kendine güvenmeyen bir birey olarak topluma karışacaktır.

Ailelerde çocukların yetiştirilmesinde izlenen geleneksel yöntemler özellikle kız çocukların gelişiminde önemli bir rol üstlenmektedir. Aşırı korumacı yetiştirilme tarzı nedeniyle kadınlar ileriki dönemlerde iş hayatına atılma konusunda gelgitler yaşamakta ve girişimci faaliyetlere katılma hususunda kendine güvenmemektedir.

Kadın işgücü ne yazık ki etkin olarak değerlendirilememiş üretim girdilerindendir. OECD, IMF, Dünya Bankası gibi kuruluşlar da kadın işgücünün etkin olarak değerlendirilebilmesi ve işgücüne katılımı cinsiyet eşitliğinin sağlanabilmesi için çaba göstermektedir. Yapılan çalışmalar neticesinde bu çabalara ilişkin, esnek çalışma saatleri, iş yerlerine kreş açılması gibi birtakım öneriler getirilmiştir. Fakat bu çözüm önerileri, yalnızca öneri olarak kalmıştır. Çünkü kadın iş gücünün etkin bir şekilde değerlendirilebilmesi için toplumumuzdaki ve dünyadaki kadın algısının tamamen değişmesi gerekmektedir.

Kadına yüklenen vazifeler ev içiyle sınırlı kaldığı için, kadın emeğinin verimliliği sınırlandırılmaktadır. İş hayatında sıklıkla gözlenen toplumsal cinsiyet temelli ayrımcılık nedeniyle haneden çıkıp iş hayatına atılan kadınlar da git gide iş hayatından soğumaktadır. Oysaki toplumsal cinsiyet bazlı ayrımcılıklar ortadan kaldıracak yasal düzenlemeler yapıldığında kadın emeğinin daha etkin bir şekilde değerlendirilebildiği gözlenecektir.

Kadın istihdamının arttırılabilmesi için aile yaşamında da kadın erkek dengesinin sağlanması gerekmektedir. İstatistiklere bakıldığında görülecektir ki, evli kadınlar bekar kadınlara oranla daha düşük seviyede çalışma hayatında yer almaktadır. Bunun sebebi de çalışmada da değinildiği üzere kadına biçilen rollerdir. Bu roller kadını üretim aşamasından uzaklaştırmaktadır. Aydınlığa kavuşturulması

gereken bir konu daha mevcuttur. Kadının çalışmak ya da çalışmamak hususunda yapacağı seçimde daha zgr olabilmesi için anne olan kadınların izinlerinin yanısıra babaların da izinleri üzerine etkin çalışmalar yapılması gerekmektedir.



KAYNAKLAR

Alain, D.B. *Çalışmanın Mutluluğu ve Sıkıntısı* (Çev: Süha Sertabiboğlu) Orijinal Adı ‘‘ The Pleasures and Sorrows of Work’’ İstanbul :Sel Yayıncılık. ISBN: 978-975-570-383-1

Amway. (2015). *Global Entrepreneurship Report Entrepreneurial Spirit Facts & Figures. Amway Global Entrepreneurship Report-Defining the Entrepreneurial Spirit*, 6th Edition, s:5-7-14-15

Anker, R. (1997) *Theories of Occupational Segregation by Sex: An Overview, International Labour Review, Information Analyses*; Journal Articles136(3), İsviçre, ss. 315-339.

Aracıoğlu, B., Demirhan, D., Tatarlar, C., Zalluhoğlu A. *Tüm Boyutlarıyla Girişimcilik* ISBN: 978-605-9905-20-6

Arat, N. (1992). *Türkiye’de Kadın Olgusu: Kadın Gerçeğine Yeni Yaklaşımlar*. Say Yayınları

Ardıç, K., Yılmaz, A. (2011). *İktisat Okulları ve Emek Piyasası*. İstanbul: Derin Yayınları.

Aronson, R. L.(1991). *Self Emprovement: A labor Market Perspective*. Ithaca,: NY, ICR Press.

Atasoy, T. (2009). *Kendinizin Patronu Olmak: Girişimcilik*. Ankara: ODTÜ Yayınları

Autio, E., & Acs, Z. J., László S. (2015). Global Entrepreneurship Index 2016 https://www.researchgate.net/publication/284727510_Global_Entrepreneurship_Index_2016

Aydemir, C. ve Baylan S. (2015). *Sağlık Harcamaları ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Türkiye Üzerine Bir Uygulama*. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl:7, Sayı:13. ss.417-435.

Bakırcı, K., Karadeniz, O., Yılmaz, H. H., Lewis, N. E., Durmaz, N. (2014). ”İş Dünyasında Kadın”. Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu Raporu Cilt 2 (ss: 15-139)

Barber, W. J. (2007) *İktisadi Düşünce Tarihi*, İstanbul: Metropol Yayınları

Başol, O. (2010). “Girişimci Kadın ve Erkeklerin Başarı Algısındaki Farklılıklar: Küçük Ölçekli İşletmelerde Bursa İli Örneği”

Bilgili, Y. (2016) *İktisat Okulları Makro İktisadın Teorik Esasları*. İstanbul: 4T Yayınevi

Bocutoğlu, E. (2012). *İktisat Teorisinde Emegın Öyküsü: Değerin Kaynağı Olan Emekten Marjinal Faydanın Türevi Olan Emegė Yolculuk*. Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi, 1(1).

Bodkin, R. G. (1999). *Woman’s Agency in Classical Economic Thought: Adam Smith, Harriet Taylor Mill and J.S. Mill Feminist Economics*

Bozdağlıoğlu, Y. (2008). *Türkiye’de İşsizliğin Özellikleri Ve İşsizlikle Mücadele Politikaları*. Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20, 45-65.

Celasun, D. T. (2014). *Kadınların İş Gücüne Katılımı Ve Büyüme: OECD Ülkeleri ve Türkiye..* Ankara: TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi.

Çelebi, N. (1997). *Turizm Sektöründeki Küçük İşyeri Örgütlerinde Kadın Girişimciler*. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü

Çelik, C., Özdevecioğlu, M. (2001). *Kadın Girişimcilerin Demografik Özellikleri ve Karşılaştıkları sorunlara İlişkin Nevşehir İlinde Bir Araştırma*. 1. Orta Anadolu Kongresi, Nevşehir, s. 487-498

Çetindamar, D. (2002). *Türkiye’de Girişimcilik*. TÜSİAD (Yayın No. TÜSİAD-T/2002-12/340)

Damodar, G. (1999). *Basic Econometrics*. (Çev: Ümit Şenesen, Gülay Günlük Şenesen). İstanbul: Literatür Yayınevi.

Datta, A. D., Grover, R., Leyva, L., Oikawa, J., ve Shi, A. (2012). *IFC Jobs Study Assessing Private Sector Contributions To Job Creation And Poverty Reduction*. IFC Publication, 247.

Dhillon, P. K. (1993). *Women Entrepreneurs – Problems & Prospects*. Blaze Publishers & Distributors

Dirimtekin, H. (1981). *Makro İktisat*. Eskişehir: Bizim Kitabevi.

Doğan, S., Altın, H., Başar, E. (2010). *Meslek Yüksekokulları için Girişimcilik*. Nobel Yayıncılık, ISBN: 978-605-395-396-8

Dökmen, Z. Y. (2009). *Toplumsal Cinsiyet*. İstanbul: Remzi Kitabevi

Dölek, L. (2013) *İktisat Teorisinde İşsizlik Olgusu Ve Emek Piyasası (Yayınlanmamış Doktora Tezi)* İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Döm, S. (2012). *Girişimcilik Ve Küçük İşletme Yöneticiliği*. Ankara: Detay Yayıncılık. ISBN: 9758969593

Düğer, H., Dulupçu, M. (2007). *İktisada Giriş*. İstanbul: Türkmen Kitabevi

Ecevit, Y. (1986). *Gender And Wage Work: A Case Study Of Turkish Women In Manufacturing Industry* (Doctoral dissertation, University of Kent at Canterbury).

Ecevit, Y. (1993). *Kadın Girişimciliğinin Yaygınlaşmasına Yönelik Bir Model Önerisi*. Kadın Girişimciliğe Özendirme ve Destekleme Paneli, Ankara, Devlet Bakanlığı Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Eğitim Serisi, Yayın No: 74.

Ecevit, Y. (1995). *Kentsel Üretim Sürecinde Kadın Eməğinin Konumu ve Değişen Biçimleri. 1980'ler Türkiye'sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar* (der. Şirin Tekeli) İletişim Yayınları.

Ecevit, Y. (1998). *Küreselleşme, Yapısal Uyum Ve Kadın Eməğinin Kullanımında Değişmeler*. Küresel Pazar Açısından Kadın Eməği ve İstihdamındaki Değişmeler, İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı, İstanbul.

Ecevit, Y. (1998). Türkiye’de Ücretli Kadın Emeginin Toplumsal Cinsiyet Temelinde Analizi. *75 Yılda Kadınlar Ve Erkekler*.

Ecevit, Y. (2007). *A Critical Approach To Women's Entrepreneurship In Turkey*. Ankara: International Labour Office.

Er B., Şahin, Y. E., Mutlu, M. (2015). *Girişimciler İçin Alternatif Finansman Kaynakları: Mevcut Durum ve Öneriler*. Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi, 1(1), 31-54.)

Ercan, S., Gökdeniz, İ. (2009). *Girişimciliğin Gelişim Süreci Ve Girişimcilik Açısından Kazakistan*. Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi, 49, 59-82. ss: 62

Erdun, Ş. (2011). Kadın Girişimcilerin Risk Alma Eğilimi Ve Kendine Güven Özellikleri Üzerine Bir Çalışma: Zonguldak Örneği. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Zonguldak: Zonguldak Karaelmas Üniversitesi

Erkan, H. (1997). ‘‘Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme’’ İstanbul : Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Ertürk, S. (2008). ‘‘Uluslararası belgeler ve Avrupa Birliği Direktifleri Işığında Çalışma Hayatımızda Kadın Erkek Eşitliği’’. Belediye-İş yayınları.

Ertürk, S. (2008). *Uluslararası belgeler ve Avrupa Birliği Direktifleri Işığında Çalışma Hayatımızda Kadın Erkek Eşitliği*. Belediye-İş yayınları.

Fine B. (1992) *Reviewing the Domestic Labour Debate, Women’s Employment and the Capitalist Family*. Routledge: London

Friedman, M. Nobel Lecture: Inflation and Unemployment’’, Journal of Political Economy. Vol. 85, No. 3 (Jun. 1977), pp. 451-472

Gallie, D. Marsh, C. ve Vogler, C. (1994) *Social Change and The Experience of Unemployment*. Oxford University Press

Gartner, W. B. (1985) *A Framework for Describing and Classifying the Phenomenon of New Venture Creation*. Academy of Management Review. Cilt 10, Sayı 4. ss. 696-706.

Global Banking Alliance for Women. Case Study: Key Insights from 15 Years of Research. Westpac: Women's Markets Pioneer Ranks #1 among Global 100 Most Sustainable Corporations, 6. <http://m.gbaforwomen.org/docs/CaseStudy-Westpac.pdf>
Erişim Tarihi: 18/05/2018

Granger, B., Stanworth, J., Stanworth, C. (1995). *Self-Employment Career Dynamics: The Case of Unemployment*. U.K.Book Publishing", Work, Employment and Society, Cilt 9, Sayı: 3 ss.499-516.

Güney, S. (2006). ‘‘Kadın Girişimciliğine Genel Bir Bakış’’ Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi.
http://acikerisim.lib.comu.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/COMU/971/Semra_Güney_Makale.pdf?sequence=1

Güran, N. (1996). *Makro Ekonomik Analiz*. İzmir: Karınca Matbaacılık.

Gürol, M. A., Marşap, A. (2007). ‘‘Geçmişte ve Günümüz Yaşamında Ücretsiz ve Ücretli İşgücü Olarak Kadın’’. Ahmet Yesevi Üniversitesi Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi, (42), 95-109.

Hablemitoğlu, Ş. (2009). *Toplumsal Cinsiyet Yazıları Kadınlara Dair Birkaç Söz*. İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.

Harvard Business Rewiev Dergisinden Seçmeler. (2006). *İş Yaşamında Kadınlar*. (Çev: Leyla Aslan) Türkiye Metal Sanayicileri Sendikası. Yayın No:494. İstanbul ISBN: 975-6589-69-8

Hisrich, R. D., Peters, M. P. (1995). *Entrepreneurship. Starting, Developing, And Managing A New Enterprise*. Bs., Irwin Inc, USA..

Hisrich, R.D., Peters, M.P. (2002). *Entrepreneurship*. Fifth Edition, McGraw Hill.

Hoşgör, Ş. ve Tansel, A. (2010). *2050'ye Doğru Nüfusbilim ve Yönetim: Eğitim, İşgücü, Sağlık ve Sosyal Güvenlik Sistemlerine Yansımalar (Demographics and Administration Towards 2050: Education, Labour Force, Health and Social Security System Projections)*. İstanbul: TÜSİAD

IFC (2013). Jobs Study Assessing Private Sector Contributions To Job Creation And Poverty Reduction Findings On Gender

İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları. (2003). No:175. *Avrupa Birliğinde Kadın Hakları ve Türkiye.* Hazırlayan: Uzman Senem Aydın

İlter, B. (2008). *Girişimcilik Sürecinde Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunların Analizi: Kagider Örneği.* (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Jevons, W.Stanley. (1888). *The Theory of Political Economy.* London, Macmillan and Co., Third Ed.

Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü. (2000) ‘*Türkiye’de Kadınlara Ait Girişimlerin Desteklenmesi*’. Ankara: Beyda Basımevi.

Karadeniz, E. E (2014). “2013 ve 2014 verileriyle Türkiye’de ve Bölgelerde Girişimcilik”. GEM 2014

Karadeniz, E.E. (2010). *Entrepreneurship In Turkey.* Gem 2010 Turkey Report.

Karadeniz, O., Yılmaz H., Budak G., Özkaya M.O., Bakırcı K. (2007). *İş Dünyasında Kadın.*Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu Raporu Cilt 1 (ss: 13-126)

Kaya, A. ve Yılmaz A. (2011). *İktisat Okulları ve Emek Piyasası.* İstanbul: Derin Yayınları.

Keskin, S. (2014). *Türkiye’de Kadın Girişimcilerin Durumu, Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi.* (9.1), s.71-94.

Keynes, J. M. (2010). *Genel Teori İstihdam, Faiz ve Paranın Genel Teorisi.* Çev. Uğur Selçuk Akalın, İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Kocacık, F. (2000). *Çalışma Sosyolojisi.* Sivas: Dilek Ofset Matbaacılık.

Kocacık, F. (2004). *Türkiye’de Çalışma Hayatından Kesitler: İşsizlik-Sendikal Örgütlenme-Kadın Emeği-İşportacılık.* Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları No: 94, Cumhuriyet Üniversitesi Matbaası, Mayıs, Sivas.

Konak, Ö. (2016). *Türkiye’de Kadın İşgücü İstihdamının Analizi: Trabzon İli Üzerine Bir Uygulama* (Yüksek Lisans Tezi, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Konca, B. (2016). *İktisatta Feminist Bir Bakış: 2000 Sonrası Dönemde Kadın İş Gücünün Ekonomideki Yeri (Yayınlanmamış Doktora Tezi)*. Bilecik: Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Korkmaz, A., Korkut, A. G. G. (2012). *Türkiye’de Kadının İşgücüne Katılımının Belirleyicileri*. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 17(2).

Korkmaz, S. (2010) *Girişimcilik ve Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma*. Hacettepe Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt:18, Sayı:1

Michel, A. (1984). *Feminizm* (Çev.Şirin Tekeli) Yeni Yüzyıl Kitaplığı, İstanbul: İletişim Yayınları.

Mollaibrahimoğlu, M. (2016). *Feminist İktisat Türkiye’de Kadın Emeği ve İstihdamı* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) T.C Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı

Müftüoğlu, T., Durukan, T. (2004) *Girişimcilik ve KOBİ’ler*. Ankara: Gazi Kitabevi

http://acikerisim.lib.comu.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/COMU/436/sine_erdogan_makale.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Müftüoğlu T., Ürper Y., Başar M., ve Tosunoğlu B. T. (2010). *Girişimcilik*. T.C Anadolu Üniversitesi Yayını No: 1567 Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 824 ISBN: 975-06-0289-7

OECD. (2004). *Fostering Entrepreneurship And Firm Creaton As A Driver Of Growth In A Global Economy*. 2nd OECD Conference of Ministers Responsible for Small and Medium Sized Entreprises, İstanbul, Turkey

Oktay, E. (2002). *Makro İktisat Teorisi ve Politikası*. İstanbul: T.C. Maltepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Yayınları

Öğüt, A. (2006). *Türkiye’de Kadın Girişimciliğin Ve Yöneticiliğin Önündeki Güçlükler:Cam Tavan Sendromu*. ÇOMÜ Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi

Önder, N. (2013). *Türkiye'de Kadın İşgücünün Görünümü*. Çalışma Dünyası Dergisi, 1(1).

Örücü, E., Kılıç R., Kılıç T. (2007). *Cam Tavan Sendromu ve Kadınların Üst Düzey Yönetici Pozisyonuna Yükselmelerindeki Engeller: Balıkesir İli Örneği*. Manisa: Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 14 /2: 117-135.

Özkaplan, N. (2013). ‘*Kadın Akademisyenler: Cam Tavanlar Hâlâ Çok Kalın!*’. Kadın Araştırmaları Dergisi, (12).

Özsoy, C. (2009). *Türkiye’de Eğitim ve İktisadi Büyüme Arasındaki İlişkinin VAR Modeli İle Analizi*. Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, Cilt: 4, No:1. ss. 71-83.

Palaz, S. (2002). *Türkiye’de Cinsiyet Ayrımcılığı Analizinde Neo-Klasik Yaklaşım Karşı Kurumcu Yaklaşım: Eşitliği Sayılayıcı Politika Önerileri*. [Bildiri] VI. ODTÜ Uluslararası Ekonomi Kongresi, 11-14 Eylül 2002, Ankara ss:88-109

Parlaktuna, İ. (2010) *Türkiye’de Cinsiyete Dayalı Mesleki Ayrımcılığın Analizi*. İzmir: Ege Academic Review

Pekin, T. (1993). *Makro Ekonomi*. İzmir: Bilgehan Basımevi

Persky, J. Retrospectives: *The Ethology of Homo Economicus*”, *The Journal of Economic Perspectives*. Vol. 9, No. 2 (Spring, 1995), pp. 221-231

Razavi, S., Miller, C. (1995) *“From WID To GAD: Conceptual Shift in The Women And Development Discourse”* Geneva: United Nations Research Institute for Social Development

[http://www.unrisd.org/unrisd/website/document.nsf/0/d9c3fca78d3db32e80256b67005b6ab5/\\$FILE/opb1 .pdf](http://www.unrisd.org/unrisd/website/document.nsf/0/d9c3fca78d3db32e80256b67005b6ab5/$FILE/opb1.pdf) (E.T.: 20.04.2016).

Ricardo, D. (1997). *Ekonomi Politğin ve Vergilendirmenin İlkeleri*. Çev. Tayfun Ertan, İstanbul: Belge Yayınları.

Sezer, C. (2013). *Girişimcilik Kariyerine Yönelim Nedenleri ve Girişimcilik Dersinin Etkisi Üzerine Bir İçerik Analizi: KTMÜ Örneği*. Cilt: 2 Sayı: 4

Smith, A. (2013). *Milletlerin Zenginliği*. Çev. Haldun Derin, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Snowdon, B. ve Howard, V. (2012). *Modern Makroekonomi Temelleri Gelişimi Bugünü.* Çev.Ed. Barış Kablamacı. İstanbul: Efil Yayınevi

Soysal, A. (2010). *Kadın Girişimcilerin Özellikleri, Karşılaştıkları Sorunlar Ve İş Kuracak Kadınlara Öneriler: Kahramanmaraş İlinde Bir Araştırma.* Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 5.1 71-95.)

Sümer, N., Solak N., Harma M. (2013). *İşsiz Yaşam.* İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları, İşsizliğin ve İş güvencesizliğinin Birey ve Aile Üzerindeki Etkileri, ISBN:978-605-5250-08-9

Şimşek, M. (2008) “*Küreselleşen Dünyada Kadının Ekonomik Konumu*”. Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım.

T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2008-2013) Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı <https://kadininstatusu.aile.gov.tr/ulusal-eylem-planlari/toplumsal-cinsiyet-esitligi-ulusal-eylem-planlari> Erişim Tarihi: 05/06/2018

Tansel, A. (2012).” 2050’ye Doğru Nüfusbilim ve Yönetim: İşgücü Piyasasına Bakış”. İstanbul: Yayın No: TÜSİAD-T.

Tarı, R. (2015). *Ekonometri.* 11. Baskı. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

T.C Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2014). “Türkiye Aile Yapısı Araştırması Tespitler Öneriler”. Araştırma ve Sosyal Politika Serisi 07. ISBN: 978-605-4628-55-1

Temurlenk, M. S. (1989). *Vektör Otoregresyon Modeli.* Erzurum: Atatürk Üniversitesi İ.İ.B.F. Yayını. ss.1-4.

Top, S. (2006). *Girişimcilik Keşif Süreci.* İstanbul: Beta Yayınları.

Turgut, E. (2006). “Enformelleşmiş İstihdam İçinde Kadın Emeği Ve Ev Eksenli Çalışma” İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

Tutar, F., ve Yetişen, H. (2009). *Türkiye’de Kadının Ekonomik Kalkınmadaki Rolü.* Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi, 2009, Cilt:2, Sayı: 2, s.116-131

Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği. (2008). *Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Sorunlar, Öncelikler ve Çözüm Önerileri, Kadın-Erkek Eşitliğine Doğru Yürüyüş: Eğitim, Çalışma Yaşamı ve Siyaset" Raporunun Güncellemesi.* Ankara: TÜSİAD-KAGİDER Yayınları. **ISBN:** 978-9944-405-41-6

TÜRKONFED. (2007). *İş Dünyasında Kadın.* **ISBN:** 978-9944-0172-0-6

TÜSİAD (1987). *Türkiye’de Girişimcilik ile İlgili Sorunlar ve Çözümler.* <http://tusiad.org/tr/yayinlar/raporlar/item/9143-turkiye-de-girisimcilik-ile-ilgili-sorunlar-ve-cozumler> Erişim Tarihi: 05/06/2018

TÜSİAD. (2001). *Türkiye Ekonomisi 2001.* TÜSİAD Yayınları, İstanbul

Uluatam, Ö. (1998). *Makro İktisat.* Savaş Yayınları

Uluhan, R. *Kendi işini Kurmak İsteyenler İçin Girişimcilik Kılavuzu.* http://www.aep.gov.tr/wp-content/uploads/2012/10/03_05_kucuk-olcekli-isletme-girisimciligi.pdf

UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization). (2000). *Gender equality and equity: A summary review of UNESCO's accomplishments since the Fourth World Conference on Women (Beijing 1995).* [pdf] Unit for the Promotion of the Status of Women and Gender Equality, UNESCO. Available at: <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001211/121145e.pdf> [Accessed 26 October 2015]

Urhan, B. (2009) *Görünmezlerin Görünür Olma Mücadeleleri: Çalışan Kadın Örgütlenmeleri.* Çalışma ve Toplum. Sayı:21. <http://calismatoplum.org/sayi21/urhan.pdf> (16.07.2017)

Uzunoğlu, S., Sönmezler, G. (2013). *Ekonomiye Giriş.* İstanbul: Literatür Yayıncılık

Ünlüönen, K., Tayfun, A. (2012). *Ekonomiye Giriş.* Nobel Yayın

Üşen, Ş., Güngör D. M. (2011). *Eğitimli Kadınların Çalışma Hayatına İlişkin Tercihleri: İstanbul Örneği*. İş Hukuku ve İktisat Dergisi, Kamu-iş Yayını. Cilt:11 Sayı:4. <http://www.kamu-is.org.tr/pdf/1146.pdf> (14.03.2012)

Varian, R. H. (1987). *Intermediate Microeconomics a Modern Approach*. Third Ed., New York. W.W. Norton&Company

WEstart Mapping Women's Entrepreneurship in Europe. Synthesis Report (2015). <http://westarteurope.org/resources/>

Yarıkkaya, P. A. *Türkiye’de Kadınların Çalışma Hayatındaki Yeri* (<http://www.tekgida.org.tr/Faaliyetler/Kadin-Burosu>), TEKGIDA-İŞ SENDİKASI

Yeniçeri, Ö., İnce, M. (2005). *Bilgi Yönetim Stratejileri ve Girişimcilik*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

Yetim, N. (2002). *Sosyal Sermaye Olarak Kadın Girişimciler: Mersin Örneği*. <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423877182.pdf>

Yetim, N., Tatlıdil, E. (2004). *Social And Cultural Dynamics Of Women Entrepreneurs: The Case Of Small And Mediumsize Clothing Enterprises İn Adana And Mersin, Turkey*, EIMENA ΠΑΙΔΕΙΑΣ, Ss.491-507.

Yılmaz, M., Zoğal, Y. (2015). Kadının İşgücüne Katılımının Tarihsel Gelişimi ve Kadın İstihdamını Etkileyen Faktörler: Türkiye ve Avrupa Örneği. EconWorld2015@Torino 18-20 August. Italy: Torino,

Yüceer, H., Eray, F., ve Çakar, G. E. (1995). *Aile Eğitiminde Kadının Yeri ve Girişimci Kadınları Özendirme Vakıfların Rolü*. <http://acikerisim.fsm.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11352/1058/Y%FCceer%20&%20Eray%20&%20%C7akar.pdf?sequence=1>

Zapalska, A., Fogel, G. K. (1998). “Chracteristics of Polish and Hungarian Entrepreneurs”, Journal of Private Enterprise, Cilt 19, Sayı 2, ss.132-144.

Şenel, Z. O. (2013). *Girişimci Kadınlar Ve Karşılaştıkları Sorunların Analizi; Tekirdağ İli Örneği*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Tekirdağ: Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

İNTERNET ALINTILARI

T.C Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı: <http://www.aile.gov.tr/>

5-9 Haziran 2000 Tarihleri Arasında Newyork'ta Gerçekleştirilen “Kadın 2000: 21.Yüzyıl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kalkınma Ve Barış” (PEKİN+5) BAŞLIKLİ Birleşmiş Milletler Genel Kurul Özel Oturumunun Hazırlık Dönemi Ve Sonuçları Hakkında Bilgi Notu:

<http://www.kadininstatusu.gov.tr/kaynak/ulusarasi-belgelerkuruluslar/uluslararasi-belgeler> Erişim tarihi: 12/05/2017

AGER 2015. Amway Global Girişimcilik Raporu. *Girişimcilik Ruhunu Tanımlamak:*

http://news.amway.com.tr/files/2016/11/Ager2015_brosur_turkce_pdfFinal.pdf

Erişim tarihi: 13/06/2017

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı AB koordinasyon Dairesi Başkanlığı

Bülteni http://ab.calisma.gov.tr/bultenler/csgb_ab_bulten23.pdf [erişim tarihi](#) [20.11.2016](#) Erişim tarihi: 14/06/2017

Global Entrepreneurship Index. (2016):

<https://www.gemconsortium.org/report/49812> Erişim tarihi: 14/06/2017

IFC Jobs Study (2013). “Assessing Private Sector Contributions To Job Creation And Poverty Reduction Findings On Gender”:

https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/0fe6e2804e2c0a8f8d3bad7a9dd66321/IFC_FULL+JOB+STUDY+REPORT_JAN2013_FINAL.pdf?MOD=AJPERES Erişim tarihi: 13/06/2017

ILO (2012). ‘Global Employment Trends For Women’. Geneva: ILO.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Kadın İstihdamını Doğrudan Etkileyen Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Sözleşmeleri :
<http://kadininstatusu.gov.tr/kaynak/ulusarasi-belgelerkuruluslar/uluslararasi-belgeler>
Erişim tarihi: 13/07/2017

Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Ve Kadın Algısı Araştırması. (2017). Kadir Has Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet Ve Kadın Çalışmaları Araştırma Merkezi
<http://www.khas.edu.tr/uploads/pdf-doc-vb/TCKAA-7MART2017.pdf> Erişim Tarihi: 17/03/2018

McKinsey Global Institute (2015). *The Power Of Parity: How Advancing Women’s Equality Can Add \$12 Trillion To Global Growth.* (ss: 1–147.)
Measuring Women’s Financial Inclusion: The Value of Sex-Disaggregated Data. (2015).

Global Banking Alliance for Women (GBA), Data2X and the Multilateral Investment Fund (MIF), Inter-American Development Bank (IDB). Retrieved from:
<http://www.gbaforwomen.org/download/draft-report-measuring-womens-financial-inclusion/>

TC Kalkınma Bakanlığı. (2014). *İstihdam ve Çalışma Hayatı Özel İhtisas Komisyonu Raporu.* Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018). Ankara:
<http://www.kalkinma.gov.tr/Pages/OzelIhtisasKomisyonuRaporlari.aspx> Erişim tarihi: 14/06/2017

Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı: <http://www.kedv.org.tr/hakkimizda/> Erişim Tarihi: 05/06/2018

KOSGEB: <http://www.kosgeb.gov.tr/site/tr/genel/detay/337/vizyon-ve-misyon> Erişim Tarihi: 05/06/2018

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Basın Odası Haberleri Sayı: 25/2015 :
http://www.tuik.gov.tr/basinOdasi/haberler/2015_25_20150505.pdf

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). İstatistiklerle Kadın (2015) Haber Bülteni.
Sayı: 21519: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21519> Erişim Tarihi
13/11/2016

Türkiye Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER) Hakkında:
<http://www.kagider.org/kurumsal/kagider-hakkinda> Erişim tarihi: 03/04/2018

Türkiye Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER) Rapor ve Sunumlar:
<http://www.kagider.org/kurumsal/bilgi-bankas%C4%B1> Erişim tarihi: 05/05/2018

Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.:
http://www.kalkinma.com.tr/data/file/raporlar/ESA/ga/2007-GA/GA-07-05-28_Mikro_Finansman.pdf Erişim tarihi: 02/05/2018

Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı. (2015-2018)
http://www.sp.gov.tr/upload/xSPTemelBelge/files/n4JRw+GISEP_2015-2018_.pdf Erişim Tarihi: 06/06/2018

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) “ Kadınlarla işgücüne katılma oranı artıyor”
http://www.tuik.gov.tr/basinOdasi/haberler/2015_25_20150505.pdf Erişim Tarihi:
06/07/2017

EKLER



EK 1: Regresyon Model Tahmini

Dependent Variable: LNGSYH1

Method: Least Squares

Date: 03/14/18 Time: 12:05

Sample: 2003 2015

Included observations: 13

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	17.17345	0.702521	24.44547	0.0000
LNKKKS	-0.299798	0.040790	-7.349878	0.0000
LNKHCKS	-0.028921	0.116302	-0.248671	0.8092
LNDKM	0.390261	0.027589	14.14561	0.0000

R-squared	0.993221	Mean dependent var	20.80139
Adjusted R-squared	0.990961	S.D. dependent var	0.495705
S.E. of regression	0.047128	Akaike info criterion	-3.024257
Sum squared resid	0.019989	Schwarz criterion	-2.850427
Log likelihood	23.65767	Hannan-Quinn criter.	-3.059987
F-statistic	439.5437	Durbin-Watson stat	1.811278
Prob(F-statistic)	0.000000		

EK 2: Regresyonun Anlamsız Değişken Çıkarılıp Tahmin Edilmiş Hali

Dependent Variable: LNGSYH1

Method: Least Squares

Date: 03/14/18 Time: 17:58

Sample: 2003 2015

Included observations: 13

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	17.00127	0.113129	150.2826	0.0000
LNKKKS	-0.300369	0.038768	-7.747950	0.0000
LNDKM	0.389547	0.026120	14.91370	0.0000

R-squared	0.993174	Mean dependent var	20.80139
Adjusted R-squared	0.991809	S.D. dependent var	0.495705
S.E. of regression	0.044862	Akaike info criterion	-3.171256
Sum squared resid	0.020126	Schwarz criterion	-3.040883
Log likelihood	23.61317	Hannan-Quinn criter.	-3.198054
F-statistic	727.5397	Durbin-Watson stat	1.851841
Prob(F-statistic)	0.000000		

EK 3: LNGSYH için Birim Kök Testi

Null Hypothesis: LNGSYH1 has a unit root

Exogenous: None

Lag Length: 0 (Automatic - based on AIC, maxlag=2)

	t-Statistic	Prob.*
Augmented Dickey-Fuller test statistic	9.108824	1.0000
Test critical values:		
1% level	-2.771926	
5% level	-1.974028	
10% level	-1.602922	

*MacKinnon (1996) one-sided p-values.

Warning: Probabilities and critical values calculated for 20 observations
and may not be accurate for a sample size of 12

Augmented Dickey-Fuller Test Equation

Dependent Variable: D(LNGSYH1)

Method: Least Squares

Date: 03/14/18 Time: 18:18

Sample (adjusted): 2004 2015

Included observations: 12 after adjustments

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
LNGSYH1(-1)	0.006449	0.000708	9.108824	0.0000
R-squared	-0.036986	Mean dependent var		0.134069
Adjusted R-squared	-0.036986	S.D. dependent var		0.049951
S.E. of regression	0.050867	Akaike info criterion		-3.039568
Sum squared resid	0.028461	Schwarz criterion		-2.999159
Log likelihood	19.23741	Hannan-Quinn criter.		-3.054529
Durbin-Watson stat	1.668980			

EK 4: LNKKKS için Birim Kök Testi

Null Hypothesis: D(LNKKKS) has a unit root

Exogenous: Constant, Linear Trend

Lag Length: 1 (Automatic - based on AIC, maxlag=2)

	t-Statistic	Prob.*
Augmented Dickey-Fuller test statistic	-4.823048	0.0178
Test critical values:		
1% level	-5.295384	
5% level	-4.008157	
10% level	-3.460791	

*MacKinnon (1996) one-sided p-values.

Warning: Probabilities and critical values calculated for 20 observations
and may not be accurate for a sample size of 10

Augmented Dickey-Fuller Test Equation

Dependent Variable: D(LNKKKS,2)

Method: Least Squares

Date: 03/14/18 Time: 18:23

Sample (adjusted): 2006 2015

Included observations: 10 after adjustments

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
D(LNKKKS(-1))	-1.506873	0.312432	-4.823048	0.0029
D(LNKKKS(-1),2)	0.655716	0.208716	3.141662	0.0200
C	1.588152	0.402100	3.949648	0.0075
@TREND("2003")	-0.135306	0.037232	-3.634118	0.0109
R-squared	0.801004	Mean dependent var		-0.069607
Adjusted R-squared	0.701506	S.D. dependent var		0.334831
S.E. of regression	0.182934	Akaike info criterion		-0.270211
Sum squared resid	0.200788	Schwarz criterion		-0.149177
Log likelihood	5.351057	Hannan-Quinn criter.		-0.402985
F-statistic	8.050448	Durbin-Watson stat		2.070988
Prob(F-statistic)	0.015895			

EK 5: LNDKM İçin Birim Kök Testi

Null Hypothesis: LNDKM has a unit root

Exogenous: Constant

Lag Length: 2 (Automatic - based on AIC, maxlag=2)

	t-Statistic	Prob.*
Augmented Dickey-Fuller test statistic	-5.244043	0.0027
Test critical values:		
1% level	-4.297073	
5% level	-3.212696	
10% level	-2.747676	

*MacKinnon (1996) one-sided p-values.

Warning: Probabilities and critical values calculated for 20 observations
and may not be accurate for a sample size of 10

Augmented Dickey-Fuller Test Equation

Dependent Variable: D(LNDKM)

Method: Least Squares

Date: 03/14/18 Time: 18:23

Sample (adjusted): 2006 2015

Included observations: 10 after adjustments

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
LNDKM(-1)	-0.108376	0.020667	-5.244043	0.0019
D(LNDKM(-1))	0.607934	0.199278	3.050677	0.0225
D(LNDKM(-2))	-0.413495	0.092293	-4.480221	0.0042
C	2.365546	0.449232	5.265757	0.0019
R-squared	0.961362	Mean dependent var		0.523322
Adjusted R-squared	0.942043	S.D. dependent var		0.187084
S.E. of regression	0.045039	Akaike info criterion		-3.073407
Sum squared resid	0.012171	Schwarz criterion		-2.952373
Log likelihood	19.36703	Hannan-Quinn criter.		-3.206181
F-statistic	49.76276	Durbin-Watson stat		2.302534
Prob(F-statistic)	0.000124			

EK 6: Kısıtlanmamış VAR Modelin Tahmin Sonuçları

Vector Autoregression Estimates

Date: 03/14/18 Time: 18:36

Sample (adjusted): 2006 2015

Included observations: 10 after adjustments

Standard errors in () & t-statistics in []

	LNGSYH1	DLNKKKS	LNDKM
LNGSYH1(-1)	0.422876 (0.45006) [0.93959]	-1.422736 (1.68880) [-0.84246]	-0.078471 (0.43729) [-0.17945]
LNGSYH1(-2)	0.248155 (0.42301) [0.58664]	1.197339 (1.58727) [0.75434]	-0.353195 (0.41100) [-0.85935]
DLNKKKS(-1)	-0.275326 (0.13621) [-2.02133]	0.563267 (0.51111) [1.10205]	0.350026 (0.13234) [2.64480]
DLNKKKS(-2)	-0.147741 (0.13844) [-1.06717]	-0.073099 (0.51948) [-0.14072]	0.063882 (0.13451) [0.47492]
LNDKM(-1)	0.847296 (0.54347) [1.55905]	-2.861422 (2.03928) [-1.40315]	0.174293 (0.52805) [0.33007]
LNDKM(-2)	-0.756511 (0.50715) [-1.49170]	2.549107 (1.90299) [1.33953]	0.787301 (0.49275) [1.59775]
C	5.139455 (4.90279) [1.04827]	12.02365 (18.3969) [0.65357]	10.48617 (4.76366) [2.20129]
R-squared	0.994052	0.889897	0.999684
Adj. R-squared	0.982155	0.669692	0.999053
Sum sq. resid	0.007457	0.104988	0.007039
S.E. equation	0.049855	0.187072	0.048440
F-statistic	83.55664	4.041215	1582.765
Log likelihood	21.81687	8.593081	22.10477
Akaike AIC	-2.963374	-0.318616	-3.020954
Schwarz SC	-2.751565	-0.106807	-2.809144
Mean dependent	20.99523	0.288093	18.07517
S.D. dependent	0.373205	0.325499	1.573749
Determinant resid covariance (dof adj.)		7.37E-08	
Determinant resid covariance		1.99E-09	
Log likelihood		57.60586	
Akaike information criterion		-7.321172	
Schwarz criterion		-6.685743	

EK 7: Gecikme Uzunluğunun Seçimi

VAR Lag Order Selection Criteria

Endogenous variables: LNGSYH1 DLNKKKS LNDKM

Exogenous variables: C

Date: 03/14/18 Time: 18:37

Sample: 2003 2015

Included observations: 10

Lag	LogL	LR	FPE	AIC	SC	HQ
0	-7.755649	NA	0.001729	2.151130	2.241905	2.051549
1	43.63079	61.66373*	4.14e-07	-6.326158	-5.963056	-6.724480
2	57.60586	8.385042	3.62e-07*	-7.321172*	-6.685743*	-8.018235*

* indicates lag order selected by the criterion

LR: sequential modified LR test statistic (each test at 5% level)

FPE: Final prediction error

AIC: Akaike information criterion

SC: Schwarz information criterion

HQ: Hannan-Quinn information criterion

EK 8: VAR(1) Modelin Tahmini

Vector Autoregression Estimates

Date: 03/14/18 Time: 20:30

Sample (adjusted): 2005 2015

Included observations: 11 after adjustments

Standard errors in () & t-statistics in []

	LNGSYH1	DLNKKKS	LNDKM
LNGSYH1(-1)	0.886297 (0.21592) [4.10484]	0.232045 (1.11367) [0.20836]	-0.091214 (0.26245) [-0.34755]
DLNKKKS(-1)	-0.029471 (0.06394) [-0.46089]	0.109714 (0.32982) [0.33265]	0.238277 (0.07772) [3.06568]
LNDKM(-1)	0.016379 (0.04191) [0.39082]	-0.149761 (0.21616) [-0.69282]	0.949214 (0.05094) [18.6336]
C	2.225000 (3.83369) [0.58038]	-1.968568 (19.7738) [-0.09955]	3.237423 (4.65988) [0.69474]
R-squared	0.987865	0.552541	0.999087
Adj. R-squared	0.982664	0.360773	0.998695
Sum sq. resids	0.020119	0.535245	0.029725
S.E. equation	0.053611	0.276521	0.065165
F-statistic	189.9433	2.881301	2552.707
Log likelihood	19.06357	1.017765	16.91679
Akaike AIC	-2.738830	0.542225	-2.348507
Schwarz SC	-2.594141	0.686914	-2.203818
Mean dependent	20.93460	0.335060	17.76977
S.D. dependent	0.407173	0.345860	1.804149
Determinant resid covariance (dof adj.)		3.91E-07	
Determinant resid covariance		1.01E-07	
Log likelihood		41.78241	
Akaike information criterion		-5.414984	
Schwarz criterion		-4.980916	

EK 9: VAR(1) Modeli İçin Otokorelasyon Testi

VAR Residual Serial Correlation LM Tests
Null Hypothesis: no serial correlation at lag order h

Date: 03/14/18 Time: 20:31

Sample: 2003 2015

Included observations: 11

Lags	LM-Stat	Prob
1	9.075394	0.4303
2	2.612718	0.9777

Probs from chi-square with 9 df.



EK 10: VAR(1) Modeli İçin Heteroskedasite Testi

VAR Residual Heteroskedasticity Tests: No Cross Terms (only levels and squares)

Date: 03/14/18 Time: 20:33

Sample: 2003 2015

Included observations: 11

Joint test:

Chi-sq	df	Prob.
37.62411	36	0.3947

Individual components:

Dependent	R-squared	F(6,4)	Prob.	Chi-sq(6)	Prob.
res1*res1	0.654065	1.260476	0.4298	7.194712	0.3032
res2*res2	0.767986	2.206722	0.2318	8.447845	0.2071
res3*res3	0.404513	0.452866	0.8156	4.449645	0.6161
res2*res1	0.532749	0.760119	0.6368	5.860243	0.4390
res3*res1	0.528381	0.746904	0.6438	5.812191	0.4446
res3*res2	0.747447	1.973040	0.2660	8.221914	0.2223

EK 11: VAR(1) Modeli İçin Normal Dağılım Testi

VAR Residual Normality Tests

Orthogonalization: Cholesky (Lutkepohl)

Null Hypothesis: residuals are multivariate normal

Date: 03/14/18 Time: 20:34

Sample: 2003 2015

Included observations: 11

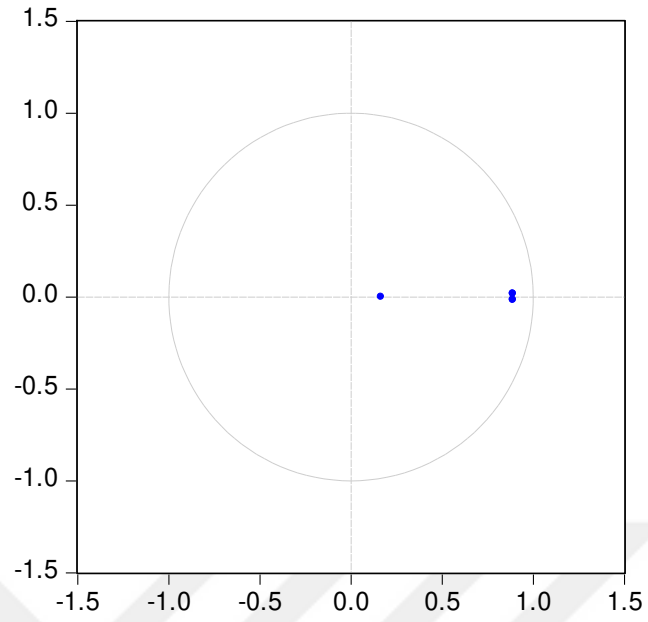
Component	Skewness	Chi-sq	df	Prob.
1	-1.512438	4.193695	1	0.0406
2	0.048089	0.004240	1	0.9481
3	0.350213	0.224857	1	0.6354
Joint		4.422791	3	0.2193

Component	Kurtosis	Chi-sq	df	Prob.
1	4.862556	1.590011	1	0.2073
2	3.521153	0.124484	1	0.7242
3	2.066576	0.399337	1	0.5274
Joint		2.113832	3	0.5491

Component	Jarque-Bera	df	Prob.
1	5.783706	2	0.0555
2	0.128723	2	0.9377
3	0.624194	2	0.7319
Joint	6.536623	6	0.3658

EK 12: VAR(1) Modelin Durağanlık Koşulu

Inverse Roots of AR Characteristic Polynomial



EK 13: VAR(1) Modeli İçin Nedensellik Analizi

VAR Granger Causality/Block Exogeneity Wald Tests

Date: 03/14/18 Time: 20:36

Sample: 2003 2015

Included observations: 11

Dependent variable: LNGSYH1

Excluded	Chi-sq	Df	Prob.
DLNKKKS	0.212420	1	0.6449
LNDKM	0.152740	1	0.6959
All	0.384116	2	0.8253

Dependent variable: DLNKKKS

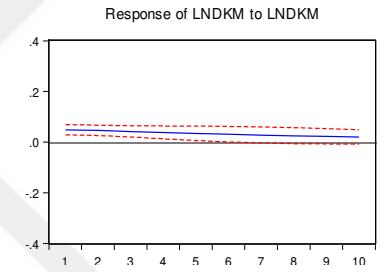
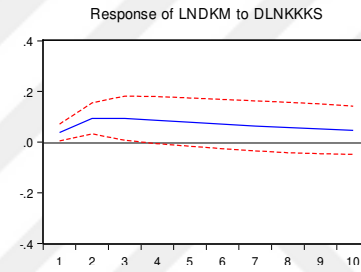
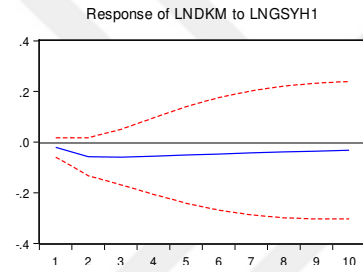
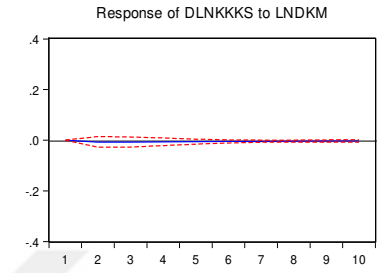
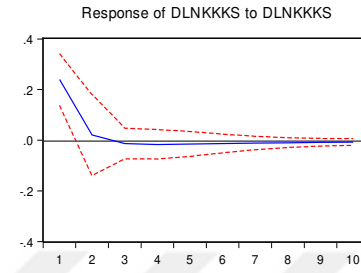
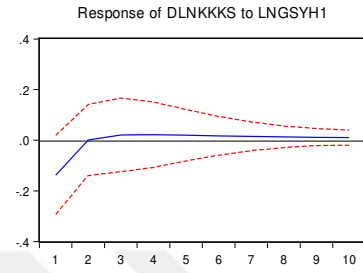
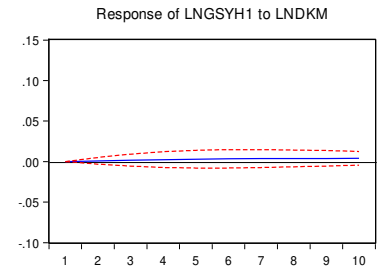
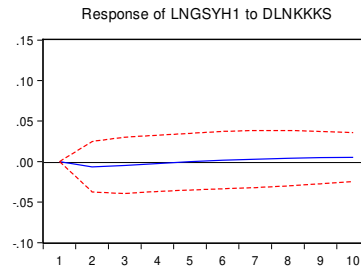
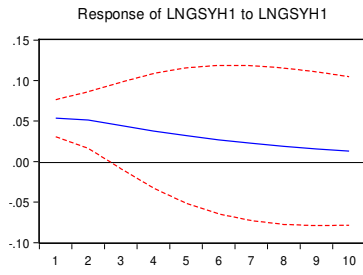
Excluded	Chi-sq	Df	Prob.
LNGSYH1	0.043415	1	0.8349
LNDKM	0.479994	1	0.4884
All	2.099035	2	0.3501

Dependent variable: LNDKM

Excluded	Chi-sq	Df	Prob.
LNGSYH1	0.120792	1	0.7282
DLNKKKS	9.398386	1	0.0022
All	10.65091	2	0.0049

EK 14: Etki Tepki Analizleri

Response to Cholesky One S.D. Innovations ± 2 S.E.



EK 15: Varyans Ayrıştırma Tabloları

Varian ce Deco mposit ion of LNGS YH1: Period	S.E.	LNGSYH1	DLNKKKS	LNDKM
1	0.053611	100.0000	0.000000	0.000000
2	0.074430	99.23742	0.751137	0.011447
3	0.086833	99.09668	0.857649	0.045675
4	0.094763	99.11717	0.780583	0.102243
5	0.100051	99.12128	0.700515	0.178204
6	0.103674	99.05430	0.675938	0.269765
7	0.106208	98.90528	0.721885	0.372836
8	0.108012	98.68058	0.836065	0.483354
9	0.109320	98.39377	1.008707	0.597524
10	0.110288	98.06094	1.227062	0.712003

Varia nce Deco mposit ion of DLNK KKS: Perio d	S.E.	LNGSYH1	DLNKKKS	LNDKM
1	0.276521	24.72746	75.27254	0.000000
2	0.277387	24.57358	75.35752	0.068902
3	0.278565	24.91336	74.94534	0.141304
4	0.279965	25.25288	74.54950	0.197618
5	0.281118	25.52479	74.23574	0.239468
6	0.282009	25.73554	73.99408	0.270380
7	0.282691	25.89821	73.80859	0.293199
8	0.283211	26.02384	73.66612	0.310039
9	0.283606	26.12094	73.55660	0.322454
10	0.283907	26.19603	73.47238	0.331593

Varia nce Deco mposit ion of LNDK M: Perio d	S.E.	LNGSYH1	DLNKKKS	LNDKM
1	0.065165	10.63188	33.70296	55.66516
2	0.135582	20.64451	54.91073	24.44476
3	0.180244	22.55316	58.18591	19.26093
4	0.210892	23.41397	59.28365	17.30238
5	0.233185	23.94704	59.75312	16.29984
6	0.249999	24.33165	59.97229	15.69606
7	0.262969	24.63186	60.07309	15.29504
8	0.273119	24.87635	60.11224	15.01141
9	0.281137	25.08022	60.11769	14.80209
10	0.287513	25.25248	60.10454	14.64298

Chole
sky
Orderi
ng:
LNGS
YH1
DLNK
KKS
LNDK
M



